

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΈΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΚΑΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία με θέμα:

«Η έννομη προστασία του υποκειμένου στον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679»

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Λίλιαν-Εύα Μήτρου

Επιμέλεια εργασίας: Ελένη-Παρασκευή Ανδριώτου

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
§ 1. Εισαγωγή στον Κανονισμό 2016/679.	2
§ 2. Η ενίσχυση της θέσης του Υποκειμένου.....	5
ΜΕΡΟΣ Α΄	9
ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	9
Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ	9
§ 3. Οι εποπτικές αρχές.	9
§ 4. Η καταγγελία ενώπιον της αρμόδιας εποπτικής αρχής – Τα ερμηνευτικά ζητήματα του άρθρου 77 ΓΚΠΔ.	12
§ 5. Η διαδικασία για την εξέταση της καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής και οι επαπειλούμενες κυρώσεις.	17
§ 6. Η καταγγελία ενώπιον της Εποπτικής αρχής σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο.	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	26
ΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	26
§ 7. Τα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα.	26
§ 8. Η προσφυγή κατά της απόφασης της εποπτικής αρχής.	28
§ 9. Η προσφυγή κατά του υπευθύνου και του εκτελούντος την επεξεργασία στο πλαίσιο του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου.	32
§ 10. Το αίτημα αποζημίωσης κατά του υπευθύνου ή/και του εκτελούντος την επεξεργασία.....	34
§ 11. Η διεθνής δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο	37
ΜΕΡΟΣ Β΄	44
Η ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	44
ΤΟ ΑΡΘΡΟ 80 ΤΟΥ ΓΚΠΔ	44
§ 12. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τη συλλογική προστασία.	44
§ 13. Η έννοια της συλλογικής προστασίας και η νομική της βάση.....	46
§ 14. Το άρθρο 80 του Κανονισμού – Ερμηνευτικές παρατηρήσεις.	48
§ 15. Η έννοια του φορέα εκπροσώπησης	53
§ 16. Το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της διάταξης.	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	60
ΤΟ ΑΡΘΡΟ 80 ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	60
§ 17. Εισαγωγικά.....	60
§ 18. Η εφαρμογή του άρθρου 80 ΓΚΠΔ στο εθνικό μας δίκαιο	61
§ 19. Η εφαρμογή του άρθρου 80 ΓΚΠΔ στα εθνικά δίκαια των κρατών-μελών ...	66
§ 20. Συμπεράσματα	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Εισαγωγή στον Κανονισμό 2016/679.

Ήδη δύο έτη έχουν παρέλθει από τη θέση σε εφαρμογή του (πασί-) γνωστού σε όλους Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ή αλλιώς «GDPR»), ο οποίος αντικατέστησε τη προϊσχύουσα ισχύουσα Οδηγία 95/46/ΕΚ (εφεξής καλούμενος «Κανονισμός» ή «ΓΚΠΔ»).

Η προϊσχύουσα Οδηγία 95/46/ΕΚ «κατακρίθηκε» πολύ γρήγορα για τον διαδικαστικό της χαρακτήρα, για την υιοθέτηση και τη χρήση αόριστων και ασαφών ορισμών και κανόνων και για την ελλιπή και, σε κάθε περίπτωση, μη ικανοποιητική ενσωμάτωσή της στα δίκαια των κρατών –μελών¹. Επίσης, δεν μπορούσε, πλέον, να ανταποκριθεί στην εξέλιξη της τεχνολογίας και τη δυναμική της: Η ακατάπαυστη ροή πληροφοριών, η επεξεργασία μεγαδεδομένων, τα κοινωνικά δίκτυα, το διαδίκτυο των πραγμάτων, ο σημασιολογικός ιστός, ο γεωεντοπισμός και οι λοιπές επεμβατικές τεχνολογίες² δημιούργησαν νέες προκλήσεις. Έτσι, άνοιξε διάπλατα ο δρόμος για τη δημιουργία ενός νέου νομοθετήματος, το οποίο θα διόρθωνε τα λάθη του παρελθόντος και παράλληλα θα ανταποκρινόταν αποτελεσματικότερα στις νέες ανάγκες³.

¹ *Λίλιαν Μήτρον*, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 20.

² *Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουτνατζή*, Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ΕφημΔΔ, 2/2012 · *Ιωάννης Ιγγλεζάκης*, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Κανονισμός 2016/679 και ο εφαρμοστικός νόμος (Ν. 4264/2019), 3^η έκδοση, 2020, Interactive Books, σελ. 16 · *Lilian Mitrou & Maria Karyda*, EU's Data Protection Reform and the right to be forgotten - A legal response to a technological challenge?, σε *Privacy and Surveillance. Current aspects and perspectives*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 125.

³ Αιτιολογικές σκέψεις 5 και 6 του ΓΚΠΔ, σύμφωνα με τις οποίες: «(5) Η οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση, η οποία προέκυψε από τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, έχει ως αποτέλεσμα σημαντική αύξηση των διασπορακτών ροών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, περιλαμβανομένων των φυσικών προσώπων, ενώσεων και επιχειρήσεων σε ολόκληρη την Ένωση, έχει αυξηθεί. Οι εθνικές αρχές των κρατών μελών καλούνται από το δίκαιο της Ένωσης να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα προκειμένου να μπορούν να εκτελούν τις υποχρεώσεις τους ή να ασκούν καθήκοντα για λογαριασμό αρχής άλλου κράτους μέλους. (6) Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η παγκοσμιοποίηση δημιούργησαν νέες προκλήσεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η κλίμακα της συλλογής και της ανταλλαγής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αυξήθηκε σημαντικά. Η τεχνολογία επιτρέπει τόσο σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και σε δημόσιες αρχές να κάνουν χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε πρωτοφανή κλίμακα για την επιδίωξη των δραστηριοτήτων τους. Τα φυσικά πρόσωπα ολοένα και περισσότερο δημοσιοποιούν προσωπικές πληροφορίες και τις καθιστούν διαθέσιμες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η τεχνολογία έχει αλλάξει τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνική ζωή και θα πρέπει να διευκολύνει περαιτέρω την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης και τη διαβίβαση σε τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, διασφαλίζοντας παράλληλα υψηλό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.».

Τον Ιανουάριο του έτους 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε Πρόταση Κανονισμού σε αντικατάσταση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ⁴. Ενώ λοιπόν, το «μοντέλο», το οποίο ακολουθείτο έως τότε, ήταν αυτό της Οδηγίας, η οποία, δεν εφαρμόζεται ως έχει από τα κράτη μέλη, αλλά απαιτείται να ενσωματωθεί στο κάθε ένα εθνικό δίκαιο, με νόμο ή άλλο αντίστοιχο νομοθέτημα⁵, στη συγκεκριμένη περίπτωση προτάθηκε η θεσμοθέτηση μέσω της νομοτυπικής μορφής του «Κανονισμού», δυνάμει του οποίου πηγάζουν αυτόματα δικαιώματα και υποχρεώσεις σε βάρος των φυσικών και νομικών προσώπων, χωρίς να απαιτείται η ενσωμάτωσή τους στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους-μέλους⁶. Τούτο συνέβη, διότι η Επιτροπή έκρινε ότι ο Κανονισμός θα οδηγούσε σε έναν μεγαλύτερο – σε σχέση με την Οδηγία – βαθμό εναρμόνισης, θα απλούστευε τις διαδικασίες και θα μείωνε το κόστος συμμόρφωσης, ιδίως για εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα του ενός κράτη-μέλη της Ένωσης⁷.

Η επιλογή αυτή δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Ήδη τα περισσότερα κράτη-μέλη είχαν θεσπίσει κατά τρόπο ολοκληρωμένο τους κανόνες τους για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο εθνικό τους δίκαιο, με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Συνεπώς, η άμεση εφαρμογή του Κανονισμού θα έθετε εκποδών τις ήδη υπάρχουσες εθνικές ρυθμίσεις⁸. Παρ' όλα αυτά, κρίθηκε ότι «για τη διασφάλιση συνεκτικής και υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων και την άρση των εμποδίων στις ροές δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης, το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των φυσικών προσώπων σε σχέση με την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων θα πρέπει να είναι ισοδύναμο σε όλα τα κράτη μέλη. Θα πρέπει να διασφαλίζεται συνεκτική και ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των ελευθεριών των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση⁹» και, συνεπώς, επελέγη η θέσπιση του Κανονισμού.

⁴ Βλ. «Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων) /* COM/2012/011 final - 2012/0011 (COD)», διαθέσιμο από: « <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52012PC0011> » [πρόσβαση: 20.05.2020].

⁵ Ευγενία Ρ. Σαχπεκίδου, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Β Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013,σελ. 462-466.

⁶ Ibid, σελ. 462.

⁷ Λίλιαν Μήτρον, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπ.π., σελ. 33-36.

⁸ Waltraut Kotschy, The proposal for a new General Data Protection Regulation—problems solved? International Data Privacy Law, 2014, Vol. 4, No. 4, σελ. 274-281, 275.

⁹ Βλ. αιτ. σκ. 10 Κανονισμού 2016/679.

Όμως, παρά την επιλογή του Κανονισμού ως ρυθμιστικού εργαλείου, ο ενωσιακός νομοθέτης έχει συνειδητά θεσπίσει πολλές «ρήτρες ευελιξίας», παρέχοντας το δικαίωμα στα κράτη μέλη να εξειδικεύσουν ορισμένους κανόνες με εθνικά νομοθετήματα¹⁰. Πρόκειται, συνεπώς, στην πραγματικότητα, για ένα ιδιότυπο μόρφωμα, μεταξύ Κανονισμού και Οδηγίας.

Ο Κανονισμός, εν τέλει, ψηφίστηκε την 14^η Απριλίου 2016, δημοσιεύθηκε στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 04.05.2016 και τέθηκε σε ισχύ, με άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη στις 25.05.2018. Έως την ημερομηνία εκείνη (25.05.2018) θα έπρεπε κάθε ένα από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προσαρμόσει τις εθνικές του ρυθμίσεις στις διατάξεις του Κανονισμού¹¹.

Ο εθνικός μας νομοθέτης, παρά τα ανωτέρω, δεν κατόρθωσε να τηρήσει την ανωτέρω προθεσμία και ο εθνικός μας νόμος 4624/2019: Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις, δημοσιεύθηκε και τέθηκε σε εφαρμογή έναν χρόνο μετά, μόλις στις 28 Αυγούστου 2019. Ο νόμος αυτός αντικατέστησε τον νόμο 2472/1997, ο οποίος είχε ενσωματώσει τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας¹².

¹⁰ Λίλιαν Μήτρον, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπ.π. σελ. 36.

¹¹ Βλ. άρθρα 51, 84, 88, 90 ΓΚΠΔ, όπου και αναφέρεται ρητά η υποχρέωση της κοινοποίησης των εθνικών διατάξεων από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή.

¹² Βλ. ν. 2472/1997: «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» και το Κεφάλαιο Ε' του νέου νόμου. Στο άρθρο 83 ορίζεται ότι: «Όπου σε διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας γίνεται αναφορά στον ν. 2472/1997 νοείται ως αναφορά στις οικείες διατάξεις του ΓΚΠΔ και του παρόντος.», ενώ στο άρθρο 84 ορίζεται πως: «Ο ν. 2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», με την επιφύλαξη των ορισμών του άρθρου 2, όπου γίνεται ρητή παραπομπή σε αυτούς σε σχετική με τα προσωπικά δεδομένα νομοθεσία, του δεύτερου έως και του τελευταίου εδαφίου της περίπτωσης β' του άρθρου 2 για την ανακοίνωση και δημοσιοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του εδαφίου β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3, μόνο ως προς τα αδικήματα που περιγράφονται σε αυτό, του τρίτου έως και του τελευταίου εδαφίου της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του ανωτέρου νόμου για την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων επιτήρησης, του άρθρου 13 παράγραφος 3, της σύστασης της Αρχής με την παράγραφο 1 του άρθρου 15, του άρθρου 18 παράγραφοι 2 και 3 και του άρθρου 21 που αφορά την επιβολή διοικητικών κυρώσεων σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 4 του ν. 3471/2006 (Α'133) τα οποία διατηρούνται σε ισχύ, καταργείται.»

§ 2. Η ενίσχυση της θέσης του Υποκειμένου.

Η νομοθετική βάση του Κανονισμού ανάγεται στο πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης και συγκεκριμένα στο άρθρο 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το οποίο: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. 2. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, καθώς και από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητων αρχών. [...]».

Περαιτέρω, βασίζεται και στο άρθρο 8 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της, σύμφωνα με το οποίο: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν 2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους. 3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.».

Από τις ανωτέρω διατάξεις του πρωτογενούς ευρωπαϊκού δικαίου, διακρίνεται σαφώς η βούληση του ενωσιακού νομοθέτη να κατοχυρώσει ρητά το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων και μάλιστα, ως ένα ξεχωριστό¹³, διακριτό δικαίωμα από αυτό της προστασίας της ιδιωτικής ζωής, καθιστώντας το κατ' αυτόν τον τρόπο ως ένα δικαίωμα ύψιστης σημασίας για την ενωσιακή και κατ' επέκταση την εκάστοτε εθνική έννομη τάξη.

Για το λόγο αυτό, το άρθρο 1 του Κανονισμού ορίζει ως αντικείμενό του την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τη θέσπιση κανόνων που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ειδικώς, και όχι γενικώς την προστασία της ιδιωτικής ζωής, σε

¹³ Ιωάννης Ιγγλεζάκης, Ο Γενικός Κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων (2016/679), όπ.π., σελ. 20.

αντίθεση με την προϊσχύουσα Οδηγία 95/46/EK, η οποία προστάτευε τις θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα των φυσικών προσώπων, και ιδίως την ιδιωτική ζωή, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η προστασία της πληροφοριακής ιδιωτικότητας του φυσικού προσώπου αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο του Κανονισμού, όπως αποδεικνύεται ήδη από τον τίτλο του: *«για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/EK (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)»*. Ωστόσο, από τον ίδιο τον τίτλο διαφαίνεται, επίσης, ότι η προστασία δεν είναι απόλυτη, αλλά περιορίζεται από την ανάγκη για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσωπικών δεδομένων του φυσικού προσώπου. Δεν καθίσταται λοιπόν ένα απόλυτο και «τυραννικό» δικαίωμα¹⁴. Για την ακρίβεια, υποχωρεί έναντι της ελεύθερης κυκλοφορίας αυτών, αφού η τελευταία συνιστά έκφανση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς και εξειδίκευση της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά¹⁵.

Παρά το φαινομενικά οξύμωρο της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων σε σχέση με την προστασία τους, στην πραγματικότητα οι δύο αυτές έννοιες ισχύουν και λειτουργούν παράλληλα: Η ομαλή λειτουργία της αγοράς απαιτεί τη δημιουργία της αναγκαίας εμπιστοσύνης εκ μέρους των υποκειμένων των δεδομένων και με τη σειρά της η εμπιστοσύνη αυτή αποκτάται δυνάμει ενός ισχυρού και συνεκτικού πλαισίου προστασίας τους.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, παρά την μεταβολή του νομοθετικού πλαισίου, δεν παρατηρείται η ενίσχυση της προστασίας των δεδομένων σε βάρος της ελεύθερης κυκλοφορίας αυτών ή το αντίστροφο. Στην πραγματικότητα, παρατηρείται, αφενός η πρόθεση της διατήρησης της συνέχειας ως προς τις βασικές αρχές της προστασίας προσωπικών δεδομένων, αφετέρου η προσπάθεια προστασίας των δεδομένων αυτών, μέσω της θέσπισης νέων κανόνων ή της τροποποίησης παλαιών, οι οποίοι ενισχύουν

¹⁴ Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, «Το νέο πλαίσιο δικαιωμάτων» σε Λεωνίδα Κοτσαλή, Κωνσταντίνο Μενουδάκο, Γενικός Κανονισμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (GDPR), Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 6-7.

¹⁵ Ιωάννης Ιγγλεζάκης, όπ.π., σελ. 29. Αιτ. σκέψη 13, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι: *«[...] Για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης δεν πρέπει να περιορίζεται ούτε να απαγορεύεται για λόγους που σχετίζονται με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα [...]»*.

τη διαφάνεια και τα δικαιώματα του υποκειμένου, βελτιώνουν τον έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές και επιβάλλουν αυστηρές κυρώσεις στους παραβάτες¹⁶.

Εξάλλου, η Οδηγία 95/46/EK αφιέρωνε τρία άρθρα μόνο (άρθρα 22-24) στο ζήτημα προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων από τις διοικητικές ή τις δικαστικές αρχές του κάθε κράτους μέλους, καθώς και για τις επιβαλλόμενες κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι η εξαιρετικά περιορισμένη αναφορά σε αυτού του είδους την προστασία οφείλεται στο γεγονός ότι πρόκειται για «Οδηγία», η οποία ορίζει τα δικαιώματα υποκειμένου μεν, καταλείποντας, δε, σε έκαστο κράτος μέλος να συμμορφωθεί σε αυτήν κα ότι κατά συνέπεια, ήταν δυσχερές - έως αδύνατον - είτε να προβλέψει η Οδηγία αναλυτικά τους μηχανισμούς προστασίας ανταποκρινόμενη στις νομοθετικές ρυθμίσεις κάθε κράτους μέλους, είτε να εξαναγκάσει τα κράτη – μέλη να τροποποιήσουν σε ελάχιστο χρόνο το γενικότερο πλαίσιο των μέσων δικαστικής προστασίας για να συμμορφωθούν με το ειδικότερο καθεστώς της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ακόμα και εάν αυτός ήταν ο λόγος για την περιορισμένη θεσμοθέτηση των ενδίκων βοηθημάτων, η ίδια η πράξη και η εφαρμογή της Οδηγίας και των εθνικών νομοθεσιών κατέδειξαν ότι οι ως άνω κανόνες ήταν ελλιπείς και έχρηζαν συμπλήρωσης, ή εν πάση περιπτώσει ότι ήταν παρωχημένοι και δεν συμμορφώνονταν με τη φιλοσοφία του νέου Κανονισμού. Έπρεπε, να βρεθούν εκείνοι οι κανόνες, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν κοινά σημεία αναφοράς σε όλα τα κράτη – μέλη, αλλά παράλληλα να δέχονται την εφαρμογή των διαδικαστικών κανόνων των κρατών μελών και τη δυνατότητα τους να εφαρμόζουν τους δικούς του εσωτερικούς μηχανισμούς προστασίας.

Η νέα φιλοσοφία του Κανονισμού είχε ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί η θέση του υποκειμένου των δεδομένων με δύο τρόπους. Πρώτον, με τη θέσπιση ενός πυκνού πλέγματος υποχρεώσεων για τον υπεύθυνο και τον εκτελούντα την επεξεργασία. Δεύτερον, με την παροχή εργαλείων άμυνας και επίθεσης: Από τη μία πλευρά, ενισχύθηκαν τα υφιστάμενα - από την εποχή της Οδηγίας - δικαιώματα των υποκειμένων και παράλληλα κατοχυρώθηκαν νέα, τα οποία ανταποκρίνονται στις

¹⁶ Βλ. συναφώς *Thierry Léonard, Etienne Wery, Didier Chaumont, Règlement général sur les données personnelles (GDPR) ; un site de référence pour tout connaitre !, Droit & Technologies, 2016, διαθέσιμο από: <<https://www.droit-technologie.org/actualites/reglement-general-sur-les-donnees-personnelles-gdpr-un-site-de-reference-pour-tout-connaître/>>* [πρόσβαση:20.06.2020].

απαιτήσεις της εποχής. Με τον τρόπο αυτό δόθηκε στα υποκείμενα η δυνατότητα να γνωρίζουν και να συν-προσδιορίζουν ποιες πληροφορίες που τα αφορούν, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας¹⁷. Από την άλλη πλευρά, ορίστηκε αναλυτικά ο τρόπος με τον οποίο το υποκείμενο μπορεί να δράσει και να επιδιώξει την ικανοποίηση των εννόμων συμφερόντων του, τόσο ενώπιον διοικητικών αρχών, δηλαδή ενώπιον της εκάστοτε αρμόδιας αρχής ελέγχου, όσο ενώπιον δικαστικών αρχών και μάλιστα, είτε σε ατομικό επίπεδο, είτε συλλογικά, όταν ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία παραβιάσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον Κανονισμό ή τα δικαιώματά του υποκειμένου.

¹⁷ *Λίλιαν Μήτρον*, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπ.π., σελ. 123.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

§ 3. Οι εποπτικές αρχές.

Ενώ η Οδηγία ΕΚ/95/46 προέβλεπε τη λειτουργία των εποπτικών αρχών, την προέβλεπε κατά τρόπο φειδωλό, αφιερώνοντας ένα μόνο άρθρο, και κατά τρόπο γενικό, δίδοντάς τους τη δυνατότητα να ερευνούν και να επεμβαίνουν, είτε με παράσταση ενώπιον των δικαστηρίων, είτε με την παροχή γνώμης είτε με την εξέταση παραπόνων και καταγγελιών των υποκειμένων των δεδομένων¹⁸. Σημειώνεται ότι στην πράξη, οι εποπτικές αρχές λειτουργούν ως το πρώτο σημείο επικοινωνίας για τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των υποκειμένων, και συνεπώς διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην αντιμετώπιση των παραβιάσεων της προστασίας¹⁹.

Η υποχρέωση ενσωμάτωσης των ρυθμίσεων της Οδηγίας, σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα γενικότητα της διάταξης για τη λειτουργία και τον ρόλο των εποπτικών αρχών, είχε ως αποτέλεσμα την αποτυχία της εναρμόνισης, ως προς το κομμάτι των εποπτικών αρχών μεταξύ των κρατών-μελών. Σε πολλά κράτη - μέλη οι εποπτικές αρχές δεν διέθεταν όλες τις εξουσίες που προέβλεπε η Οδηγία, σε άλλα δεν προβλεπόταν η επιβολή διοικητικών κυρώσεων, αφού η ίδια η Οδηγία δεν προέβλεπε ρητά την δυνατότητα επιβολής τους. Για παράδειγμα, σε χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία και η Ουγγαρία, οι εποπτικές αρχές είχαν την εξουσία να επιβάλουν πρόστιμα με δική τους απόφαση, ενώ, αντιθέτως, υπήρχαν άλλες χώρες στις οποίες οι εποπτικές αρχές είχαν τη δυνατότητα μόνο να προειδοποιούν τους υπεύθυνους επεξεργασίας ή να απαγορεύουν την επεξεργασία συγκεκριμένων δεδομένων²⁰.

Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες έχουν ελάχιστες γνώσεις για την προστασία της ιδιωτικής τους ζωής. Παρά το ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων

¹⁸ Βλ. άρθρο 28 Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

¹⁹ Στη Φινλανδία, για παράδειγμα, οι δικαστικές αρχές είναι υποχρεωμένες να καλέσουν την οικεία εποπτική αρχή σε ακρόαση, βλ. *FRA – European Union Agency for fundamental rights, Access to data protection remedies in EU Member States*, 2013, σελ. 20.

²⁰ *Λίλιαν Μήτρον*, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπ.π., σελ. 148-150.

προώθησης που είχαν πραγματοποιηθεί, κατά την περίοδο ισχύος της Οδηγίας, το 63% των Ευρωπαίων δεν είχε καν ακούσει ποτέ για οποιαδήποτε εποπτική αρχή, υπεύθυνη για την προστασία των προσωπικών δεδομένων τους. Περαιτέρω, το 44% των πολιτών θα ήθελε να αντιμετωπίζεται απευθείας από την Ένωση ό,τι αφορά τις εξουσίες και τα δικαιώματά του σε σχέση με τα δεδομένα προσωπικού του χαρακτήρα, ενώ το 75% των ερωτηθέντων βαθμολόγησε τους νόμους και τις αρχές που προασπίζονται τα δεδομένα τους ως ανεπαρκείς. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η πλειοψηφία των υποκειμένων των δεδομένων δεν αισθάνονται καμία πραγματική ευκαιρία να λάβουν όλα τα μέτρα και να προβούν σε οποιαδήποτε ενέργεια για την προάσπιση των εννόμων συμφερόντων τους σε περίπτωση παραβίασης του νόμου, είτε λόγω έλλειψης γνώσεων, είτε λόγω ανασφάλειας για την έκβαση οποιασδήποτε διαδικασίας από μέρους τους. Σε αυτή την ανασφάλεια συνηγορεί και η τεχνολογική εξέλιξη και η λογική αναποτελεσματικότητα που αυτή επιφέρει. Για παράδειγμα, σε περιπτώσεις διεθνούς διαρροής δεδομένων, όπως π.χ. σε περίπτωση «χακαρίσματος» βάσεων δεδομένων (λόγου χάριν, των παρόχων πιστωτικών καρτών και των ηλεκτρονικών καταστημάτων), όπου τα δικαιώματα μαζικού αριθμού πολιτών παραβιάζονται και όπου παραβιάσεις είναι πιθανόν να μην αποκαλυφθούν ποτέ στα υποκείμενα των δεδομένων, το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού της πληροφοριακής ιδιωτικότητας του υποκειμένου ήταν προφανές ότι δεν μπορεί να ικανοποιηθεί²¹.

Οι ανωτέρω ελλείψεις κατέστησαν σαφές ότι ο νέος Κανονισμός θα έπρεπε να προβλέψει κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι εποπτικές αρχές να λειτουργούν ως πραγματική ασπίδα προστασίας, με την θέσπιση νομοθετικών διατάξεων, που θα μπορούσαν να ισχύουν αυτόματα σε όλα τα κράτη μέλη κατά τον ίδιο τρόπο. Πράγματι, το ζήτημα των εποπτικών αρχών απασχόλησε έντονα τον ενωσιακό νομοθέτη, ο οποίος αποφάσισε να προσδιορίσει αναλυτικά τον ρόλο και τις εξουσίες των εποπτικών αρχών, να αναβαθμίσει το ρόλο τους στον νέο Κανονισμό και να αναδείξει την

²¹ *Serge Gutwirth, Ronald Leenes, Paul de Hert, Reforming European Data Protection Law*, Law, Governance and Technology Series 20, Springer, 2014, σελ. 327.

ανεξαρτησία τους²², ανάγκη που, επίσης, ήδη είχε επισημανθεί νομολογιακά κατά την εποχή ισχύος της Οδηγίας²³.

Έτσι, ο Κανονισμός αφιερώνει ολόκληρο το 6^ο Κεφάλαιό του στις εποπτικές αρχές, καθορίζοντας τη λειτουργία τους, τα καθήκοντα και τις εξουσίες τους²⁴. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Κανονισμού, κάθε κράτος μέλος οφείλει να μεριμνά, ώστε να συγκροτείται σε αυτό τουλάχιστον μία ανεξάρτητη Εποπτική Αρχή, η οποία θα διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων στην Ένωση, θα επιφορτίζεται με την παρακολούθηση της εφαρμογής του Κανονισμού στο εν λόγω κράτος-μέλος, θα συμβάλει στη συνεκτική εφαρμογή του σε ολόκληρη την Ένωση, και θα προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των φυσικών προσώπων έναντι της παράνομης επεξεργασίας. Περαιτέρω, ο νέος Κανονισμός, «κάνει πολλά βήματα παραπάνω», πρώτον, περιλαμβάνοντας ρητώς πλέον στον νέο Κανονισμό τη δυνατότητα των εποπτικών αρχών να επιβάλουν διοικητικά πρόστιμα²⁵ και δεύτερον, εισάγοντας το μηχανισμό «υπηρεσίας μιας στάσης» καθώς και τον μηχανισμό συνεργασίας και συνεκτικότητας των εποπτικών αρχών²⁶. Επίσης, στο πλαίσιο της προγραμματισμένης νέας γενιάς κανόνων, ο νέος Κανονισμός αντιμετωπίζει την πρόκληση της ρύθμισης των σχέσεων μεταξύ περισσότερων εποπτικών αρχών, με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων²⁷, στο οποίο έχει ανατεθεί η ανάληψη δεσμευτικών αποφάσεων που ισχύουν έναντι κάθε εποπτικής αρχής κάθε κράτους μέλους, με τελικό σκοπό την επίτευξη της εναρμόνισης των κανόνων στον κλάδο των προσωπικών δεδομένων.

²² *Peter Hustinx*, EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation", διαθέσιμο από: «https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/speeches-articles/eu-data-protection-law-review-directive_en» [πρόσβαση: 20.06.2020]· *Kristina Irion, Giacomo Luchetta*, Report Of The Ceps Digital Forum, Online Personal Data Processing and Eu Data Protection Reform, April 2013, σελ. 19.

²³ Βλ. ΔΕΕ, C- 518/07, European Commission v. Germany, 2010, Συλλ. Νομολογίας 2010 I-01885, ΔΕΕ European Commission v. Republic of Austria, 2012, Συλλ. Νομολογίας ECLI:EU:C:2012:631.

²⁴ Βλ. άρθρα 51-59 ΓΚΠΔ.

²⁵ Βλ. άρθρο 83 ΓΚΠΔ και αιτ. σκ. 148, 150, 151 ΓΚΠΔ.

²⁶ Βλ. άρθρα 60-67 ΓΚΠΔ.

²⁷ Βλ. άρθρα 68 - 76 ΓΚΠΔ.

§ 4. Η καταγγελία ενώπιον της αρμόδιας εποπτικής αρχής – Τα ερμηνευτικά ζητήματα του άρθρου 77 ΓΚΠΔ.

Στις αρμοδιότητες των Εποπτικών Αρχών, όπως αυτές προβλέπονται στον Κανονισμό, εντάσσεται και η εξέταση καταγγελιών από τα υποκείμενα των δεδομένων. Σύμφωνα με το άρθρο 57 του Κανονισμού, μεταξύ των ποικίλων καθηκόντων της, η εκάστοτε εποπτική αρχή έχει το καθήκον να χειρίζεται τις καταγγελίες που υποβάλλονται ενώπιόν της και να ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για την πρόοδο και για την έκβαση της έρευνας. Παράλληλα, έχει το καθήκον να διευκολύνει την υποβολή των καταγγελιών με τη λήψη οποιουδήποτε πρόσφορου μέσου, όπως για παράδειγμα ενδεικτικά αναφέρεται, με τη δημιουργία εντύπου καταγγελίας το οποίο μπορεί να συμπληρώνεται ηλεκτρονικά²⁸. Η ανωτέρω πρόβλεψη καταδεικνύει ότι, παρά το γεγονός ότι φαίνεται παράδοξη η ικανοποίηση των εννόμων συμφερόντων του υποκειμένου από μη δικαστικές αρχές, ο ενωσιακός νομοθέτης αντιλήφθηκε την ανάγκη του υποκειμένου να αντιμετωπίσει γρήγορα και παράλληλα, αποτελεσματικά τις παραβιάσεις των προσωπικών του δεδομένων²⁹ και ότι οι εποπτικές αρχές κρίθηκαν ως οι πλέον κατάλληλες για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Για την εκπλήρωση του ανωτέρω σκοπού, κάνει λόγο και το προοίμιο του Κανονισμού, το οποίο εξαγγέλλει ότι: *Κάθε υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να υποβάλει καταγγελία σε μία μόνη εποπτική αρχή, ιδίως στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του, και το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη, εφόσον θεωρεί ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά του βάσει του παρόντος κανονισμού ή όταν η εποπτική αρχή δεν δίνει συνέχεια σε μια καταγγελία, απορρίπτει εν όλω ή εν μέρει ή κρίνει απαράδεκτη μια καταγγελία ή δεν ενεργεί ενώ οφείλει να ενεργήσει για να προστατεύσει τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων. Η διερεύνηση κατόπιν καταγγελίας θα πρέπει να διενεργείται, με την επιφύλαξη δικαστικού ελέγχου, στον βαθμό που ενδείκνυται για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Η εποπτική αρχή οφείλει να ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων για την πρόοδο και την έκβαση της καταγγελίας εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Εάν η υπόθεση απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση ή συντονισμό με άλλη εποπτική αρχή, θα πρέπει να παρέχεται ενδιάμεση ενημέρωση στο υποκείμενο των δεδομένων. Προκειμένου να*

²⁸ Βλ. άρθρο 57 παρ. 1 περ. στ' και παρ. 2 ΓΚΠΔ.

²⁹ Βλ. *Antonella Galetta*, *The Proceduralisation of Data Protection Remedies under EU Data Protection Law: Towards a More Effective and Data Subject-oriented Remedial System?*, *Review of European Administrative Law*; Vol. 8, Nr. 1, 125-151, Paris Legal Publishers, 2015, σελ. 133.

διευκολύνει την υποβολή καταγγελιών, κάθε εποπτική αρχή θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα όπως η παροχή εντύπου υποβολής καταγγελίας, το οποίο να μπορεί να συμπληρωθεί και ηλεκτρονικά, χωρίς να αποκλείονται άλλοι τρόποι επικοινωνίας³⁰».

Σε λογική συνέχεια των ανωτέρω προβλέψεων, το άρθρο 77 του Κανονισμού ορίζει ότι: «1. Με την επιφύλαξη τυχόν άλλων διοικητικών ή δικαστικών προσφυγών, κάθε υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να υποβάλει καταγγελία σε εποπτική αρχή, ιδίως στο κράτος μέλος στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του ή τον τόπο εργασίας του ή τον τόπο της εικαζόμενης παράβασης, εάν το υποκείμενο των δεδομένων θεωρεί ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορά παραβαίνει τον παρόντα κανονισμό. 2. Η εποπτική αρχή στην οποία έχει υποβληθεί καταγγελία ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για την πρόοδο και για την έκβαση της καταγγελίας, καθώς και για τη δυνατότητα άσκησης δικαστικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 78.»

Το ανωτέρω άρθρο, σε συνδυασμό με τη σκέψη του προοιμίου, ορίζει τις γενικές αρχές και κατευθυντήριες για την υποβολή καταγγελίας ενώπιον της εκάστοτε εποπτικής αρχής. Ωστόσο, από μία πρώτη ανάγνωση της διάταξης αντιλαμβάνεται κανείς ότι αυτή βρίθκει αρκετών ερμηνευτικών δυσχερειών και ασαφειών σε πολλά σημεία της, δημιουργώντας πολλούς προβληματισμούς και ερωτήματα, τα οποία, λόγω της περιορισμένης χρονικής ισχύος εφαρμογής δεν έχουν απαντηθεί ακόμα, ή ακόμα και εάν έχουν απαντηθεί δεν έχουν βρει πάγιο έρεισμα στη νομολογία.

Το πρώτο σημείο το οποίο είναι άξιο σχολιασμού είναι το ζήτημα της ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης για την υποβολή της καταγγελίας. Καταρχάς, από τη γραμματική διατύπωση του ως άνω ορισμού, προκύπτει ότι ενεργητικώς νομιμοποιούμενο πρόσωπο για την άσκηση της καταγγελίας είναι μόνον το ίδιο υποκείμενο των δεδομένων, στην περίπτωση κατά την οποία θεωρεί ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά του ή/και ότι ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία έχουν παραβιάσει τις υποχρεώσεις τους, όπως αυτές απορρέουν από τον Κανονισμό. Ωστόσο, και παρά το γεγονός ότι το ίδιο το άρθρο 77 δεν το αναφέρει, το υποκείμενο των δεδομένων δεν είναι το μόνο, το οποίο έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στην εποπτική αρχή. Αντιθέτως, βάσει του του άρθρου 80 παρ. 1 του Κανονισμού, το υποκείμενο δύναται να αναθέσει την υπόθεσή του σε έναν μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση κράτους μέλους, που δραστηριοποιείται στον τομέα των δεδομένων

³⁰ Βλ. αιτ. σκέψη 141 ΓΚΠΔ.

προσωπικού χαρακτήρα (εφεξής καλούμενος, χάριν συντομίας, «φορέας εκπροσώπησης» ή «συλλογικός φορέας»)³¹. Μάλιστα, από τον ενωσιακό νομοθέτη δίδεται η διακριτική ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη να εισάγει νομοθετική ρύθμιση, η οποία θα προβλέπει ότι οι ανωτέρω φορείς θα έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν καταγγελία ενώπιον της Αρχής, ανεξαρτήτως εντολής με αντικείμενο την εκπροσώπηση εκ μέρους του υποκειμένου. Η προβληματική που ανακύπτει είναι ότι από το γράμμα του Κανονισμού δεν φαίνεται, εάν η ανάθεση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την παράσταση του φορέα εκπροσώπησης ως δικαιούχου διαδίκου, ανεξαρτήτως δικαιολόγησης έννομου συμφέροντος³² ή εάν ο φορέας εκπροσώπησης λειτουργεί απλώς ως νόμιμος εκπρόσωπος, με αποτέλεσμα να παραμένει διάδικος το υποκείμενο των δεδομένων. Όπως θα αναλυθεί στο οικείο κεφάλαιο, κατωτέρω, ελλείψει οποιασδήποτε διευκρίνισης, τόσο στα άρθρα του ΓΚΠΔ, όσο και στο αναλυτικότερο προοίμιο, φαίνεται ότι το καθεστώς υπό το οποίο παρίσταται ο φορέας εκπροσώπησης για λογαριασμό του υποκειμένου των δεδομένων, αποτελεί διακριτική ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη, επαφιόμενη στο νομοθετικό καθεστώς κάθε κράτους μέλους³³. Σε κάθε περίπτωση, η καταγγελία στρέφεται κατά του υπεύθυνου επεξεργασίας ή/και του εκτελούντος την επεξεργασία, με αποτέλεσμα να αποτελεί το παθητικώς νομιμοποιούμενο πρόσωπο.

Περαιτέρω ερμηνευτικές δυσχέρειες δημιουργούνται ως προς το ποια εποπτική αρχή είναι αρμόδια για την υποβολή καταγγελίας. Ειδικότερα, η αρμόδια Εποπτική Αρχή ενώπιον της οποίας δύναται το υποκείμενο να προσφύγει, δεν ορίζεται περιοριστικά στο κείμενο του Κανονισμού, αλλά αντιθέτως αναφέρεται διαζευκτικά και ενδεικτικά (με τη χρήση του όρου «ιδίως»): Αρμόδια, σύμφωνα με τον Κανονισμό, μπορεί να είναι οποιαδήποτε εποπτική αρχή, συμπεριλαμβανομένης της εποπτικής αρχής του τόπου της συνήθους διαμονής του υποκειμένου, ή του τόπου εργασίας του υποκειμένου, ή του τόπου της εικαζόμενης παράβασης. Βέβαια, η παράθεση – έστω ενδεικτικά - των ανωτέρω, αρχών ως αρμόδιων, δεν είναι τυχαία· ουσιαστικά ο νομοθέτης υποδεικνύει τον τόπο, ο οποίος ενδέχεται να παρουσιάζει στενότερο σύνδεσμο με την εκάστοτε διαφορά, εκείνον τον τόπο που αρμόζει σε κάθε περίπτωση

³¹ Αναλυτικώς για τον φορέα εκπροσώπησης, βλ. Μέρος Β', Κεφάλαιο Α', Παρ. 15 της παρούσης.

³² Στη διοικητική δικονομία της εθνικής μας έννομης τάξης, ο διοικούμενος πρέπει να δικαιολογεί άμεσο, προσωπικό και ενεστώς συμφέρον, βλ. *Π.Δ. Δαγτόγλου*, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010, σελ. 583-591.

³³ Η εν λόγω προβληματική αναλύεται στο Μέρος Β', Κεφάλαιο Α' της παρούσης.

βάσει του συνόλου των ειδικών συνθηκών και εξυπηρετεί επαρκέστερα και πληρέστερα τα δικαιώματα του υποκειμένου με βάση την αρχή της εγγύτητας³⁴.

Πέραν των ανωτέρω, όμως, η ανωτέρω διάταξη δέχτηκε ήδη ισχυρή κριτική, αφού μια μερίδα της θεωρίας υποστήριξε ότι δεν συμβαδίζει με τη διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1 του Κανονισμού, η οποία καθιερώνει τον μηχανισμό της «υπηρεσία μίας στάσης» («one stop shop»), που για πρώτη φορά καθιερώνεται από τον Κανονισμό. Σύμφωνα με τον μηχανισμό αυτό, εφόσον πραγματοποιούνται διασυνοριακές πράξεις επεξεργασίας, θα υφίσταται επικεφαλής εποπτική αρχή για την εξέταση κάθε υποβληθείσας καταγγελίας ή για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης παράβασης του Κανονισμού, η οποία θα είναι η αρχή της κύριας ή της μόνης εγκατάστασης του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία^{35,36}. Ο εν λόγω μηχανισμός ορίζει την αποκλειστική αρμοδιότητα της κάθε φορά επικεφαλής εποπτικής αρχής, με σκοπό τη λήψη απόφασης από μία μόνον εποπτική αρχή, γεγονός που κατ' επέκταση θα έχει ως αποτέλεσμα τη συνεκτική εφαρμογή του δικαίου των προσωπικών δεδομένων στην Ένωση, θα παράσχει ασφάλεια δικαίου και θα μειώσει το βάρος της διοίκησης σε ενωσιακό επίπεδο³⁷. Η αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα, λοιπόν, υποστηρίχθηκε ότι έρχεται σε αντίθεση με την τοπική αρμοδιότητα που προβλέπεται στο άρθρο για την καταγγελία ενώπιον της εποπτικής αρχής. Στο πλαίσιο της ίδιας άποψης, προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, συνηγόρησε υπέρ της εγκαθίδρυσης των ανωτέρω δικαιοδοσιών, παρά την «αντίφαση» που προκαλείται σε σχέση με το άρθρο 56 παρ. 2 ΓΚΠΔ³⁸. Στην πραγματικότητα, πάντως, η αντίφαση αυτή

³⁴ Η αρχή της εγγύτητας αποτελεί βασική έννοια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, που συναντάται σε όλα τα ενωσιακά κείμενα καθορισμού διεθνούς δικαιοδοσίας (βλ. ενδεικτικά *Σπυρίδων Βλ. Βρέλλης*, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, Γ' Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σ. 195-198). Για την αρχή της εγγύτητας, βλ. *Data protection: Council supports "one-stop-shop" principle*, διαθέσιμο από: «http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/138924.pdf.» [πρόσβαση: 02.08.2020].

³⁵ Με μόνη εξαίρεση την περίπτωση εκείνη, κατά την οποία το αντικείμενο της διαφοράς αφορά μόνον εγκατάσταση σε ένα κράτος μέλος ή όταν επηρεάζει τα υποκείμενα των δεδομένων σε ένα κράτος μέλος, οπότε αρμόδια θα είναι η εποπτική αρχή του οικείου κράτους μέλους, βλ. άρθρο 56 παρ. 2 ΓΚΠΔ.

³⁶ Το δίλημμα «εγκατάσταση ή εγγύτητα», καθώς και οι ανησυχίες για την ανάπτυξη του φαινομένου του forum shopping, απασχόλησαν έντονα κατά τις διαπραγματεύσεις για την υιοθέτηση του Κανονισμού, βλ. *Φίλιππο Μίτλεττον*, «Ο μηχανισμός Συνεργασίας και Συνεκτικότητας» σε *Λεωνίδα Κοτσαλή, Κωνσταντίνο Μενουδάκο*, Γενικός Κανονισμός για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 285.

³⁷ Βλ. *Data protection: Council supports "one-stop-shop" principle*, διαθέσιμο από: «http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/138924.pdf.» [πρόσβαση: 14.06.2020].

³⁸ Βλ. *Paolo Balboni, Enrico Pelino, Lucio Scudiero*, Rethinking the one-stop-shop mechanism: Legal certainty and legitimate expectation, *computer law & security review*, 30 (2014) 392-402, σελ. 397 · *Article 29 Working Party*, Opinion 01/2012 on the data protection reform proposals, adopted on 23 March 2012, WP 191, σελίδα 24.

δεν είναι παρά φαινομενική. Το εκάστοτε υποκείμενο των δεδομένων, πράγματι, δύναται να προβαίνει στην υποβολή οποιασδήποτε καταγγελίας ενώπιον οποιασδήποτε εποπτικής αρχής, αλλά αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η ίδια αυτή η τοπική αρχή θα είναι αρμόδια για την έκδοση δεσμευτικής απόφασης. Αντιθέτως, θα δύναται να ενημερώσει την επικεφαλής εποπτική αρχή³⁹, η οποία εν συνεχεία θα επιληφθεί της υπόθεσης⁴⁰ και θα την συνεπικουρήσει στο έργο της με τα μέσα, τα οποία ο ίδιος ο Κανονισμός παρέχει. Δηλαδή, λειτουργώντας ως ενδιαφερόμενη εποπτική αρχή θα δύναται: α) να υποβάλει στην επικεφαλής εποπτική αρχή σχέδιο απόφασης⁴¹, β) να διεξάγει κοινή επιχείρηση με την επικεφαλής εποπτική αρχή, γ) να ερμηνεύσει τον νόμο και να προτείνει λύσεις για την επίλυση της διαφοράς, δ) να ζητήσει την παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων, μετά την υποβολή ένστασης, με σκοπό την έκδοση δεσμευτικής απόφασης εκ μέρους του, ε) να ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων για την έκβαση της υπόθεσης^{42,43}. Με άλλα λόγια, στην πραγματικότητα το άρθρο 77 του Κανονισμού δεν καθιερώνει βάση διεθνούς δικαιοδοσίας για την εξέταση της καταγγελίας από την εποπτική αρχή, η οποία ορίζεται στο άρθρο 56 ΓΚΠΔ, αλλά απλώς επισημαίνει και διευκρινίζει ότι η καταγγελία μπορεί να ασκηθεί ενώπιον οποιασδήποτε εποπτικής αρχής και ότι η μη υποβολή της στην αρχή του άρθρου 56 ΓΚΠΔ, δεν οδηγεί στο ανυπόστατο ή απαράδεκτο της άσκησης της.

³⁹ Για την ανεύρεση της επικεφαλής αρχής, βλ. *Ομάδα Εργασίας Του Άρθρου 29 για την προστασία Των Δεδομένων*, Κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό της επικεφαλής εποπτικής αρχής των υπευθύνων επεξεργασίας ή των εκτελούντων την επεξεργασία, 16/EL WP 244 rev.01, διαθέσιμο από: « https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611235 » [πρόσβαση: 14.06.2020].

⁴⁰ Βλ. άρθρο 56 παρ. 3 ΓΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο: «Στις περιπτώσεις της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, η εποπτική αρχή ενημερώνει περί αυτού την επικεφαλής εποπτική αρχή χωρίς καθυστέρηση. Εντός τριών εβδομάδων από την ενημέρωσή της, η επικεφαλής εποπτική αρχή αποφασίζει εάν θα επιληφθεί της υπόθεσης κατά τη διαδικασία του άρθρου 60, λαμβάνοντας υπόψη εάν υπάρχει ή όχι εγκατάσταση του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία στο κράτος μέλος της εποπτικής αρχής που την ενημέρωσε.».

⁴¹ Βλ. άρθρο 56 παρ. 4 ΓΚΠΔ.

⁴² Η ενημέρωση του υποκειμένου από την εποπτική αρχή στην οποία υπέβαλε την καταγγελία προβλέπεται στο άρθρο 77 ΓΚΠΔ και στην αιτιολογική σκέψη 141 του ΓΚΠΔ.

⁴³ *Article 29 Working Party*, Opinion 01/2012 on the data protection reform proposals, adopted on 23 March 2012, WP 191, σελίδα 21.

§ 5. Η διαδικασία για την εξέταση της καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής και οι επαπειλούμενες κυρώσεις.

Αναφορικά με την διαδικασία ενώπιον της εποπτικής αρχής αυτή καθ' εαυτή, ο ενωσιακός νομοθέτης εμφανίζεται, επίσης, αρκετά λακωνικός. Τα μόνα σημεία στα οποία αρκείται να αναφερθεί είναι τα εξής: α) ότι η καταγγελία υποβάλλεται με την επιφύλαξη άλλων διοικητικών ή δικαστικών προσφυγών, β) ότι η καταγγελία υποβάλλεται άπαξ, αλλά (όπως ήδη αναφέρθηκε) ενώπιον οποιαδήποτε διοικητικής αρχής, ιδίως δε, ενώπιον της εποπτικής αρχής του τύπου, στο οποίο στον οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του το υποκείμενο των δεδομένων ή στον τόπο εγκατάστασης του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία και γ) ότι η εποπτική αρχή στην οποία έχει υποβληθεί η καταγγελία ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για την πρόοδο και την έκβαση της καταγγελίας, καθώς και για την άσκηση της δικαστικής προσφυγής που θεσπίζει το επόμενο άρθρο του Κανονισμού, δηλαδή το άρθρο 78 ΓΚΠΔ.

Αναφορικά με τη φράση «*με την επιφύλαξη άλλων διοικητικών ή δικαστικών προσφυγών*», δεν νοείται κάτι παραπάνω πέραν του γεγονότος ότι ο καταγγέλλων μπορεί να προβεί και στην άσκηση των λοιπών ενδίκων βοηθημάτων που του παρέχει ο Κανονισμός ως δικονομικές δυνατότητες, ανεξαρτήτως της ασκήσεως της καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής. Αυτό, φυσικά, δεν ισχύει για την περίπτωση της διάταξης του αμέσως επόμενου άρθρου, ήτοι του άρθρου 78, το οποίο προϋποθέτει την άσκηση της καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής και την απόρριψή της, ρητώς ή σιωπηρώς⁴⁴.

Περαιτέρω, σε αντίθεση με την προϊσχύσασα Οδηγία, η οποία δεν όριζε το χρονικό διάστημα εντός του οποίου η εκάστοτε αρμόδια αρχή οφείλει να απαντήσει⁴⁵, το άρθρο 78 του ΓΚΠΔ έρχεται να συμπληρώσει το κενό αυτό, ορίζοντας ότι, εφόσον η εποπτική αρχή δεν έχει απαντήσει στο υποκείμενο των δεδομένων εντός χρονικού διαστήματος τριών μηνών, τεκμαίρεται η σιωπηρή απόρριψη της καταγγελίας του. Φυσικά, αυτό δεν

⁴⁴ Βλ. Άρθρο 78 ΓΚΠΔ, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του οποίου: «1. Με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά νομικά δεσμευτικής απόφασης εποπτικής αρχής που το αφορά. 2. Με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής, κάθε υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής, εφόσον η εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει των άρθρων 55 και 56 δεν εξετάσει την καταγγελία ή δεν ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων εντός τριών μηνών για την πρόοδο ή την έκβαση της καταγγελίας που υποβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 77.»

⁴⁵ Antonella Galetta/Paul De Hert, *The Proceduralisation of Data Protection Remedies under EU Data Protection Law: Towards a More Effective and Data Subject-oriented Remedial System? Review of European Administrative Law*; Vol. 8, Nr. 1, 125-151, Paris Legal Publishers, 2015, σελ. 143.

σημαίνει ότι ακόμα και μετά την πάροδο των τριών μηνών, η διοικητική αρχή δεν δύναται να εκδώσει νομικά δεσμευτική απόφαση. Απλώς, μετά την πάροδο του τριμήνου, οπότε και τεκμαίρεται η σιωπηρή απόρριψη, το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να προβεί στην άσκηση των προβλεπόμενων δικαστικών ενεργειών για την ακύρωση, ή έστω, την τροποποίηση της απόφασης της εποπτικής αρχής. Επίσης, δεν ρυθμίζεται από τον ενωσιακό νομοθέτη το ζήτημα της προθεσμίας που έχει στη διάθεσή του το υποκείμενο για να ασκήσει το δικαίωμα καταγγελίας, γεγονός που έχει ως συνέπεια το ανέφικτο της πλήρους εναρμόνισης των εθνικών δικαίων και της συνεκτικής εφαρμογής της εν λόγω διάταξης στην Ένωση, καθώς για την άσκηση του ίδιου δικαιώματος, τα υποκείμενα των δεδομένων ανά κράτος μέλος ενδέχεται να έχουν στη διάθεσή τους διαφορετική προθεσμία^{46, 47}.

Ποιες είναι οι εξουσίες και τα καθήκοντα της εποπτικής αρχής επί της ασκηθείσας καταγγελίας; Όπως προαναφέρθηκε, η εποπτική αρχή έχει δύο επιλογές: α) να απαντήσει εντός τριών μηνών θετικά ή αρνητικά στην καταγγελία και β) να μην απαντήσει στην καταγγελία, με αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι η καταγγελία έχει απορριφθεί σιωπηρά⁴⁸. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 77 παρ. 2 και την αιτιολογική σκέψη 141 του Κανονισμού, η εποπτική αρχή οφείλει να ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για την πρόοδο της καταγγελίας και για την έκβασή της. Μάλιστα, ορίζεται ρητώς⁴⁹, ότι εάν η υπόθεση απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση ή συντονισμό με άλλη εποπτική αρχή θα πρέπει να παρέχεται ενδιάμεση ενημέρωση στο υποκείμενο των δεδομένων. Τέλος, η εποπτική αρχή θα πρέπει να ενημερώνει το υποκείμενο για τη δυνατότητα άσκησης της προσφυγής σε περίπτωση ρητής ή σιωπηρής απόρριψης⁵⁰.

Η καταγγελία ενώπιον της εποπτικής αρχής μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη μέτρων προστασίας του υποκειμένου, όπως αυτά απαριθμούνται στο άρθρο 58 παρ. 2⁵¹

⁴⁶ Κομνηνός Γ. Κόμνιος, Οι γενικοί όροι επιβολής διοικητικών προστίμων κατά τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων - Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 83 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων, ΔΙΜΕΕ, έτος 2017, τεύχος 4, σελ. 512.

⁴⁷ Το πρόβλημα της έλλειψης εναρμόνισης των εξουσιών και της εκτέλεσης των αποφάσεων των εθνικών εποπτικών αρχών είχε ήδη διαφανεί από την εποχή της Οδηγίας, βλ.: « http://www.ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/sec_2012_72_en.pdf » [πρόσβαση: 20.06.2020].

⁴⁸ Βλ. τα άρθρα 77 και 78 ΓΚΠΔ.

⁴⁹ Βλ. αιτ. σκέψη 141 ΓΚΠΔ.

⁵⁰ Βλ. άρθρο 77 παρ. 2 ΓΚΠΔ.

⁵¹ Σύμφωνα με το άρθρο 52 παρ. 6 του ΓΚΠΔ, κάθε κράτος μέλος μπορεί να προβλέψει δια νόμου ότι η εποπτική αρχή του έχει πρόσθετες εξουσίες πέραν αυτών που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3 του αυτού άρθρου.

και 83 του Κανονισμού. Ειδικότερα, η εποπτική αρχή, έχοντας διορθωτικές εξουσίες στη διάθεσή της, μπορεί:

α) να απευθύνει προειδοποιήσεις στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή στον εκτελούντα την επεξεργασία ότι σκοπούμενες πράξεις επεξεργασίας είναι πιθανόν να παραβαίνουν διατάξεις του παρόντος κανονισμού,

β) να απευθύνει επιπλήξεις στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή στον εκτελούντα την επεξεργασία όταν πράξεις επεξεργασίας έχουν παραβεί διατάξεις του παρόντος κανονισμού,

γ) να δίνει εντολή στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή στον εκτελούντα την επεξεργασία να συμμορφώνεται προς τα αιτήματα του υποκειμένου των δεδομένων για την άσκηση των δικαιωμάτων του σύμφωνα με τον Κανονισμό,

δ) να δίνει εντολή στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή στον εκτελούντα την επεξεργασία να καθιστούν τις πράξεις επεξεργασίας σύμφωνες με τις διατάξεις του Κανονισμού, εάν χρειάζεται, με συγκεκριμένο τρόπο και εντός ορισμένης προθεσμίας,

ε) να δίνει εντολή στον υπεύθυνο επεξεργασίας να ανακοινώνει την παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων,

στ) να επιβάλλει προσωρινό ή οριστικό περιορισμό, περιλαμβανομένης της απαγόρευσης της επεξεργασίας,

ζ) να δίνει εντολή διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή περιορισμού της επεξεργασίας δυνάμει των άρθρων 16, 17 και 18 και εντολή κοινοποίησης των ενεργειών αυτών σε αποδέκτες στους οποίους τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα γνωστοποιήθηκαν δυνάμει του άρθρου 17 παράγραφος 2 και του άρθρου 19,

η) να αποσύρει την πιστοποίηση ή να διατάξει τον οργανισμό πιστοποίησης να αποσύρει ένα πιστοποιητικό εκδοθέν σύμφωνα με τα άρθρα 42 και 43 ή να διατάξει τον οργανισμό πιστοποίησης να μην εκδώσει πιστοποίηση, εφόσον οι απαιτήσεις πιστοποίησης δεν πληρούνται ή δεν πληρούνται πλέον,

θ) να επιβάλλει διοικητικό πρόστιμο δυνάμει του άρθρου 83, επιπλέον ή αντί των μέτρων που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο, ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης,

ι) να δίνει εντολή για αναστολή της κυκλοφορίας δεδομένων σε αποδέκτη σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή οργανισμό,

τηρουμένης πάντοτε της θεμελιώδους αρχής της αναλογικότητας.

Σε αντίθεση με τα μέχρι τώρα ισχύοντα, για πρώτη φορά κατοχυρώνεται ρητά πλέον στον Κανονισμό η επιβολή διοικητικών προστίμων⁵². Η θεσμική και διαδικαστική αυτονομία των κρατών-μελών, σύμφωνα με την οποία η επιλογή του κανονιστικού πλαισίου για την εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας εναπόκειται στη διακριτική ευχέρειά τους, έδωσε τη σειρά της στην προσπάθεια για την ομοιομορφία και εναρμόνιση δικαίου, ακόμα και εάν δεν είναι αντικειμενικώς δυνατόν να συμπεριλαμβάνει μία εξαντλητική απαρίθμηση κανόνων και διαδικασιών για την επιβολή διοικητικών προστίμων και γενικότερα την επιβολή των λοιπών κυρώσεων, καταλήγοντας σε ένα σύστημα μεικτό, στο οποίο συνυπάρχουν η ομοιομορφία και η αυτονομία των δικαίων των κρατών μελών⁵³.

Στόχος της επιβολής των προστίμων είναι η αποτροπή από την τέλεση παραβιάσεων των διατάξεων του Κανονισμού και για τον λόγο αυτό επιβάλλονται τόσον στον υπεύθυνο όσο και στον εκτελούντα την επεξεργασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 83 ΓΚΠΔ, τα πρόστιμα επιβάλλονται επιπρόσθετα ή αντί των λοιπών διορθωτικών μέτρων του άρθρου 58. Εν ολίγοις, φαίνεται από το γράμμα της διάταξης ότι τα διοικητικά πρόστιμα σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων των παραγράφων 4 έως 6 του άρθρου 83 επιβάλλονται σε κάθε περίπτωση, δηλαδή υποχρεωτικά και όχι κατά τη διακριτική ευχέρεια της εποπτικής αρχής, υπερέχοντας έναντι των λοιπών διορθωτικών εξουσιών⁵⁴. Παρ' όλα

⁵² Το άρθρο 28 της Οδηγίας 95/46/EK δεν προέβλεπε ρητά την επιβολή διοικητικών προστίμων. Αντιθέτως, όριζε ότι: «[...] 3. Κάθε αρχή ελέγχου διαθέτει συγκεκριμένα: [...] - αποτελεσματικές εξουσίες παρέμβασης, όπως για παράδειγμα την εξουσία να διατυπώνει γνώμες πριν από την εκτέλεση των επεξεργασιών, σύμφωνα με το άρθρο 20, και να διασφαλίζει την κατάλληλη δημοσιότητα των γνώμών αυτών, την εξουσία να επιτάσσει τη δέσμευση, διαγραφή ή την καταστροφή δεδομένων, να απαγορεύει επίσης προσωρινά ή οριστικά την επεξεργασία, να απευθύνει προειδοποίηση ή επίπληξη προς τον υπεύθυνο για την επεξεργασία ή να προσφεύγει στα εθνικά κοινοβούλια ή άλλα εθνικά πολιτικά όργανα, [...] 4. Κάθε πρόσωπο ή κάθε ένωση που το εκπροσωπεί μπορεί να υποβάλει σε κάθε αρχή ελέγχου αίτηση σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο αιτών ενημερώνεται σχετικά με τη συνέχεια που δίδεται στην αίτησή του. [...]».

⁵³ *Johanna Chamberlain / Jane Reichel*, The Relationship Between Damages and Administrative Fines in the EU General Data Protection Regulation, Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series, no 72, Stockholm University, 2019, σελ. 3 επ., διαθέσιμο από: « <https://ssrn.com/abstract=3447854> » [πρόσβαση: 20.06.2020].

⁵⁴ *Κομνηνός Γ. Κόμνιος*, Οι γενικοί όροι επιβολής διοικητικών προστίμων, όπ.π., σελ. 504 · *M. Bergt* σε *Kühling/Buchner*, DS-GVO BDSG, 2017, Art. 83 Rn. 30 · *Albrecht*, Das neue EU Datenschutzrecht – von der Richtlinie zur Verordnung, CR 2016, σελ. 96.

αυτά, η άποψη αυτή, πέραν του ότι είναι εξαιρετικά αυστηρή, έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της αναλογικότητας, που η ίδια στην παράγραφο 1 το άρθρο 83 διακηρύττει, αλλά και με την αιτιολογική σκέψη 148 του προοιμίου, σύμφωνα με την οποία « [...] Σε περίπτωση παράβασης ελάσσονος σημασίας ή αν το πρόστιμο που ενδέχεται να επιβληθεί θα αποτελούσε δυσανάλογη επιβάρυνση σε φυσικό πρόσωπο, θα μπορούσε να επιβληθεί επίπληξη αντί προστίμου [...] »⁵⁵.

Για τον καθορισμό του ύψους του τίθενται ανώτατα όρια, τα οποία διακρίνονται ανάλογα με τη φύση της παραβίασης. Ειδικότερα, παραβάσεις που αφορούν α) τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία σύμφωνα με τα άρθρα 8, 11, 25 έως 39 και 42 και 43 ΓΚΠΔ, β) τις υποχρεώσεις του φορέα πιστοποίησης σύμφωνα με τα άρθρα 42 και 43 ΓΚΠΔ, γ) τις υποχρεώσεις του φορέα παρακολούθησης σύμφωνα με το άρθρο 41 παράγραφος 4 ΓΚΠΔ, επισύρουν διοικητικά πρόστιμα έως 10.000.000 ευρώ ή σε περίπτωση επιχειρήσεων έως το 2% του παγκόσμιου ετήσιου κύκλου εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους, ανάλογα με το ποιο είναι υψηλότερο. Επίσης, παραβάσεις που αφορούν α) τις βασικές αρχές για την επεξεργασία, περιλαμβανομένων των όρων που ισχύουν για την έγκριση, σύμφωνα με τα άρθρα 5, 6, 7 και 9, β) τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων σύμφωνα με τα άρθρα 12 έως 22 ΓΚΠΔ, γ) τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε αποδέκτη σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή οργανισμό σύμφωνα με τα άρθρα 44 έως 49 ΓΚΠΔ, δ) οποιεσδήποτε υποχρεώσεις σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους οι οποίες θεσπίζονται δυνάμει του κεφαλαίου IX ΓΚΠΔ, ε) μη συμμόρφωση προς εντολή ή προς προσωρινό ή οριστικό περιορισμό της επεξεργασίας ή προς αναστολή της κυκλοφορίας δεδομένων που επιβάλλει η εποπτική αρχή δυνάμει του άρθρου 58 παράγραφος 2 ΓΚΠΔ ή μη παροχή πρόσβασης κατά παράβαση του άρθρου 58 παράγραφος 1 ΓΚΠΔ και στ) μη συμμόρφωση προς εντολή της εποπτικής αρχής όπως αναφέρεται στο άρθρο 58 παράγραφος 2 ΓΚΠΔ, επισύρουν διοικητικά πρόστιμα ύψους έως 20.000.000 ευρώ ή έως το 4% του συνολικού παγκόσμιου ετήσιου κύκλου εργασιών, ανάλογα με το ποιο είναι υψηλότερο.

⁵⁵ Υπέρ αυτής της άποψης βλ. *Rofnagel*, *Datenschutzaufsicht nach der EU-Datenschutz-Grundverordnung - Neue Aufgaben und Befugnisse der Aufsichtsbehörden*, 2017, 132-133, BeckOK DatenSR/ Holländer, 20. Ed. 1.5.2017, DS-GVO Art. 83 Rn. 26.1, *Paal/Pauly/ Frenzel*, *Datenschutz-Grundverordnung*, 2. Auflage. 2018, Art. 83 Rn. 10 επ., *Wolff* σε *Schantz/Wolff*, *Das neue Datenschutzrecht*, 1 Auflage 2017, Rn. 1126.

Επιπλέον, για τον ακριβή καθορισμό των κριτηρίων με βάση τα οποία καταλογίζονται τα πρόστιμα αυτά, ο Κανονισμός ορίζει στην παράγραφο 2 του άρθρου 83, πως λαμβάνονται υπ' όψιν συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία είναι τα ακόλουθα: α) η φύση, η βαρύτητα και η διάρκεια της παράβασης, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση, την έκταση ή το σκοπό της σχετικής επεξεργασίας, καθώς και τον αριθμό των υποκειμένων των δεδομένων που έθιξε η παράβαση και το βαθμό ζημίας που υπέστησαν, β) ο δόλος ή η αμέλεια που προκάλεσε την παράβαση, γ) οποιεσδήποτε ενέργειες στις οποίες προέβη ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία για να μετριάσει τη ζημία που υπέστησαν τα υποκείμενα των δεδομένων, δ) ο βαθμός ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, λαμβάνοντας υπόψη τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφαρμόζουν δυνάμει των άρθρων 25 και 32, ε) τυχόν σχετικές προηγούμενες παραβάσεις του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, στ) ο βαθμός συνεργασίας με την αρχή ελέγχου για την επανόρθωση της παράβασης και τον περιορισμό των πιθανών δυσμενών επιπτώσεών της, ζ) οι κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επηρεάζει η παράβαση, η) ο τρόπος με τον οποίο η εποπτική αρχή πληροφορήθηκε την παράβαση, ειδικότερα εάν και κατά πόσο ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία κοινοποίησε την παράβαση, θ) σε περίπτωση που διατάχθηκε προηγουμένως η λήψη των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 58 παράγραφος 2 κατά του εμπλεκόμενου υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία σχετικά με το ίδιο αντικείμενο, η συμμόρφωση με τα εν λόγω μέτρα, ι) η τήρηση εγκεκριμένων κωδίκων δεοντολογίας σύμφωνα με το άρθρο 40 ή εγκεκριμένων μηχανισμών πιστοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 42 και ια) κάθε άλλο επιβαρυντικό ή ελαφρυντικό στοιχείο που προκύπτει από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης, όπως τα οικονομικά οφέλη που αποκομίστηκαν ή ζημιών που αποφεύχθηκαν, άμεσα ή έμμεσα, από την παράβαση.

Σε κάθε περίπτωση, η διαδικασία επιβολής των προστίμων αυτών δεν ρυθμίζεται από τον Κανονισμό, ο οποίος τονίζει συναφώς, ότι η άσκηση των αρμοδιοτήτων της εποπτικής αρχής υπόκειται σύμφωνα με την παράγραφο 8 αυτού στις «...δέουσες δικονομικές εγγυήσεις σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και το δίκαιο

του κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένης της άσκησης πραγματικής δικαστικής προσφυγής και της τήρησης της προσήκουσας διαδικασίας»⁵⁶.

§ 6. Η καταγγελία ενώπιον της Εποπτικής αρχής σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο.

Στην χώρα μας, η αρμόδια αρχή για την υποβολή και εξέταση των καταγγελιών και την επιβολή κυρώσεων είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ)⁵⁷. Η εν λόγω αρχή είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή, βάσει του άρθρου 9Α του Ελληνικού Συντάγματος (1975/1986/2001/2008). Αποστολή της αποτελεί η προστασία των δικαιωμάτων της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής του ατόμου στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 2472/1997 και 3471/2006. Πρωταρχικός σκοπός της είναι η προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων αλλά και η συνδρομή προς αυτόν σε κάθε περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση των σχετικών δικαιωμάτων του. Επίσης, σκοπό της Αρχής αποτελεί η υποστήριξη και καθοδήγηση των υπεύθυνων επεξεργασίας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους απέναντι στο νόμο, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες ανάγκες υπηρεσιών της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και τη διεύθυνση των σύγχρονων ψηφιακών επικοινωνιών και δικτύων⁵⁸.

Η ΑΠΔΠΧ, σύμφωνα με το άρθρο 39 ν. 4624/2019, έχει την εξουσία να επιβάλει διορθωτικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των προστίμων, σε υπευθύνους επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία, αλλά δεν έχει αρμοδιότητα να επιδικάσει αποζημιώσεις στα θιγόμενα υποκείμενα των δεδομένων. Στην περίπτωση που το υποκείμενο αναζητά αποζημίωση, θα πρέπει να ασκήσει τα δικαιώματά του δικαστικά. Η καταγγελία ενώπιον της εποπτικής αρχής μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη μέτρων προστασίας του υποκειμένου, όπως αυτά απαριθμούνται στο άρθρο 58 και 83 του Κανονισμού. Η Εποπτική Αρχή, μπορεί να απευθύνει προειδοποιήσεις, επιπλήξεις, να δίνει εντολή για συμμόρφωση στις διατάξεις του Κανονισμού, να επιβάλει κυρώσεις, όπως προσωρινό ή οριστικό περιορισμό, απαγόρευση της επεξεργασίας,

⁵⁶ Βλ. επίσης αιτ. σκέψη 148 ΓΚΠΔ.

⁵⁷ Βλ. άρθρο 9 ν. 4624/2019, σύμφωνα με το οποίο: «*Η εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων του ΓΚΠΔ, του παρόντος και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελληνική Επικράτεια ασκείται από την Αρχή που έχει συσταθεί με τον ν. 2472/1997 (Α' 50). Η Αρχή αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια αρχή κατά το άρθρο 9Α του Συντάγματος και εδρεύει στην Αθήνα*» και άρθρο 15 παρ. 6 του ίδιου νόμου.

⁵⁸ Βλ. σχετικά: «http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,14970&_dad=portal&_schema=PORTAL.

διαγραφή, αλλά και υψηλά πρόστιμα⁵⁹. Τα διοικητικά πρόστιμα επιβάλλονται επιπρόσθετα ή αντί των λοιπών μέτρων που αναφέρονται στα λοιπά άρθρα του Κανονισμού (άρθρο 58). Στο άρθρο 83 με τίτλο «Γενικοί όροι επιβολής διοικητικών προστίμων» ορίζεται ότι κάθε Εποπτική Αρχή μεριμνά κατά τέτοιο τρόπο, ώστε αυτά να λαμβάνονται ανά περίπτωση, να υπολογίζονται με γνωστά κριτήρια (φύση παράβασης, βαρύτητα, υπαιτιότητα, κατηγορία δεδομένου προσωπικού χαρακτήρα, κα.), τηρουμένης της θεμελιώδους αρχής της αναλογικότητας⁶⁰. Για το λόγο αυτό μάλιστα, τίθενται ανώτατα όρια, προκειμένου να επιτυγχάνεται η ομοιόμορφη εφαρμογή και η ασφάλεια δικαίου.

Ως προς την εξουσία επιβολής κυρώσεων, ο εθνικός μας νόμος εισήγαγε, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 83 ΓΚΠΔ, παρέκκλιση ως προς τους δημοσίους φορείς, θέτοντας όριο στο ανώτατο ποσό προστίμου, το οποίο όρισε το στο ποσό των 10.000.000 ευρώ. Για την επιλογή αυτή δέχτηκε σκληρή κριτική, δεδομένου ότι ο Κανονισμός προβλέπει πρόστιμα ύψους έως και 20.000.000 ευρώ ή σε περίπτωση επιχειρήσεων, έως το 4% του συνολικού παγκόσμιου ετήσιου κύκλου εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους, ανάλογα με το ποιο είναι υψηλότερο⁶¹.

Σύμφωνα με το από 25.05.2020 Δελτίο τυπου της ΑΠΔΠΧ που δημοσιεύθηκε ενόψει των δύο ετών εφαρμογής του Κανονισμού, το συνολικό ποσό προστίμων που επιβλήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 25/5/2018 έως 24/5/2020 από την ΑΠΔΠΧ ανέρχεται σε 1.565.000 ευρώ. Από αυτό το ποσό, τα πρόστιμα που αφορούν αυστηρά διατάξεις του ΓΚΠΔ ανέρχονται στο ποσό των 728.000 ευρώ. Ο αριθμός προσφυγών-καταγγελιών που υποβλήθηκαν στην Αρχή από την έναρξη εφαρμογής του ΓΚΠΔ είναι 1996. Εξ αυτών έχουν διεκπεραιωθεί 896 και 1100 ήταν κατά τον χρόνο δημοσίευσης του δελτίου τύπου υπό εξέταση. Αξιοσημείωτο είναι ότι στις παραπάνω υποθέσεις δεν περιλαμβάνονται προσφυγές-καταγγελίες προ έναρξης εφαρμογής του ΓΚΠΔ, πολλές από τις οποίες διεκπεραιώθηκαν εντός των 2 αυτών ετών. Περαιτέρω, τα περιστατικά παραβίασης που έχουν γνωστοποιηθεί από 25/5/2018 μέχρι 24/5/2020 ,στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΓΚΠΔ είναι 247. Αντίστοιχα, οι γνωστοποιήσεις παραβίασης

⁵⁹ Βλ. ενδεικτικά τις υπ' αριθ.14/2008, 38/2005, 2/2004, 8/2016 αποφάσεις της ελληνικής Εποπτικής Αρχής.

⁶⁰ *Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου*, Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σ.152.

⁶¹ Βλ. <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=9331>, άρθρο 68 [πρόσβαση: 10.05.2020].

δεδομένων στο πλαίσιο της υποχρέωσης που απορρέει από τη νομοθεσία για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες (ν. 3471/2006) είναι 49⁶².

Οι αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ είναι εκτελεστές διοικητικές πράξεις, οι οποίες προσβάλλονται με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με το άρθρο 20 Ν. 4624/2019 και το άρθρο 2 παρ. 8 Ν. 3051/2002, όπως ισχύει, εντός προθεσμίας εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίηση ή την πλήρη γνώση αυτής απόφασης. Για την άσκηση της αίτησης ακύρωσης δεν απαιτείται η προηγούμενη άσκηση διοικητικής προσφυγής και έτσι, η άσκηση της αίτησης θεραπείας δεν αποτελεί προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ. Το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να στραφεί και απευθείας κατά της απόφασης της Αρχής, ενώπιον των καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδίων δικαστηρίων.

⁶² Βλ. « 25-05-2020-Δελτίο Τύπου για τη συμπλήρωση 2 ετών από την έναρξη εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων», διαθέσιμο από: « https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33%2C15117&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref33_15124_33_15117_15117.etos=2020&_piref33_15124_33_15117_15117.minas=-1&_piref33_15124_33_15117_15117.ananeosi=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CF%89%CF%83%CE%B7 » [πρόσβαση: 18.08.2020].

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

§ 7. Τα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα.

Το γεγονός ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη δυνατότητα να στραφεί κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία μέσω της εκάστοτε εποπτικής αρχής, δεν συνεπάγεται ότι δεν δύναται να προσφύγει το ίδιο απευθείας ενώπιον των δικαστηρίων για την επιδίωξη των νομίμων αξιώσεών του, στο πλαίσιο της ιδιωτικής του δράσης⁶³. Εξάλλου, τούτο επιβεβαιώνεται και στο προοίμιο του Κανονισμού, στο οποίο ορίζεται ότι *η επιβολή κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών προστίμων, θα πρέπει να υπόκειται σε κατάλληλες δικονομικές εγγυήσεις σύμφωνα με τις γενικές αρχές του ενωσιακού δικαίου και του Χάρτη, συμπεριλαμβανομένης της πραγματικής δικαστικής προστασίας και της ορθής διαδικασίας*⁶⁴. Έτσι, τα άρθρα 77 έως 82 του ΓΚΠΔ αφιερώνονται στα ένδικα βοηθήματα που έχει το υποκείμενο των δεδομένων κατά του υπευθύνου και του εκτελούντος την επεξεργασία, καθιερώνοντας μάλιστα και την εις ολόκληρον ευθύνη τους ως προς την υποχρέωση αποζημίωσης του υποκειμένου⁶⁵.

Σημειωτέον, ότι το δικαίωμα προσφυγής κατά του υπευθύνου την επεξεργασία προβλεπόταν ήδη στην Οδηγία 46/95/ΕΚ στα άρθρα 22 και 23⁶⁶. Όμως, όπως και οι λοιπές διατάξεις της Οδηγίας, έτσι και οι ανωτέρω, προέβλεπαν απλώς τη δυνατότητα δικαστικής προσφυγής, αφήνοντας τον εθνικό νομοθέτη να ρυθμίσει τα περαιτέρω διαδικαστικά ζητήματα, ανάλογα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία. Έτσι, η δικαστική επιδίωξη των εννόμων συμφερόντων του υποκειμένου, αποτέλεσε σημαντικό μέρος

⁶³ *Maja Brkan*, Data Protection and European Private International Law, European University Institute Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Florence School of Regulation, EUI Working Paper RSCAS 2015/40, 2015, σελ. 5.

⁶⁴ Βλ. αιτ. σκ. 148 ΓΚΠΔ, τελευταίο εδάφιο.

⁶⁵ Το άρθρο 82 παρ. 1 και 5 ορίζει ότι: «1. Κάθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη. [...] 5. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχει καταβάλει, σύμφωνα με την παράγραφο 4, πλήρη αποζημίωση για τη ζημία που προκάλεσε, ο εν λόγω υπεύθυνος ή εκτελών την επεξεργασία δικαιούται να ζητήσει από τους άλλους υπευθύνους επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία που εμπλέκονται στην ίδια επεξεργασία την ανάκτηση μέρους της αποζημίωσης που αντιστοιχεί στο μέρος της ευθύνης τους λόγω της ζημίας που προκλήθηκε σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2.»

⁶⁶ Βλ. άρθρο 23 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, όπου ορίζεται ότι: «Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι κάθε πρόσωπο θιγόμενο από αθέμιτη επεξεργασία ή κάθε άλλη ενέργεια που δεν συμβιβάζεται με τις εθνικές διατάξεις εφαρμογής της παρούσας Οδηγίας έχει δικαίωμα αποκατάστασης της επελθούσας ζημίας από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας. 2. Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί της ευθύνης αυτής, εν μέρει ή εν όλω εάν αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για το ζημιογόνο γεγονός.»

της «κοπερνίκειας επανάστασης» του Κανονισμού⁶⁷, ο οποίος ήρθε να ορίσει με περισσότερη λεπτομέρεια τη διαδικασία προσφυγής στις δικαστικές αρχές, προβλέποντας για πρώτη φορά και την ευθύνη του εκτελούντος την επεξεργασία και μάλιστα, θεμελιώνοντας την εις ολόκληρον ευθύνη του από κοινού με τον υπεύθυνο την επεξεργασία.

Τα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται στον ΓΚΠΔ είναι τα ακόλουθα:

α) η προσφυγή κατά της απόφασης της εποπτικής αρχής ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων (άρθρο 78 ΓΚΠΔ)⁶⁸,

β) η δικαστική προσφυγή κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, με αντικείμενο την υποχρέωση σε πράξη ή παράλειψη (άρθρο 79 ΓΚΠΔ)⁶⁹ και

γ) η δικαστική προσφυγή κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία με αίτημα την αποζημίωση (άρθρο 82)⁷⁰.

Οι προβλεπόμενες από τα ανωτέρω άρθρα διαδικασίες, δεν εναπόκεινται στη νομοθετική πρωτοβουλία έκαστου κράτους μέλους – δεν παρέχονται, δηλαδή, απλώς ως νομοθετικές δυνατότητες, με τις οποίες έκαστη έννομη τάξη μπορεί ή όχι να συμμορφωθεί, αλλά θεσμοθετούνται ευθέως από τον Κανονισμό και έτσι, εισάγονται υποχρεωτικώς και αυτομάτως σε όλες τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών⁷¹, ανεξαρτήτως μάλιστα, από το εάν έχει προηγηθεί ή (γενικότερα) τηρηθεί η ως άνω προβλεπόμενη διαδικασία ενώπιον και κατά της εποπτικής αρχής⁷².

⁶⁷ Eoin O'Dell, Compensation for Breach of the General Data Protection Regulation, σελ. 3, διαθέσιμο από: « <https://ssrn.com/abstract=2992351> » [πρόσβαση: 04.05.2020] Christopher Kuner, The European Commission's Proposed Data Protection Regulation, Bloomberg BNA Privacy and Security Law Report, 6 February 2012, σελ. 1-15.

⁶⁸ Βλ. αιτ. σκέψη 143, 144 ΓΚΠΔ.

⁶⁹ Βλ. αιτ. σκέψη 145 ΓΚΠΔ.

⁷⁰ Βλ. αιτ. σκέψη 146 ΓΚΠΔ.

⁷¹ Η αποδοχή μιας τέτοιας θέσης, εξάλλου, θα παρέβλεπε την ανάγκη ομοιομορφίας μεταξύ των εθνικών δικαίων των κρατών μελών της Ένωσης τον κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων μεταξύ των διαφορετικών δικαιοδοσιών και θα έθετε σε κίνδυνο τα έννομα συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων, το οποίο αποτελεί το ασθενές μέρος μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών.

⁷² Εάν δεχόμασταν ότι υφίσταται υποχρέωση καταγγελίας και προσφυγής ενώπιον των εποπτικών αρχών, πριν την προσφυγή κατά του υπευθύνου ή εκτελούντος την επεξεργασία, θα αυξανόταν αισθητά ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων μεταξύ των διαφορετικών δικαιοδοσιών, με αποτέλεσμα την ματαίωση του σκοπού του Κανονισμού περί αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων.

§ 8. Η προσφυγή κατά της απόφασης της εποπτικής αρχής.

Σύμφωνα με το άρθρο 78 ΓΚΠΔ, με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά νομικά δεσμευτικής απόφασης εποπτικής αρχής που το αφορά^{73,74}. Συνεπώς, ενεργητικώς νομιμοποιούμενο είναι και το υποκείμενο των δεδομένων, αλλά και ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία. Επίσης, όπως αναλύεται κατωτέρω στο οικείο κεφάλαιο, ενεργητικά νομιμοποιείται και ο συλλογικός φορέας του άρθρου 80 ΓΚΠΔ.

Η προσφυγή αυτή κατά της απόφασης της εποπτικής αρχής ασκείται είτε η καταγγελία έχει απορριφθεί ως απαράδεκτη, είτε έχει απορριφθεί ως νόμω ή ουσία αβάσιμη⁷⁵. Η άσκηση της ίδιας προσφυγής επιτρέπεται και όταν η εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει των άρθρων 55 και 56 δεν εξετάσει την καταγγελία ή δεν ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων εντός τριών μηνών για την πρόοδο ή την έκβαση της καταγγελίας που υποβλήθηκε δυνάμει της διάταξης του άρθρου 77 ΓΚΠΔ⁷⁶. Για να ασκηθεί η προσφυγή του άρθρου 78 ΓΚΠΔ, απαιτείται η απόφαση της εποπτικής αρχής να είναι νομικά δεσμευτική, αφού μόνον τέτοιου είδους αποφάσεις αφορά το υπό ανάλυση άρθρο. Ειδικότερα, η έννοια αυτή, καλύπτει τις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί στη βάση των διορθωτικών και αδειοδοτικών εξουσιών της εποπτικής αρχής, όπως για παράδειγμα, ενδεικτικά, της εντολής ανακοίνωσης στο υποκείμενο των δεδομένων της παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της επιβολής προσωρινού ή οριστικού περιορισμού, της εντολής διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή περιορισμού της επεξεργασίας, της απόσυρσης μιας πιστοποίησης, της επιβολής διοικητικού προστίμου, της εντολής αναστολής της κυκλοφορίας δεδομένων σε αποδέκτη σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή οργανισμό, της παροχής αδείας που αναφέρεται στο άρθρο 36 παρ. 5 ΓΚΠΔ, της έγκρισης δεσμευτικών εταιρικών κανόνων δυνάμει του άρθρου 47 ΓΚΠΔ⁷⁷. Αντιθέτως, δεν καλύπτει τις μη

⁷³ Βλ. παρ. 1 του άρθρου 78 ΓΚΠΔ: «1. Με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά νομικά δεσμευτικής απόφασης εποπτικής αρχής που το αφορά.»

⁷⁴ Βλ. αιτ. σκέψεις 141 και 143 ΓΚΠΔ.

⁷⁵ *Maja Brkan*, όπ.π., σελ. 4.

⁷⁶ Βλ. παρ. 2 του άρθρου 78 ΓΚΠΔ: «2. Με την επιφύλαξη κάθε άλλης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής, κάθε υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής, εφόσον η εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει των άρθρων 55 και 56 δεν εξετάσει την καταγγελία ή δεν ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων εντός τριών μηνών για την πρόοδο ή την έκβαση της καταγγελίας που υποβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 77.»

⁷⁷ Βλ. άρθρο 58 ΓΚΠΔ.

νομικώς δεσμευτικές αποφάσεις, όπως τις γνωμοδοτήσεις ή τις συμβουλές που παρέχονται από την εποπτική αρχή⁷⁸.

Αρμόδιο δικαστήριο για την εξέταση της προσφυγής είναι, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 78 ΓΚΠΔ, το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εποπτική αρχή, η οποία εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση ή η οποία ήταν αρμόδια να εξετάσει την καταγγελία, αλλά δεν το έπραξε, ή εκείνη που όφειλε να ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων, αλλά δεν το έπραξε⁷⁹. Η επιλογή της ανωτέρω βάσης διεθνούς δικαιοδοσίας ανταποκρίνεται στην αρχή της εγγύτητας, διότι ικανοποιεί την ανάγκη όλων των εμπλεκόμενων μερών να διευκολύνονται διαδικαστικά, δεδομένου ότι όλη η διοικητική διαδικασία που αποτέλεσε τη βάση για την εξέταση της προσφυγής διενεργήθη στο κράτος μέλος του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται της υπόθεσης. Κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την επίτευξη της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υπόθεσης δεν απαιτείται να ανήκει στην κατηγορία των διοικητικών δικαστηρίων, αλλά οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών έχουν δείξει ήδη από την εποχή της Οδηγίας ότι συνήθως τα εθνικά δίκαια των κρατών μελών ορίζουν ότι οι αποφάσεις κατά των εποπτικών αρχών προσβάλλονται ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων⁸⁰.

Το δικαστήριο που εξετάζει την προσφυγή έχει πλήρη δικαιοδοσία που περιλαμβάνει τη δικαιοδοσία της εξέτασης όλων των πραγματικών και νομικών ζητημάτων σχετικά με την υπό κρίση διαφορά και εφαρμόζει το δικό του δικονομικό δίκαιο⁸¹. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 81 του Κανονισμού προβλέπει την αναστολή των διαδικασιών ενώπιον ενός δικαστηρίου όταν ένα άλλο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει πρώτο επιληφθεί υπόθεσης που αφορά ίδιο αντικείμενο και ίδιο υπεύθυνο

⁷⁸ Βλ. αιτ. σκέψη 143 ΓΚΠΔ: «[...] Οι αποφάσεις αυτές αφορούν ειδικότερα την άσκηση των εξουσιών έρευνας και των διορθωτικών και αδειοδοτικών εξουσιών από την εποπτική αρχή ή τις περιπτώσεις στις οποίες οι καταγγελίες κρίνονται απαράδεκτες ή απορρίπτονται. Ωστόσο, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής δεν καλύπτει μέτρα εποπτικών αρχών που δεν είναι νομικώς δεσμευτικά, όπως οι γνωμοδοτήσεις ή οι συμβουλές που παρέχονται από την εποπτική αρχή. [...]».

⁷⁹ Βλ. παρ. 3 του άρθρου 78 ΓΚΠΔ: «Οι διαδικασίες κατά εποπτικής αρχής κινούνται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εποπτική αρχή».

⁸⁰ *Maja Brkan*, όπ.π., σελ. 4.

⁸¹ Βλ. αιτ. σκέψη 143 ΓΚΠΔ: «[...] Η διαδικασία κατά εποπτικής αρχής θα πρέπει να κινείται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εποπτική αρχή και διεξάγεται σύμφωνα με το δικονομικό δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους. Τα δικαστήρια αυτά θα πρέπει να ασκούν πλήρη δικαιοδοσία, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει τη δικαιοδοσία να εξετάζουν όλα τα πραγματικά και νομικά ζητήματα σχετικά με τη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν τους [...]».

επεξεργασίας⁸². Στην περίπτωση που ένα αρμόδιο δικαστήριο κράτους μέλους έχει πληροφορίες ότι διαδικασίες σχετικά με το ίδιο το αντικείμενο που αφορά επεξεργασία από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούνται την επεξεργασία εκκρεμούν σε άλλο δικαστήριο κράτους μέλους, επικοινωνεί με το αρμόδιο δικαστήριο του άλλου κράτους μέλους για να επιβεβαιώσει την ύπαρξη των διαδικασιών αυτών και, εφόσον τις επιβεβαιώσει, αναστέλλει τις οικείες διαδικασίες. Εάν δε, οι διαδικασίες εκκρεμούν σε πρώτο βαθμό και αιτηθεί την αναστολή κάποιος από τους διαδίκους, κάθε δικαστήριο εκτός του πρώτου επιληφθέντος δύναται να κηρύξει εαυτόν αναρμόδιο, εάν το πρώτο επιληφθέν είναι αρμόδιο για τις προσφυγές και το δίκαιό του επιτρέπει τη συνεκδίκασή τους. Συνεπώς, ο Κανονισμός προβλέπει ακόμη και την έκδοση οριστικής απόφασης υπέρ του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, απλώς δυνητικά και όχι υποχρεωτικά και μάλιστα, υπό προϋποθέσεις, που ανάγονται σε εσωτερικό ουσιαστικό δίκαιο του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου⁸³, με τελικό σκοπό την αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και τη συνακόλουθη ασφάλεια δικαίου.

Στο εθνικό μας δίκαιο, ο νόμος 4264/2019 στο άρθρο 20 προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου κατά των κανονιστικών και ατομικών διοικητικών πράξεων της ΑΠΔΠΧ. Συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε, ορίζεται ότι οι κανονιστικές και οι ατομικές διοικητικές πράξεις της ΑΠΔΠΧ προσβάλλονται με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Το γεγονός ότι οι εν λόγω διαφορές εντάσσονται στην κατηγορία των ακυρωτικών διαφορών έχει ως αποτέλεσμα ότι η εκάστοτε προσβαλλόμενη διοικητική πράξη θα μπορεί να ακυρωθεί και όχι να τροποποιηθεί. Πάντως, η επιλογή του Συμβουλίου της Επικρατείας ως αρμοδίου δικαστηρίου, σε σχέση με τα λοιπά τακτικά διοικητικά δικαστήρια, αποδεικνύει τη σημασία που προσδίδει ο εθνικός μας

⁸² Στη διάταξη αυτή εμπίπτει η περίπτωση κατά την οποία περισσότερα υποκείμενα των δεδομένων θίγονται από την ίδια απόφαση του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία.

⁸³ Βλ. αιτ. σκέψη 144 ΓΚΠΔ: «Σε περίπτωση που ένα δικαστήριο επιληφθεί διαδικασίας που έχει κινηθεί κατά απόφασης εποπτικής αρχής και έχει λόγους να θεωρεί ότι έχει κινηθεί διαδικασία για την ίδια επεξεργασία, όπως για το ίδιο αντικείμενο όσον αφορά επεξεργασία από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα επεξεργασία ή για την ίδια αιτία, ενώπιον αρμόδιου δικαστηρίου σε άλλο κράτος μέλος, θα πρέπει να επικοινωνεί με το εν λόγω δικαστήριο για να επιβεβαιώσει την ύπαρξη αυτής της συναφούς διαδικασίας. Αν η συναφής διαδικασία εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου σε άλλο κράτος μέλος, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει επιληφθεί πρώτο δύναται να αναστείλει τη διαδικασία του ή δύναται, κατόπιν ενός εκ των διαδίκων, να απεκδυθεί της αρμοδιότητάς του υπέρ του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί πρώτο, εφόσον το εν λόγω δικαστήριο έχει δικαιοδοσία για την εν λόγω διαδικασία και το δίκαιό τους επιτρέπει τη συνεκδίκαση των συναφών διαδικασιών. Θεωρούνται συναφείς οι διαδικασίες που συνδέονται μεταξύ τους τόσο στενά, ώστε να υπάρχει συμφέρον να εκδικαστούν και να κριθούν από κοινού, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης ασυμβίβαστων μεταξύ τους αποφάσεων, όπως θα συνέβαινε εάν οι υποθέσεις εκδικάζονταν χωριστά».

νομοθέτης στις διαφορές που αναφέρονται από τις αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ και από τις παραβιάσεις των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων εν γένει.

Κατά τα λοιπά, η ανωτέρω διάταξη του εθνικού μας νόμου θέτει κάποιους ειδικότερους δικονομικούς κανόνες αναφορικά με την αίτηση ακύρωσης. Αρχικά, θεσπίζει τη μη αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης κατά τα γενικότερα οριζόμενα στο πλαίσιο της αίτησης ακύρωσης. Επιπροσθέτως, ορίζει ότι η ΑΠΔΠΧ εκπροσωπείται από τον Πρόεδρο της και ότι η ΑΠΔΠΧ παρίσταται στις δίκες δια των μελών της ή με τη νομική της υπηρεσία, εφόσον συσταθεί ή δια δικηγόρων, εξειδικευμένων στο αντικείμενό τους. Τέλος, ορίζει ότι για την άσκηση προσφυγής κατά των αποφάσεων της ΑΠΔΠΧ, ενεργητικά νομιμοποιείται και ο αρμόδιος Υπουργός. Παρά το γεγονός ότι η δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης κατά απόφασης της Αρχής από τον αρμόδιο Υπουργό δεν προβλέπεται από τον Κανονισμό, είναι συμβατή με τις προβλέψεις του, δεδομένου ότι το άρθρο 78 παρ. 1 του Κανονισμού ορίζει ως ενεργητικά νομιμοποιούμενο πρόσωπο κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αφορά η εκάστοτε δεσμευτική απόφαση, συνεπώς, πρόσωπο που δικαιολογεί έννομο συμφέρον. Αδιαμφισβήτητα δε, ο εκάστοτε αρμόδιος Υπουργός μπορεί να δικαιολογήσει έννομο συμφέρον για την άσκηση της προσφυγής. Συνεπώς, η εν λόγω διάταξη του εθνικού μας δικαίου δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη με τον ΓΚΠΔ, αλλά απλώς ειδικότερη.

Η δυνατότητα προσφυγής ενώπιον της ΑΠΔΠΧ εναρμονίζεται πλήρως με το ήδη συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του αναφέρεσθαι⁸⁴, σύμφωνα με το οποίο ένα ή περισσότερα πρόσωπα έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται στις αρχές και οι αρχές αυτές είναι υποχρεωμένες να ικανοποιούν το ανωτέρω δικαίωμα, απαντώντας αιτιολογημένα. Εξαιρέση από την υποχρέωση αιτιολογημένης απάντησης, προβλέπεται μόνον στο άρθρο 13 του ν. 4624/2019, σύμφωνα με το οποίο η Αρχή έχει τη δυνατότητα να θέτει στο αρχείο αιτήσεις, ερωτήματα και καταγγελίες που κρίνονται

⁸⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 10 Σ: «1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον, που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο. 2. Μόνο μετά την κοινοποίηση της τελικής απόφασης της αρχής στην οποία απευθύνεται η αναφορά, και με την άδειά της, επιτρέπεται η δίωξη εκείνου που την υπέβαλε για παραβάσεις που τυχόν υπάρχουν σ' αυτή. 3. Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει.»

προδήλως αόριστα, αβάσιμα ή υποβάλλονται καταχρηστικώς ή ανωνύμως. Η εξαίρεση αυτή, απηχεί τη γενική αρχή της απαγόρευσης της άσκησης καταχρηστικώς των θεμελιωδών δικαιωμάτων (άρθρ. 25 § 3 του Σ.), όπως, εν προκειμένω, του δικαιώματος του αναφέρεσθαι⁸⁵.

§ 9. Η προσφυγή κατά του υπευθύνου και του εκτελούντος την επεξεργασία στο πλαίσιο του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου.

Πέραν της προσφυγής κατά μίας απόφασης της εποπτικής αρχής, η επόμενη δυνατότητα που έχει το υποκείμενο των δεδομένων είναι η προσφυγή κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία.

Σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 1 του Κανονισμού: *«Με την επιφύλαξη κάθε διαθέσιμης διοικητικής ή μη δικαστικής προσφυγής, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή δυνάμει του άρθρου 77, έκαστο υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής εάν θεωρεί ότι τα δικαιώματά του που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του που το αφορούν κατά παράβαση του παρόντος κανονισμού.»*.

Η φράση της διάταξης *«Με την επιφύλαξη..»* υποδεικνύει ότι τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, παράλληλα και ανεξάρτητα από την ανωτέρω περιγραφείσα διοικητική διαδικασία. Σημειωτέον, ότι όπως και υπό το καθεστώς της Οδηγίας, και στην περίπτωση του Κανονισμού, δεν δίδεται απάντηση εάν η προσφυγή αυτή έχει διοικητικό ή αστικό χαρακτήρα. Η κατηγοριοποίηση αυτή διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο, καθώς από αυτήν κρίνονται τόσο η διεθνής δικαιοδοσία όσο και το εφαρμοστέο δίκαιο και η χρήση των νομοθετημάτων του ενωσιακού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου⁸⁶.

Ενεργητικώς νομιμοποιούμενο πρόσωπο για την άσκηση της προσφυγής αυτής είναι κατά την αυστηρή γραμματική διατύπωση του Κανονισμού, το υποκείμενο των δεδομένων αλλά και ο συλλογικός φορέας του άρθρου 80 ΓΚΠΔ⁸⁷. Παθητικώς

⁸⁵ B. Καράκωστας, Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι μετά την συνταγματική αναθεώρηση του έτους 2001 και υπό το καθεστώς του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Δίκη, 2005, διαθέσιμο από: <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=20436> [πρόσβαση: 22.08.2020].

⁸⁶ Maja Brkan, όπ.π, σελ. 4.

⁸⁷ Βλ. Μέρος Β', Κεφ. Α' της παρούσης.

νομιμοποιούμενοι είναι ο υπεύθυνος ή/και ο εκτελών την επεξεργασία. Για πρώτη φορά δια του Κανονισμού, θεσμοθετείται η άσκηση ενδίκων βοηθημάτων κατά, όχι μόνο του υπευθύνου επεξεργασίας, αλλά και κατά του εκτελούντος την επεξεργασία⁸⁸.

Παρά το γεγονός ότι η διάταξη δεν ορίζει με σαφήνεια το αντικείμενο και το αίτημα της ανωτέρω προσφυγής, από τη διατύπωση « [...] εάν θεωρεί ότι τα δικαιώματά του που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας [...]», συνάγεται το συμπέρασμα ότι *ratione materiae* η υπό εξέταση πρόβλεψη είναι σαφώς πιο περιορισμένη από την προσφυγή του άρθρου 78 ΓΚΠΔ, καθώς το υποκείμενο δύναται να προσφύγει για τυχόν παραβιάσεις των δικαιωμάτων του, και όχι για κάθε παραβίαση διάταξης του ΓΚΠΔ⁸⁹.

Στο εθνικό μας δίκαιο, το άρθρο 40 είναι αυτό το οποίο έχει μεταφέρει και εξειδικεύει τους κανόνες του Κανονισμού. Πέραν της διάταξης που ρυθμίζει την κατά τόπον αρμοδιότητα, το εν λόγω άρθρο δεν προσθέτει κάτι νεότερο στη διάταξη του Κανονισμού, αφού η μόνη πρόβλεψή του είναι ότι εφόσον ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία έχουν ορίσει εκπρόσωπο στην Ένωση, ο εν λόγω εκπρόσωπος θεωρείται αντίκλητος για όλες τις επιδόσεις που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τον ΚΠολΔ⁹⁰.

⁸⁸ Βλ. άρθρο 23 Οδηγίας 95/46/EK, σύμφωνα με το οποίο: «1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι κάθε πρόσωπο θιγόμενο από αθέμιτη επεξεργασία ή κάθε άλλη ενέργεια που δεν συμβιβάζεται με τις εθνικές διατάξεις εφαρμογής της παρούσας οδηγίας έχει δικαίωμα αποκατάστασης της επελθούσας ζημίας από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. 2. Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί της ευθύνης αυτής, εν μέρει ή εν όλω, εάν αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για το ζημιολόγο γεγονός».

⁸⁹ Lucas Feiler/Nikolaus Forgó/Michaela Weigl, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Global Law and Business, German Law Publishers, 2018, Kindle Edition, art. 79.

⁹⁰ Βλ. άρθρο 40 ΓΚΠΔ: «1. Οι αγωγές του υποκειμένου των δεδομένων κατά του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία λόγω παραβίασης των διατάξεων για την προστασία των δεδομένων εντός του πεδίου εφαρμογής του ΓΚΠΔ ή των δικαιωμάτων του υποκειμένου που περιέχονται σε αυτόν εισάγονται στο πολιτικό δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχει την εγκατάστασή του. Οι αγωγές του προηγούμενου εδαφίου μπορούν να εισαχθούν και στο πολιτικό δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου, το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη συνήθη διαμονή του. 2. Η προηγούμενη παράγραφος δεν εφαρμόζεται στις αγωγές κατά δημοσίων αρχών, όταν οι αρχές αυτές ασκούν κυριαρχική δημόσια εξουσία που τους έχει ανατεθεί. 3. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχει ορίσει εκπρόσωπο, σύμφωνα με το άρθρο 27 παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ, ο εν λόγω εκπρόσωπος θεωρείται αντίκλητος για όλες τις επιδόσεις που γίνονται στο πλαίσιο της πολιτικής δίκης σύμφωνα με την παράγραφο 1.».

§ 10. Το αίτημα αποζημίωσης κατά του υπευθύνου ή/και του εκτελούντος την επεξεργασία.

Επόμενη δικονομική δυνατότητα του υποκειμένου των δεδομένων είναι το αίτημα αποζημίωσης που του παρέχεται δυνάμει του άρθρου 82 ΓΚΠΔ. Το άρθρο 82 παρ. 1 έως 5 του Κανονισμού ορίζει ότι: «1. Κάθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη. 2. Κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας που συμμετέχει στην επεξεργασία είναι υπεύθυνος για τη ζημία που προκάλεσε η εκ μέρους του επεξεργασία που παραβαίνει τον παρόντα κανονισμό. Ο εκτελών την επεξεργασία ευθύνεται για τη ζημία που προκάλεσε η επεξεργασία μόνο εφόσον δεν ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις του παρόντος κανονισμού που αφορούν ειδικότερα τους εκτελούντες την επεξεργασία ή υπερέβη ή ενήργησε αντίθετα προς τις νόμιμες εντολές του υπευθύνου επεξεργασίας. 3. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία απαλλάσσεται από την ευθύνη που έχουν δυνάμει της παραγράφου 2, εάν αποδεικνύει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας. 4. Εάν περισσότεροι του ενός υπεύθυνοι επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία ή αμφότεροι ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία εμπλέκονται στην ίδια επεξεργασία και, εάν δυνάμει των παραγράφων 2 και 3 είναι υπεύθυνοι για τυχόν ζημία που προκάλεσε η επεξεργασία, κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας ή εκτελών την επεξεργασία ευθύνεται για τη συνολική ζημία, προκειμένου να διασφαλιστεί αποτελεσματική αποζημίωση του υποκειμένου των δεδομένων. 5. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχει καταβάλει, σύμφωνα με την παράγραφο 4, πλήρη αποζημίωση για τη ζημία που προκάλεσε, ο εν λόγω υπεύθυνος ή εκτελών την επεξεργασία δικαιούται να ζητήσει από τους άλλους υπευθύνους επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία που εμπλέκονται στην ίδια επεξεργασία την ανάκτηση μέρους της αποζημίωσης που αντιστοιχεί στο μέρος της ευθύνης τους λόγω της ζημίας που προκλήθηκε σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2.»

Με την εν λόγω διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα του υποκειμένου να αιτηθεί αποζημίωσης για την ζημία που υπέστη, εάν ο υπεύθυνος ή/και ο εκτελών την επεξεργασία παραβιάσουν τον Κανονισμό. Παράλληλα, αποζημίωση μπορεί να ζητήσει και ο συλλογικός φορέας του άρθρου 80, εάν αυτό επιτρέπεται από το δίκαιο

του οικείου κράτους μέλους⁹¹. Παθητικά νομιμοποιούμενοι είναι ο υπεύθυνος ή/και ο εκτελών την επεξεργασία ή/και οι περισσότεροι υπεύθυνοι και εκτελούντες την επεξεργασία, είτε είναι περισσότεροι υπεύθυνοι, είτε είναι περισσότεροι εκτελούντες, είτε είναι ένας υπεύθυνος και ένας εκτελών, είτε περισσότεροι υπεύθυνοι και περισσότεροι εκτελούντες την επεξεργασία. Στη δε παράγραφο 4 του εν λόγω άρθρου, μάλιστα, ορίζεται για πρώτη φορά η από κοινού και εις ολόκληρον ευθύνη των περισσότερων υπευθύνων ή και των εκτελούντων την επεξεργασία, με σκοπό την αποτελεσματική ικανοποίηση και αποκατάσταση της ζημίας του υποκειμένου των δεδομένων, ενώ στην παράγραφο 5 αυτού προβλέπεται το δικαίωμα αναγωγής του προσώπου που κατέβαλε τη συνολική επιδικασθείσα ζημία στο υποκείμενο των δεδομένων.

Επίσης, όπως και στην περίπτωση της προσφυγής κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, έτσι και στην περίπτωση του αιτήματος αποζημίωσης, δεν ορίζεται από τον Κανονισμό, εάν πρόκειται για αστική αγωγή ή για διοικητική αγωγή, ωστόσο ήδη από την περίοδο ισχύος της Οδηγίας, οι νομοθεσίες των κρατών μελών προέβλεπαν την άσκηση αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων⁹².

Περαιτέρω, το άρθρο 82 ΓΚΠΔ προσδιορίζει το είδος της ευθύνης που πρέπει να φέρει ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία. Από τη διατύπωση του Κανονισμού, προκύπτει ότι, για να αξιωθεί αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας αρκεί να υπάρξει παραβίαση του Κανονισμού η οποία να έχει ως αποτέλεσμα την επέλευση ζημίας. Επιεικέστερα, για τον εκτελούντα την επεξεργασία, ο Κανονισμός απαιτεί να έχει παραβιαστεί κάποια διάταξη που αφορά ειδικώς τον εκτελούντα την επεξεργασία ή να έχει υπερβεί ή ενεργήσει αντίθετα προς τις νόμιμες εντολές του υπευθύνου επεξεργασίας. Αναφορικά με την υπαιτιότητα, σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης, δεν απαιτείται να αποδειχθεί ούτε δόλος, ούτε αμέλεια και άρα

⁹¹ Βλ. Μέρος Β, Κεφάλαιο Α΄ της παρούσης.

⁹² *Brkan*, όπ.π., σελ 13 · *ibid*, σελ. 13, υποσ.26, όπου αναφέρεται ότι κατά την περίοδο εφαρμογής της Οδηγίας, στην Αυστρία η αγωγή αποζημίωσης σύμφωνα με τον νόμο Datenschutzgesetz 2000 ασκείτο ενώπιον του τοπικού πολιτικού δικαστηρίου (Landesgericht) του τόπου όπου ο αιτών είχε την κατοικία του ή την έδρα του (άρθρο 33 (4) σε συνδυασμό με το άρθρο 32 (4) του ανωτέρω νόμου). Στην Ισπανία στην περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας ήταν ιδιώτης ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, η αγωγή αποζημίωσης ασκείτο ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων (άρθρο 19 του νόμου Organic Law 15/1999). Τέλος, στη Φινλανδία, σύμφωνα με το Τμήμα 47 του νόμου Personal Data Act 523/1999, οι αγωγές αποζημίωσης αποφασίζονταν από τα πολιτικά δικαστήρια.

η ευθύνη εμφανίζεται καταρχήν αντικειμενική⁹³. Συνεπώς, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων δεν φέρει το βάρος να αποδείξει ακριβώς σε ποιο τμήμα/στάδιο της επεξεργασίας, υπήρξε παραβίαση του Κανονισμού. Στην πραγματικότητα, το υποκείμενο των δεδομένων φέρει το βάρος να αποδείξει *prima facie* την παράνομη επεξεργασία και ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία – κατά περίπτωση – φέρει το βάρος να αποδείξει ότι δεν ήταν υπεύθυνος για το γεγονός που οδήγησε στη ζημία. Λαμβανομένης, όμως, υπόψη της γραμματικής διατύπωσης του άρθρου που δεν επιτρέπει την άρση του αδίκου χαρακτήρα της πράξης που οδήγησε στη ζημία ακόμα και σε περίπτωση αμέλειας, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 82 ΓΚΠΔ καταλαμβάνει τελικά μόνον εκείνες τις περιπτώσεις που το γεγονός που προκάλεσε τη ζημία ήταν γεγονός που δεν θα μπορούσε να αποφευχθεί ακόμα και εάν είχε ληφθεί κάθε μέριμνα και κάθε φροντίδα από πλευράς του φερόμενου υπαιτίου, όπως σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας⁹⁴.

Αίτημα της αγωγής για αποζημίωση κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία είναι η καταβολή της υλικής ή της ηθικής βλάβης που το υποκείμενο των δεδομένων υπέστη από την παράνομη συμπεριφορά των πρώτων. Το αίτημα περί ικανοποίησης της ηθικής βλάβης του υποκειμένου ορίζεται για πρώτη φορά ρητά στον Κανονισμό⁹⁵. Σύμφωνα, δε, με την αιτιολογική σκέψη 146 του Κανονισμού, η έννοια της ζημίας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου, έτσι ώστε να λαμβάνονται υπ' όψιν οι στόχοι του Κανονισμού. Η επιλογή αυτή, αξιολογήθηκε θετικά, δεδομένου ότι φαίνεται να αποσυνδέει την αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης από την αναγκαιότητα επέλευσης οικονομικής ζημίας και έτσι το υποκείμενο των δεδομένων βρίσκεται εκ των πραγμάτων σε ευμενέστερη θέση⁹⁶.

⁹³ *Johanna Chamberlain / Jane Reichel*, The Relationship Between Damages and Administrative Fines in the EU General Data Protection Regulation, Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series, no 72, Stockholm University, 2019, σελ. 7, διαθέσιμο από: « <https://ssrn.com/abstract=3447854> » [πρόσβαση: 20.06.2020].

⁹⁴ *Brendan Van Alsenoy*, Liability under EU Data Protection Law From Directive 95/46 to the General Data Protection Regulation, 7 (2016) JIPITEC 271 para 1. σελ. 284.

⁹⁵ *Chamberlain/ Reichel*, όπ.π., σελ. 7.

⁹⁶ *Ibid*, σελ. 7.

§ 11. Η διεθνής δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο

Και τα δύο προαναφερθέντα άρθρα του Κανονισμού, δηλαδή τα άρθρα 79 και 82, πέραν των άλλων κανόνων που εμπεριέχουν, εμπεριέχουν διατάξεις που καθορίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία για την άσκηση των αγωγών που προβλέπουν.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 79 του Κανονισμού ορίζει ότι: «*Η διαδικασία κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία κινείται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους-μέλους στο οποίο ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχουν εγκατάσταση*»⁹⁷.

Στο ίδιο πλαίσιο, η παράγραφος 6 του άρθρου 82 του Κανονισμού παραπέμπει στην ως άνω διάταξη, ορίζοντας ότι: «*Οι δικαστικές διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης υποβάλλονται ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους που αναφέρεται στο άρθρο 79 παράγραφος 2*».

Με βάση τα ανωτέρω, οι δικαιοδοτικές βάσεις του Κανονισμού, τόσο για την προσφυγή κατά του εκτελούντος ή του υπευθύνου την επεξεργασία, όσο και για την επιδίκαση αποζημίωσης είναι οι εξής δύο, που τίθενται περιοριστικά και διαζευκτικά: **α)** είτε το δικαστήριο του τόπου, στον οποίο ο υπεύθυνος ή ο εκτελών επεξεργασία έχει εγκατάσταση, **β)** είτε το δικαστήριο της συνήθους διαμονής του υποκειμένου.

Η επιλογή της «εγκατάστασης» και της «συνήθους διαμονής» ως δικαιοδοτικών βάσεων δεν είναι τυχαία, αλλά τελεί σε εναρμόνιση με όλες τις αντίστοιχες διατάξεις των ενωσιακών νομοθετημάτων ιδιωτικοδιεθνολογικής φύσης, που εδώ και τουλάχιστον είκοσι χρόνια απομακρύνονται συστηματικά από την βάση της ιθαγένειας και έχουν στραφεί προς αυτή της κατοικίας ή της συνήθους διαμονής, με στόχο την επίτευξη της εγγύτητας μεταξύ του υποκειμένου και της δικαστικής αρχής που θα κρίνει την υπόθεσή του. Βέβαια, στην προκειμένη περίπτωση, δεν επιλέγεται η «κατοικία», αλλά προτιμάται η «εγκατάσταση»⁹⁸, έννοιες που σε καμία περίπτωση δεν

⁹⁷ Το ίδιο προβλέπει και η σκέψη 145 του Κανονισμού, σύμφωνα με την οποία «*Για διαδικασίες κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία, ο προσφεύγων θα πρέπει να μπορεί να επιλέγει εάν θα ασκήσει την προσφυγή ενώπιον των Δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών επεξεργασία διαθέτει εγκατάσταση ή στο κράτος μέλος στο οποίο διαμένει το υποκείμενο των δεδομένων, εκτός εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι δημόσια αρχή κράτους μέλους που ενεργεί στο πλαίσιο της άσκησης των δημοσίων εξουσιών της.*».

⁹⁸ Η «εγκατάσταση» ως έννοια απαντάται ήδη στην Οδηγία 95/46/EK, βλ. αιτ. σκέψη 19 του προοιμίου της Οδηγίας και σχετική νομολογία: Ήδη από την απόφαση ΔΕΕ, C-131/12, Google Spain Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González, Συλλ. Νομ. EU:C:2014:317, κρίθηκε ότι *όταν ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης ιδρύει σε ορισμένο κράτος μέλος υποκατάστημα ή θυγατρική που έχει ως σκοπό την προώθηση και την πώληση του*

δύνανται να ταυτιστούν, καθώς η έννοια της εγκατάστασης είναι σαφώς ευρύτερη από αυτήν της κατοικίας⁹⁹. Ο ίδιος ο Κανονισμός επεξηγεί την έννοια της εγκατάστασης, ορίζοντάς την ως τον τόπο όπου ασκείται η ουσιαστική και η πραγματική άσκηση δραστηριότητα του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, μέσω σταθερών ρυθμίσεων. Ορίζει μάλιστα ρητά, πως ο νομικός τύπος των ρυθμίσεων αυτών δεν είναι καθοριστικής σημασίας. Συνεπώς, εγκατάσταση υπάρχει και στον τόπο όπου βρίσκεται το παράρτημα ενός νομικού προσώπου, υπευθύνου ή εκτελούντα την επεξεργασία. Από αυτή την άποψη, επίσης, εγκατάσταση υφίσταται και στην περίπτωση της θυγατρικής οντότητας. Το πρόβλημα που ανακύπτει ωστόσο, εν προκειμένω, είναι ο κίνδυνος του forum shopping, αφού ο προσφεύγων/αιτών/ενάγων μπορεί να ασκήσει το προβλεπόμενο ένδικο βοήθημα στο δικαστήριο οποιουδήποτε τόπου, όπου

διαφημιστικού χώρου, ο οποίος διατίθεται στο πλαίσιο της μηχανής αναζήτησης και που ασκεί δραστηριότητα κατευθυνόμενη προς τους κατοίκους του εν λόγω κράτους μέλους, υφίσταται εγκατάσταση σε αυτό το κράτος μέλος (σκ. 60) και ότι η αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 95/46 αναφέρει ότι η εγκατάσταση στο έδαφος κράτους μέλους περιλαμβάνει την πραγματική άσκηση δραστηριότητας βάσει μόνιμου καταστήματος και ότι η νομική μορφή ενός τέτοιου καταστήματος, είτε πρόκειται για απλό υποκατάστημα είτε για θυγατρική με νομική προσωπικότητα, δεν συνιστά καθοριστικό παράγοντα εν προκειμένω (σκ. 48). Επίσης, στην απόφαση ΔΕΕ, C-230/14, Weltimmo s.r.o. κατά Nemzeti Adatvédelmi és Információs Zrt. Hatóság, κρίθηκε πως όταν ένας υπεύθυνος επεξεργασίας είναι εγκατεστημένος στο έδαφος πλειόνων κρατών μελών, πρέπει να εξασφαλίζει, κυρίως για να αποφεύγονται οι καταστρατηγήσεις, ότι κάθε κατάστημά του πληροί τις απαιτήσεις τις οποίες προβλέπει η οικεία εθνική νομοθεσία που έχει εφαρμογή στις δραστηριότητες καθενός από αυτά. [...], ότι συνάγεται μια ευέλικτη ερμηνεία της εννοίας της εγκαταστάσεως, διαφοροποιούμενης από την τυπολατρική προσέγγιση κατά την οποία μια εταιρία λογίζεται εγκατεστημένη αποκλειστικά στον τόπο στα μητρώα εταιριών του οποίου είναι καταχωρισμένη. Ειδικότερα, προκειμένου να προσδιοριστεί αν μια εταιρία, υπεύθυνη για την επεξεργασία δεδομένων, διαθέτει εγκατάσταση, υπό την έννοια της οδηγίας 95/46, εντός κράτους μέλους πέραν του κράτους μέλους ή της τρίτης χώρας όπου έχει καταχωριστεί, πρέπει να εκτιμηθεί τόσο ο βαθμός μονιμότητας της εγκαταστάσεως όσο και ο πραγματικός χαρακτήρας της ασκήσεως των δραστηριοτήτων εντός του άλλου αυτού κράτους μέλους, λαμβανομένης υπόψη της συγκεκριμένης φύσεως των οικονομικών δραστηριοτήτων και της σχετικής παροχής υπηρεσιών. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα για τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την παροχή υπηρεσιών αποκλειστικά μέσω Διαδικτύου. Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό, ιδίως, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού τον οποίο επιδιώκει η οδηγία αυτή, που συνίσταται στην εξασφάλιση αποτελεσματικής και πλήρους προστασίας του δικαιώματος στην προσωπική σφαίρα και στην αποφυγή κάθε καταστρατηγήσεως, ότι η παρουσία ενός μόνον εκπροσώπου μπορεί να αρκεί, υπό ορισμένες περιστάσεις, για να αποτελεί μόνιμη εγκατάσταση αν οι ενέργειές του εμφανίζουν επαρκή βαθμό μονιμότητας με τη χρήση των αναγκαίων μέσων για την παροχή των οικείων υπηρεσιών, εντός του κράτους μέλους αυτού. Τέλος, στην απόφαση ΔΕΕ, C-191/15 – VKI κατά Amazon EU Sàrl, το δικαστήριο δέχτηκε ότι το γεγονός ότι η επιχείρηση που είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία των δεδομένων δεν διαθέτει ούτε θυγατρική ούτε υποκατάστημα σε κράτος μέλος δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να έχει εγκατάσταση στο κράτος αυτό υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, εντούτοις δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται μια τέτοια εγκατάσταση απλώς και μόνο λόγω του ότι στο κράτος αυτό είναι προσβάσιμος ο ιστότοπος της επίμαχης επιχείρησης.

⁹⁹ Feiler, Lukas. *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*. Globe Law and Business Ltd. Kindle Edition. as Feiler/Nikolaus Forgó/Michaela Weigl, όπ.π., art. 79.

υφίσταται εγκατάσταση του υπευθύνου ή του εκτελούντος, υπό την ανωτέρω έννοια^{100,101}.

Αναφορικά δε με την έννοια της συνήθους διαμονής, πρόκειται για μία έννοια συμβιβαστική, που προσφέρεται ως εναλλακτική από τις έννοιες της ιθαγενείας και της κατοικίας και βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα, μη επιδεχόμενης διαφορετικών νομικών ερμηνειών¹⁰². Η επιλογή της συνήθους διαμονής ως δικαιοδοτικής βάσης, έγκειται στην ιδιαίτερη σημασία του Κανονισμού να προστατεύσει το υποκείμενο των δεδομένων και να ενισχύσει τα δικαιώματά του¹⁰³. Η συνήθης διαμονή εντοπίζεται χρονικά στη συνήθη διαμονή του υποκειμένου κατά τον χρόνο που ασκεί το ένδικο βοήθημα και όχι κατά τον χρόνο που συντελέστηκε η παράβαση, όπως προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου¹⁰⁴.

Εξαιρέση από τον ανωτέρω κανόνα, εισάγει το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 79, σύμφωνα με το οποίο, να μεν η διαδικασία μπορεί να κινηθεί ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη συνήθη διαμονή του, εκτός εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία είναι δημόσια αρχή κράτους μέλους η οποία ενεργεί κατά την άσκηση των δημόσιων εξουσιών της. Σε αυτήν την περίπτωση δεν είναι σαφής η εφαρμοστέα βάση διεθνούς δικαιοδοσίας. Από τη μία πλευρά, υποστηρίζεται η άποψη ότι εξακολουθεί να ισχύει ο κανόνας της εγκατάστασης του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία. Από την άλλη πλευρά υποστηρίζεται ότι σε μία τέτοια περίπτωση οι

¹⁰⁰ Βλ. αιτ. σκέψη 22 του Προοιμίου, σύμφωνα με την οποία: «Κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία στην Ένωση θα πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, ανεξάρτητα από το εάν η ίδια η επεξεργασία πραγματοποιείται εντός Ένωσης. Η εγκατάσταση προϋποθέτει την ουσιαστική και πραγματική άσκηση δραστηριότητας μέσω σταθερών ρυθμίσεων. Από αυτή την άποψη, ο νομικός τύπος των ρυθμίσεων αυτών, είτε πρόκειται για παράρτημα είτε για θυγατρική με νομική προσωπικότητα, δεν είναι καθοριστικής σημασίας.» Lucas Feiler/Nikolaus Forgó/ Michaela Weigl, όπ.π., art. 79.

¹⁰¹ Στο πλαίσιο αυτό, ο Revolidis, εξέφρασε την άποψη ότι η έννοια της εγκατάστασης του άρθρου 79 παρ. 2 θα πρέπει να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο που ερμηνεύεται στο άρθρο 3, ήτοι μία εγκατάσταση της οποίας οι δραστηριότητες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την επεξεργασία δεδομένων, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης και να εμποδίζεται η ελεύθερη διακίνηση των αποφάσεων σύμφωνα με τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια και τη Σύμβαση του Λουγκάνο, βλ. σχετικά Ioannis Revolidis, Judicial Jurisdiction Over Internetprivacy Violations And The Gdpr: A Case Of "Privacy Tourism"? , Masaryk University Journal of Law and Technology, Volume 11, issue 1/ 2017 p. 7-37, p. 27.

¹⁰² Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου/Ζ. Παπασιώπη – Πασιά/Ε. Βασιλακάκη, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Στ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 43.

¹⁰³ Ioannis Revolidis, όπ.π., σελ. 23, υποσ. 62.

¹⁰⁴ Lydia Lundstedt, International Jurisdiction over Cross-border Private Enforcement Actions under the GDPR, Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series, no 57, σελ. 252-254, διαθέσιμο από <https://ssrn.com/abstract=3159854>, [πρόσβαση: 05.05.2020].

κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εκάστοτε εθνικού δικαίου, θα είναι εκείνοι που θα ρυθμίζουν τα ζητήματα της κατά τόπον αρμοδιότητας¹⁰⁵. Στην πραγματικότητα βέβαια, δεδομένου ότι τα περισσότερα – αν όχι όλα – εθνικά δίκαια προβλέπουν την διατήρηση της αρμοδιότητας στο forum στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εκάστοτε δημόσια αρχή, και οι δύο δικαιοδοτικές βάσεις είναι πολύ πιθανόν να οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα.

Σε κάθε περίπτωση, όταν δικαστήριο κράτους μέλους έχει πληροφορίες ότι διαδικασία σχετικά με το ίδιο αντικείμενο που αφορά επεξεργασία από τον ίδιο υπεύθυνο ή εκτελούντα την επεξεργασία εκκρεμεί για οποιοδήποτε λόγο σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, δηλαδή όταν συναφείς (τουλάχιστον) υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών, επικοινωνεί μαζί του προκειμένου να επιβεβαιώσει την ύπαρξη της παράλληλης διαδικασίας¹⁰⁶. Το δε δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο έχει την ευχέρεια – και δεν υποχρεούται – να αναστείλει στις διαδικασίες. Η διαδικασία αυτή, δεν κινείται μόνο αυτεπαγγέλτως, αλλά δύναται ο διάδικος με αίτησή του να ζητήσει να κηρυχθεί το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο αναρμόδιο, εφόσον το πρώτο επιληφθέν είναι αρμόδιο. Αυτονόητο είναι σαφώς, ότι για να καταστεί δυνατή η αναστολή θα πρέπει το ήδη επιληφθέν Δικαστήριο να έχει δικαιοδοσία για την επίλυση της διαφοράς. Η πρόβλεψη αυτή έχει σπουδαία σημασία, αφού κατά τον τρόπο αυτό μειώνεται ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και επιτυγχάνεται η ενιαία ερμηνεία των συναφών υποθέσεων.

Περαιτέρω, η ως άνω διάταξη του Κανονισμού περί καθορισμού διεθνούς δικαιοδοσίας φαίνεται να συγκρούεται με τις διατάξεις του Κανονισμού ΕΕ 1215/2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές

¹⁰⁵ *Brkan*, όπ.π., σελ 21.

¹⁰⁶ Για να ανασταλεί η διαδικασία, απαιτείται οι υποθέσεις να είναι συναφείς, βλ. συναφώς αιτ. σκέψη 144 του προοιμίου του Κανονισμού, το οποίο ορίζει, μεταξύ άλλων, την έννοια της συναφούς διαδικασίας: «Σε περίπτωση που ένα δικαστήριο επιληφθεί διαδικασίας που έχει κινηθεί κατά απόφασης εποπτικής αρχής και έχει λόγους να θεωρεί ότι έχει κινηθεί διαδικασία για την ίδια επεξεργασία, όπως για το ίδιο αντικείμενο όσον αφορά την επεξεργασία από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα επεξεργασία ή για την ίδια αιτία, ενώπιον αρμόδιου δικαστηρίου σε άλλο κράτος μέλος, θα πρέπει να επικοινωνεί με το εν λόγω δικαστήριο για να επιβεβαιώσει την ύπαρξη αυτής της συναφούς διαδικασίας. Αν η συναφής διαδικασία εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου σε άλλο κράτος μέλος, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει επιληφθεί πρώτο δύναται να αναστείλει τη διαδικασία του ή δύναται, κατόπιν αιτήσεως ενός εκ των διαδίκων, να απεκδυθεί της αρμοδιότητάς του υπέρ του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί πρώτο, εφόσον το εν λόγω δικαστήριο έχει δικαιοδοσία για την εν λόγω διαδικασία και το δίκαιό του επιτρέπει τη συνεκδίκαση αυτών των συναφών διαδικασιών. Θεωρούνται συναφείς οι διαδικασίες που συνδέονται μεταξύ τους τόσο στενά, ώστε να υπάρχει συμφέρον να εκδικαστούν και να κριθούν από κοινού, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης ασυμβίβαστων μεταξύ τους αποφάσεων, όπως θα συνέβαινε εάν οι υποθέσεις εκδικάζονταν χωριστά.».

και εμπορικές υποθέσεις. Τούτο ενισχύεται από το γεγονός ότι σύμφωνα με τη σκ. 147 του Προοιμίου του Κανονισμού οι γενικοί κανόνες δικαιοδοσίας του Κανονισμού ΕΕ 1215/2012 δεν θα πρέπει να θίγουν την εφαρμογή του Κανονισμού 2016/679¹⁰⁷. Εξάλλου, και το άρθρο 67 του Κανονισμού 1215/2012 (Βρυξέλλες Ια), ορίζει ότι «Ο παρών κανονισμός δεν προδικάζει την εφαρμογή των διατάξεων οι οποίες διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων σε ειδικά θέματα και οι οποίες περιλαμβάνονται στα νομοθετήματα της Ένωσης ή στις εθνικές νομοθεσίες οι οποίες εναρμονίσθηκαν κατ' εφαρμογή των νομοθετημάτων αυτών.».

Γενικώς, αμφισβητείται το κατά πόσον οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του ΓΚΠΔ αποκλείουν την εφαρμογή των κανόνων του Κανονισμού 1215/2012. Η απάντηση στο ερώτημα είναι σαφώς πιο εύκολη αναφορικά με τις περιπτώσεις εκείνες που οι υποθέσεις αφορούν τη διοικητική δικαιοσύνη, δεδομένου ότι ο ίδιος ο Κανονισμός 1215/2012 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του τις διοικητικές υποθέσεις και την ευθύνη κράτους για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας (*acta jure imperii*)¹⁰⁸. Στην περίπτωση όμως των αστικών υποθέσεων, θα πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα εάν η εκάστοτε υπόθεση ενέχει τα στοιχεία εκείνα, τα οποία θα την οδηγήσουν στο να συγκαταλέγεται στην κατηγορία των «αστικών και εμπορικών υποθέσεων».

Από τα ανωτέρω, τη χρήση της φράσης «*shall be brought*» (στο αγγλικό κείμενο) και το εναλλακτικό *forum* της συνήθους διαμονής του υποκειμένου, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι δικαιοδοτικές βάσεις του άρθρου 79 και κατ' επέκτασιν του άρθρου 82 αποκλείουν την επιλογή οποιασδήποτε δικαιοδοτικής βάσης του Κανονισμού 1215/2012. Εξάλλου, προς αυτήν την κατεύθυνση κλίνει κανείς, εάν λάβει υπ' όψιν του το πνεύμα του Κανονισμού να εξαλείψει τη νομική αβεβαιότητα του υποκειμένου των δεδομένων, αλλά και των οικονομικών φορέων. Βέβαια, αυτή η ερμηνεία δημιουργεί αυτόματα το εύλογο ερώτημα, τι θα συμβεί στην περίπτωση κατά την οποία, ούτε το υποκείμενο των δεδομένων, αλλά ούτε ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία έχουν τη συνήθη διαμονή ή είναι εγκατεστημένοι εντός της

¹⁰⁷ Βλ. αιτ. σκέψη 147 ΓΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία: «Σε περίπτωση που ο παρών κανονισμός περιέχει ειδικούς κανόνες δικαιοδοσίας, ιδίως όσον αφορά διαδικασίες με τις οποίες ασκείται δικαστική προσφυγή, μεταξύ άλλων για αποζημίωση, κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος επεξεργασία, οι γενικοί κανόνες δικαιοδοσίας όπως οι προβλεπόμενοι στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (1) δεν θα πρέπει να θίγουν την εφαρμογή αυτών των ειδικών κανόνων.».

¹⁰⁸ Βλ. άρθρο 1 Κανονισμού 1215/2012.

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να γίνει δεκτό, ότι ναι μεν οι δικαιοδοτικοί κανόνες του ΓΚΠΔ υπερισχύουν αυτών του Κανονισμού 1215/2012, αλλά οι τελευταίοι δεν θα πρέπει να αποκλείονται όταν υφίσταται νομοθετικό κενό, με αποτέλεσμα να τίθεται υπό διακινδύνευση η δυνατότητα ενός ατόμου να προσφύγει στη δικαιοσύνη¹⁰⁹. Ακόμα όμως και εάν ήθελε θεωρηθεί ότι η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα έχει δοθεί, γεννώνται ακόμα πολλά ερωτήματα αναφορικά με την εφαρμογή του 1215/2012. Τι θα γίνει στην περίπτωση, κατά την οποία από το ιστορικό της υπόθεσης του υποκειμένου, προκύπτει ότι η υπό κρίση διαφορά εμπίπτει στους δικαιοδοτικούς κανόνες των άρθρων του Κανονισμού 1215/2012, που εγκαθιδρύουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία; Σε αυτήν την περίπτωση, υποστηρίζονται δύο απόψεις: σύμφωνα με την πρώτη άποψη πρέπει να θεωρηθεί ότι εφόσον οι διατάξεις περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας έρχονται σε αντίθεση με τον ΓΚΠΔ, αυτές δεν μπορούν να εφαρμοστούν και οι απαιτήσεις που απορρέουν από την παράνομη επεξεργασία πρέπει να χωριστούν και να εκδικαστούν στο αρμόδιο forum βάσει του ΓΚΠΔ. Αυτό, ωστόσο ενέχει τον κίνδυνο η ίδια διαφορά να κριθεί με διαφορετικό τρόπο από δύο διαφορετικά δικαστήρια και να δημιουργηθεί αντιφατικό δεδικασμένο. Για τον λόγο αυτό, θα μπορούσε να υποστηριχθεί εξίσου βάσιμα, η δεύτερη άποψη, σύμφωνα με την οποία, σε αυτήν την περίπτωση, υπερισχύουν οι κανόνες του Κανονισμού 1215/2012, που θεμελιώνουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία¹¹⁰ και υπερέχουν έναντι των γενικότερων βάσεων του ΓΚΠΔ.

Το επόμενο ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν ο Κανονισμός δύναται να εφαρμοστεί, όταν τα δεδομένα του υποκειμένου τίθενται υπό επεξεργασία στο πλαίσιο και οικιακής και επαγγελματικής δραστηριότητας. Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2016/679/ΕΕ και ειδικότερα βάσει του άρθρου 2 αυτού, ο *Κανονισμός δεν εφαρμόζεται στο πλαίσιο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικής ή οικιακής δραστηριότητας*. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι εφαρμόζεται ο ΓΚΠΔ, εάν το πρόσωπο που έχει συνάψει σύμβαση, η οποία αφορά ένα αγαθό που προορίζεται εν μέρει για επαγγελματική χρήση και εν μέρει για οικιακή χρήση, εκτός αν η επαγγελματική χρήση είναι περιθωριακή μέχρι το σημείο να έχει αμελητέο ρόλο στο πλαίσιο της οικονομικής πράξης.

¹⁰⁹ Lydia Lundstedt, ό.π., σελ. 254.

¹¹⁰ Maja Brkan, ό.π., σελ. 23-24.

Αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο, ο Κανονισμός δεν προβλέπει διάταξη που να καθορίζει ποιο δίκαιο θα είναι εφαρμοστέο σε περίπτωση που φέρεται ενός αρμόδιου κατά τα ανωτέρω δικαστηρίου, μία υπόθεση με στοιχεία αλλοδαπότητας. Αυτό συμβαίνει, πρωτίστως, λόγω του ότι ο ίδιος ο Κανονισμός εμπεριέχει τις διατάξεις ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες εφαρμόζονται αυτόματα σε όλα τα εθνικά δίκαια και συνεπώς δεν χρειάζεται να ανευρεθεί εθνικό εφαρμοστέο δίκαιο. Ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου θα μπορούσε να τεθεί, σε δύο μόνον περιπτώσεις: Πρώτον, στην περίπτωση κατά την οποία τα εθνικά δίκαια των κρατών μελών διατηρούσαν διατάξεις, επί ζητημάτων των οποίων δεν ρυθμίζει ο Κανονισμός. Σε μία τέτοια περίπτωση, την απάντηση θα πρέπει να δώσει το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του *forum*. Δεύτερον, στην περίπτωση κατά την οποία, τα μέρη θελήσουν να επιλέξουν, είτε *a priori*, είτε *a posteriori* το δίκαιο που θα εφαρμοστεί στην περίπτωση που ανακύψει μία διαφορά μεταξύ τους. Η επιλογή εφαρμοστέου δικαίου, όμως, δεν φαίνεται να είναι επιτρεπτή, αφού εάν ήταν, ο ίδιος ο Κανονισμός θα εμπεριείχε σχετική πρόβλεψη¹¹¹.

¹¹¹ Ibid, σελ. 34-36.

ΜΕΡΟΣ Β΄
Η ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΤΟ ΑΡΘΡΟ 80 ΤΟΥ ΓΚΠΔ

§ 12. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τη συλλογική προστασία.

Ο ενωσιακός νομοθέτης, αναγνώρισε τη δυσκολία των υποκειμένων να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και την αντικειμενικά δυσμενέστερη θέση στην οποία τα υποκείμενα των δεδομένων βρίσκονται στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων. Τούτο συμβαίνει, διότι στην εποχή της ραγδαίας τεχνολογικής ανάπτυξης και ροής δεδομένων, η επεξεργασία πραγματοποιείται ως επί το πλείστον από πολλούς υπευθύνους και εκτελούντες την επεξεργασία για πολλαπλούς σκοπούς, με όλο και αυξανόμενη τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων. Παράλληλα, το υποκείμενο των δεδομένων πολύ σπάνια είναι ενημερωμένο ή έστω, ορθά ενημερωμένο σχετικά με τις δυνατότητες ενάσκησης των νομίμων δικαιωμάτων του¹¹². Ακόμα όμως και εάν έχει τις γνώσεις αυτές, συνήθως έρχεται αντιμέτωπο με την πολύπλοκη πληροφοριακή δομή και συμπεριφορά της εκάστοτε επιχείρησης ή του εκάστοτε δημόσιου φορέα, που αδυνατεί να ελέγξει¹¹³. Ταυτόχρονα, η σύγχρονη οικονομία δημιουργεί ενίοτε καταστάσεις, στις οποίες μεγάλος αριθμός προσώπων μπορεί να ζημιωθεί από ταυτόσημες ή παρόμοιες παράνομες πρακτικές ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων ή άλλων προσώπων, οι οποίες αποτελούν παραβίαση των αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων («ομαδική ζημία»)¹¹⁴.

Τα ανωτέρω ελήφθησαν υπ' όψιν από τον ενωσιακό νομοθέτη κατά την εκπόνηση του Κανονισμού. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, ο νομοθέτης φρόντισε να ενισχύσει τη συλλογική διάσταση στην άσκηση των δικαιωμάτων του υποκειμένου, δια του μηχανισμού της συλλογικής προστασίας. Σημειωτέον ότι, η

¹¹² *Bert-Jaap Koops*, The Trouble with European Data Protection Law, Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series, No. 04/2015, σελ. 4 - 5.

¹¹³ *Λίλιαν Μήτρου*, ό.π., σελ. 141.

¹¹⁴ Βλ. Αιτιολογική σκέψη (2) της Σύστασης της Επιτροπής της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων (2013/396/EU)(2013/396/EE), διαθέσιμο από: [«https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396»](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396) [πρόσβαση: 06.06.2020].

προϊσχύουσα Οδηγία 95/46/EK καθιέρωνε περιορισμένα τον μηχανισμό συλλογικής προστασίας, προβλέποντας τη δυνατότητα ενός προσώπου να αναθέσει σε μία ένωση την υποβολή αίτησης σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα¹¹⁵. Ωστόσο σε πολλά κράτη μέλη η συγκεκριμένη διάταξη δεν μεταφέρθηκε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί και η χώρα μας, στο εθνικό δίκαιο της οποίας (ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), τέτοια διάταξη δεν συμπεριελήφθη ποτέ.

Ο νέος Κανονισμός, λοιπόν, άλλαξε ριζικά τη θέση της συλλογικής προστασίας στον κλάδο της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αφού δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της συλλογικής διάστασης. Στις παραγράφους που προηγήθηκαν ήδη έγινε λόγος για την δυνατότητα του υποκειμένου να ασκήσει τα ένδικα βοηθήματα των άρθρων 77, 78, 79 και 82 του Κανονισμού, δικαιολογώντας ατομικό, προσωπικό και ενεστώς συμφέρον. Το άρθρο 80 του Κανονισμού, αποκλίνει από την ανωτέρω πρόβλεψη προβλέποντας τη δυνατότητα ενός συλλογικού φορέα να ασκήσει τα δικαιώματα του υποκειμένου.

Πλέον, το άρθρο 80 του ΓΚΠΔ ορίζει ότι: *«Εκπροσώπηση υποκειμένων των δεδομένων 1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να αναθέσει σε μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση που έχει συσταθεί δεόντως σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, διαθέτει καταστατικούς σκοπούς που είναι γενικού συμφέροντος και δραστηριοποιείται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα να υποβάλει την καταγγελία για λογαριασμό του και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 77, 78 και 79 για λογαριασμό του και να ασκήσει το δικαίωμα αποζημίωσης που αναφέρεται στο άρθρο 82 εξ ονόματός του, εφόσον προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους. 2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι κάθε φορέας, οργάνωση ή ένωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου έχει το δικαίωμα, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, να υποβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος καταγγελία στην εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει του άρθρου 77 και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 78 και 79, εφόσον θεωρεί ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων*

¹¹⁵ Βλ. άρθρο 28 παρ. 4 της Οδηγίας 95/46/EK.

δυνάμει του παρόντος κανονισμού παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας.». Συναφώς, και η αιτ. σκέψη 142 του προοιμίου του Κανονισμού προοικονομεί την ανωτέρω ρύθμιση για τη συλλογική προστασία¹¹⁶.

Στο Κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει λόγος για την έννοια της συλλογικής προστασίας και για τον τρόπο που αυτή ρυθμίζεται στον Κανονισμό, ενώ στο επόμενο κεφάλαιο του Β' Μέρους της παρούσας επιχειρείται μία συνοπτική επισκόπηση της εφαρμογής της διάταξης για τη συλλογική προστασία σε κάποια εθνικά δίκαια, μεταξύ των οποίων και το εθνικό μας δίκαιο.

§ 13. Η έννοια της συλλογικής προστασίας και η νομική της βάση

Νομικό έρεισμα της συλλογικής προστασίας είναι η αρχή της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου»¹¹⁷, καθώς και στο άρθρο 67 παρ. 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο ορίζει ότι: «*Η Ένωση διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων σε αστικές υποθέσεις.*»¹¹⁸.

¹¹⁶ Βλ. αιτ. σκέψη 142 ΓΚΠΔ: «Όταν το υποκείμενο των δεδομένων θεωρεί ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά του βάσει του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να αναθέσει σε μη κερδοσκοπικό φορέα, οργανισμό ή οργάνωση που έχει συσταθεί σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλος, διαθέτει καταστατικούς σκοπούς που είναι προς το δημόσιο συμφέρον και δραστηριοποιείται στον τομέα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να υποβάλει καταγγελία εξ ονόματός του σε εποπτική αρχή, να ασκήσει το δικαίωμα δικαστικής προσφυγής για λογαριασμό των υποκειμένων των δεδομένων ή, εφόσον προβλέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους, το δικαίωμα να λάβει αποζημίωση για λογαριασμό των υποκειμένων των δεδομένων. Κράτος μέλος μπορεί να προβλέπει ότι αυτός ο φορέας, οργανισμός ή οργάνωση να έχει το δικαίωμα να υποβάλει σε αυτό το κράτος μέλος καταγγελία, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, και δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής, όταν έχει λόγους να θεωρεί ότι τα δικαιώματά του υποκειμένου των δεδομένων παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά παράβαση του παρόντος κανονισμού. Ο εν λόγω φορέας, οργανισμός ή οργάνωση ενδέχεται να μην έχει το δικαίωμα να απαιτεί αποζημίωση για λογαριασμό του υποκειμένου των δεδομένων, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων.».

¹¹⁷ Το άρθρο 47 ΧΘΔΕΕ ορίζει ότι: «Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευτείται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπηση του. Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.».

¹¹⁸ Βλ. Αιτιολογική σκέψη (1) της Σύστασης της Επιτροπής της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων (2013/396/ΕΕ)

Εξάλλου, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι ένα καίριο δικαίωμα, αφού όλα τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα βασίζονται σε αυτό για την ικανοποίησή τους σε περίπτωση παραβίασης¹¹⁹. Με τη σειρά της δε, η δικαιοσύνη απαιτεί ισορροπία και ισότητα, στοιχεία τα οποία σπάνια συντρέχουν σε μία διαφορά μεταξύ ενός καταναλωτή και μιας εταιρείας ή κρατικής οντότητας¹²⁰.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη από το έτος 2013 παράσχει ορισμό για τη συλλογική προστασία. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, η συλλογική προστασία νοείται ως ένας διαδικαστικός μηχανισμός που επιτρέπει, για λόγους διαδικαστικής οικονομίας και/ή αποτελεσματικότητας, να ενώνονται πολλές ξεχωριστές αγωγές (σχετιζόμενες με την ίδια υπόθεση) σε μία δικαστική διαδικασία. Οι συλλογικές αγωγές μειώνουν το βάρος των αιτούντων και κατ' επέκταση διευκολύνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Η συλλογική προστασία είναι μία ευρεία έννοια που περιλαμβάνει την ικανοποίηση δια παραλείψεως (αγωγές με αντικείμενο την παύση της παράνομης συμπεριφοράς και την παράλειψή της για το μέλλον) και δια αποζημίωσης (αγωγές με αντικείμενο τις ζημιές για την προκληθείσα βλάβη)¹²¹.

Στο ίδιο πλαίσιο, στη 2013/396/ΕΕ Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων¹²², δίδεται και πάλι ορισμός για τη συλλογική ένδικη προστασία. Η συλλογική ένδικη προστασία ορίζεται ως: ι) ο

· *Laima Jančiūte*, Data protection and the construction of collective redress in Europe: exploring challenges and opportunities, *International Data Privacy Law*, Vol. 9, No. 1, σελ. 2-14, 5.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ *Mariusz Maciejewski*, Overview of existing collective redress schemes in EU Member States, Directorate General For Internal Policies Policy Department A: Economic And Scientific Policy, European Parliament, Ιούλιος 2011, σελ. 7, όπου αναφέρει ότι: « *The idea of justice is that of a balance, not only in adjudicating the case but also in equality of legal arms and interests. Courts are best equipped to hear disputes between equals. However, there is hardly any equality of legal arms and interests in case of a dispute between a consumer and a company or a State.*».

¹²¹ «*Collective redress is a procedural mechanism which allows for reasons of procedural economy and/or efficiency of enforcement, many single claims (relating to the same case) to be bundled into a single court action. Bundling claims reduces the burden on claimants and therefore facilitates access to justice. It thus constitutes a key mechanism to ensure that rights do not only exist on paper but are enforced. Collective redress is a broad concept that includes injunctive relief (lawsuits seeking to stop illegal behaviour) and compensatory relief (lawsuits seeking damages for the harm caused)*», διαθέσιμο από: « https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_530 » [πρόσβαση: 06.06.2020].

¹²² Βλ. Σύσταση της Επιτροπής της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων (2013/396/ΕΕ), διαθέσιμο από: διαθέσιμο από: «<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396>» [πρόσβαση: 06.06.2020].

νομικός μηχανισμός που κατοχυρώνει τη δυνατότητα δύο ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων ή οντότητας εξουσιοδοτημένης να ασκήσει αντιπροσωπευτική αγωγή, να ζητούν συλλογικά την παύση παράνομης συμπεριφοράς (συλλογική αγωγή παράλειψης) και ii) ο νομικός μηχανισμός που κατοχυρώνει τη δυνατότητα δύο ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων τα οποία ισχυρίζονται ότι έχουν ζημιωθεί λόγω ομαδικής ζημίας ή οντότητας εξουσιοδοτημένης να ασκήσει αντιπροσωπευτική αγωγή να διεκδικούν συλλογικά αποζημίωση (συλλογική αγωγή αποζημίωσης).

Η συλλογική προστασία ως θεσμός είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε άλλους κλάδους δικαίου, με χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτούς της προστασίας του καταναλωτή, του δικαίου του ανταγωνισμού, της προστασίας περιβάλλοντος, της νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και της προστασίας των επενδυτών¹²³. Στην χώρα μας, η συλλογική προστασία είναι ευρέως γνωστή στο πλαίσιο της προστασίας του καταναλωτή¹²⁴, αλλά και στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων¹²⁵.

§ 14. Το άρθρο 80 του Κανονισμού – Ερμηνευτικές παρατηρήσεις.

Στο πλαίσιο της έννομης προστασίας του υποκειμένου, ο ενωσιακός νομοθέτης αφιέρωσε τις δύο παραγράφους του άρθρου 80 του ΓΚΠΔ ορίζοντας ότι το υποκείμενο των δεδομένων δύναται να αναθέσει σε έναν συλλογικό φορέα, ο οποίος μπορεί να αποτελεί μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση που έχει συσταθεί δεόντως σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, διαθέτει καταστατικούς σκοπούς που είναι γενικού συμφέροντος και δραστηριοποιείται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα, να υποβάλει την καταγγελία

¹²³ Βλ. Αιτιολογική σκέψη (7) της Σύστασης της Επιτροπής της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων (2013/396/EU)(2013/396/EE), διαθέσιμο από: [«https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396»](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396) [πρόσβαση: 06.06.2020].

¹²⁴ Βλ. άρθρο 10 ν. 2251/2014, όπως ισχύει.

¹²⁵ Βλ. το ήδη καταργηθέν με το άρθρο τέταρτο του άρθρου 1 Ν.4335/2015 (ΦΕΚ Α 87) άρθρο 669 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο: «*Δικαιώματα επαγγελματιών σωματείων: 1. Αναγνωρισμένα επαγγελματικά σωματεία εργαζομένων ή εργοδοτών, αναγνωρισμένες ενώσεις τους ή επιμελητήρια έχουν το δικαίωμα 1) να ασκούν υπέρ των μελών τους τα δικαιώματα που απορρέουν από συλλογική σύμβαση ή άλλες διατάξεις που εξομοιώνονται προς διατάξεις συλλογικής σύμβασης, εκτός αν τα μέλη έχουν ρητώς εκδηλώσει την αντίθεσή τους· έχουν πάντως το δικαίωμα να παρέμβουν [...]*».

του άρθρου 77 ΓΚΠΔ για λογαριασμό του υποκειμένου, καθώς και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 77, 78 και 79 ΓΚΠΔ για λογαριασμό του και να ασκήσει το δικαίωμα αποζημίωσης που αναφέρεται στο άρθρο 82 εξ ονόματός του, εφόσον όμως αυτό προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους. Περαιτέρω, παραχωρεί τη διακριτική ευχέρεια στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι κάθε φορέας, οργάνωση ή ένωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου έχει το δικαίωμα να υποβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος καταγγελία στην εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει του άρθρου 77 και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 78 και 79 ΓΚΠΔ, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον θεωρεί ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων δυνάμει του παρόντος κανονισμού παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας.

Από μία πρώτη ανάγνωση της ως άνω διάταξης αντιλαμβάνεται κανείς ότι το πεδίο εφαρμογής της διάταξης διαφοροποιείται σε σχέση με τον ορισμό που έχει δώσει για τη συλλογική προστασία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην υπό κρίση διάταξη, η συλλογική προστασία συμπεριλαμβάνει, πέραν από τη δικαστική συλλογική προστασία, και την προστασία ενώπιον της διοίκησης, δηλαδή ενώπιον της ΑΠΔΠΧ.

Περαιτέρω, παρατηρεί κανείς ότι θεσπίζονται δύο τρόποι με τους οποίους ένας μη κερδοσκοπικός φορέας, οργάνωση ή ένωση (εφεξής «φορέας εκπροσώπησης») μπορεί να δράσει για λογαριασμό του υποκειμένου: α) να εκπροσωπήσει ένα και μόνον υποκείμενο¹²⁶ και β) να επιδιώξει τη συλλογική άσκηση δικαιωμάτων, δηλαδή να εκπροσωπήσει περισσότερα υποκείμενα δια της αυτής διαδικασίας. Οι δύο τρόποι εκπροσώπησης δεν ορίζονται ρητώς, συνάγονται, όμως, από την ευρεία διατύπωση της διάταξης, που αφήνει περιθώριο στα κράτη μέλη να υιοθετήσουν τις διαδικασίες που αρμόζουν στη δική τους φιλοσοφία ή να συμπεριλάβουν τη διαδικασία αυτή στις τυχόν ήδη υπάρχουσες συλλογικές διαδικασίες που προβλέπονται στο εθνικό τους δίκαιο. Επί του παρόντος υφίστανται ποικίλα τέτοια μοντέλα, όπως αυτά της class action, της πιλοτικής δίκης, της αναγνώρισης αξιώσεων που προσιδιάζουν στην action popularis¹²⁷.

¹²⁶ Βλ. την από 27.11.2018 καταγγελία της ένωσης Forbrukerrådet κατά της Google LLC ενώπιον της Δανικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων (DATATILSYNET), διαθέσιμη από: « <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2018/11/complaint-google-27-november-2018-final.pdf> » [πρόσβαση:03.05.2020].

¹²⁷ *Λίλιαν Μήτρου*, ό.π., σελ. 144.

Κατά λογική ακολουθία, ο Κανονισμός δεν μπαίνει στη διαδικασία να εξειδικεύσει ή να συγκεκριμενοποιήσει τον τρόπο νομιμοποίησης των φορέων εκπροσώπησης. Εξάλλου οι όροι «εντολή», «εκπροσώπηση» και «για λογαριασμό», ούτε υποδεικνύουν ένα συγκεκριμένο σύστημα¹²⁸, ούτε θα πρέπει να ερμηνευτούν βάσει ενός συγκεκριμένου εθνικού δικαίου, αλλά αυτόνομα, βάσει του πνεύματος και του σκοπού του Κανονισμού. Υποστηρίζεται πάντως, ότι η περίπτωση της παραγράφου 1 του άρθρου 80, αφορά την περίπτωση νομιμοποίησης μιας ένωσης ως «μη δικαιούχου διαδίκου», ο οποίος ως δικονομικός φορέας αλλότριων ουσιαστικών δικαιωμάτων επιδιώκει για λογαριασμό του φορέα αυτών την προστασία τους. Ο συλλογικός φορέας σε αυτήν την περίπτωση υποστηρίζεται, ότι απλώς ασκεί το ατομικό δικαίωμα ενός φυσικού προσώπου, ασκώντας τα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα στο όνομά του υποκειμένου¹²⁹. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο «μη δικαιούχος διάδικος» διεξάγει ιδίο ονόματι δίκη για αλλότρια ουσιαστικά δικαιώματα¹³⁰, η διατύπωση της διάταξης οδηγεί στο εύλογο συμπέρασμα ότι ο συλλογικός φορέας δεν αποτελεί μη δικαιούχο διάδικο, αλλά ασκεί τα δικαιώματα του υποκειμένου εκπροσωπώντας το, δηλαδή λειτουργεί ως νόμιμος εκπρόσωπός του¹³¹. Αντιθέτως, στην περίπτωση της παραγράφου 2 του άρθρου 80 ΓΚΠΔ, ο συλλογικός φορέας ασκεί ένα υπερατομικό δικαίωμα, υποβάλλοντας την καταγγελία ενώπιον της εποπτικής αρχής και ασκώντας τα ένδικα βοηθήματα στο δικό του όνομα (του συλλογικού φορέα)¹³².

Στην ίδια λογική, ο Κανονισμός υιοθετεί ένα σύστημα μεικτό και παράλληλο αναφορικά με την αναγκαιότητα της ανάθεσης της σχετικής εντολής εκπροσώπησης από το υποκείμενο στον φορέα εκπροσώπησης¹³³. Η παράγραφος 1 του άρθρου 80

¹²⁸ *Alexia Pato*, The collective private enforcement of data protection rights in the EU, σελ. 5, υποσ. 17, διαθέσιμο από: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3303228 [πρόσβαση: 05.05.2020].

¹²⁹ *Ευάγγελος Μαργαρίτης*, Προσωπικά Δεδομένα & Προστασία Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 213.

¹³⁰ ΑΠ 684/2010, ΤΝΠ Νόμος.

¹³¹ *Feiler Lukas*, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Globe Law and Business Ltd., Kindle Edition, article 80 (2) · Βλ. επίσης το έντυπο καταγγελίας της ΑΠΔΠΧ, διαθέσιμο από « https://www.dpa.gr/pls/portal/docs/PAGE/APDPX/GDPR/FILES%20GDPR/KATAGELIA%20GENI_KI.PDF », από το οποίο προκύπτει ότι ο συλλογικός φορέας δεν είναι ο ίδιος ο καταγγέλλων αλλά ο εκπρόσωπός του (βλ. στοιχείο και υποσ. 4 του εντύπου).

¹³² *Ευάγγελος Μαργαρίτης*, όπ.π., σελ. 214.

¹³³ Ήδη πριν την θέση του Κανονισμού, τρία κράτη μέλη της Ένωσης (Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία) προέβλεπαν το μεικτό σύστημα, μόλις δύο είχαν υιοθετήσει το σύστημα opt-out (Ολλανδία και Πορτογαλία), ενώ οι περισσότερες χώρες της Ένωσης το σύστημα opt-in, βλ. *Jagna Mucha*, Consumer protection in practice -transnational comparative account of collective redress mechanisms, Humanities, and social sciences, Quarterly, Volume XXIV (October – December), Research Journal 26 (4/2019), 93-105, σελ. 96, υποσ. 4.

ΓΚΠΔ ορίζει ότι για την άσκηση των ως άνω αξιώσεων απαιτείται «ανάθεση» προς τον φορέα εκπροσώπησης. Με την επιλογή αυτή φαίνεται να τάσσεται υπέρ του συστήματος «opt-in», σύμφωνα με το οποίο τα μέλη μιας θιγόμενης ομάδας αναθέτουν στον φορέα εκπροσώπησης την ενάσκηση των δικαιωμάτων τους, παρέχοντας προς αυτόν τη σχετική πληρεξουσιότητα. Εάν τα υποκείμενα των δεδομένων δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν στη συλλογική διαδικασία, η απόφαση που εκδίδεται επί της διαδικασίας αυτής δεν τα αφορά, δεν τα δεσμεύει και αυτά δύνανται να ασκήσουν ατομικές αγωγές για την ικανοποίηση των συμφερόντων τους¹³⁴. Δεδομένου ότι η συλλογική προστασία επιτυγχάνεται ήδη επαρκώς, δια της ρύθμισης της παραγράφου 1 του άρθρου 80, ο ενωσιακός νομοθέτης σεβόμενος το πνεύμα κάθε εθνικής νομοθεσίας, προέβλεψε τη δυνατότητα εκπροσώπησης δίχως ανάθεση (άρθρο 80 παρ. 2) μόνον ως διακριτική ευχέρεια και όχι ως υποχρέωση. Σε κάθε περίπτωση όμως, είναι σαφές ότι, σε αντίθεση με τα ανωτέρω, στην περίπτωση της άσκησης ενός ενδίκου βοηθήματος από έναν φορέα εκπροσώπησης δίχως ανάθεση, ο τελευταίος δρα στο όνομά του μεν, με την απαραίτητη προϋπόθεση να έχει διαγνωσθεί παραβίαση προσωπικών δεδομένων συγκεκριμένων υποκειμένων, ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας αυτών¹³⁵.

Ένα, επίσης, σημαντικό ζήτημα, το οποίο δεν έχει κριθεί ακόμα νομολογιακά είναι κατά πόσον διατηρείται η κατά τόπον αρμοδιότητα που ρυθμίζεται στα άρθρα 77 έως 82 του Κανονισμού στην περίπτωση συλλογικής προστασίας. Το άρθρο 80 δεν περιλαμβάνει κανόνα που να ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία σε περίπτωση άσκησης προσφυγής από τον φορέα εκπροσώπησης. Ούτε παραπέμπει σε κάποιο άλλο άρθρο ή σε κάποια άλλη νομοθετική διάταξη, όπως πράττει το άρθρο 82 παρ. 6 του Κανονισμού.

Κανένα περιθώριο αμφιβολίας δεν γεννάται αναφορικά με την κατά τόπον αρμοδιότητα κατά την άσκηση της δικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης της αρχής ελέγχου, δεδομένου ότι βάσει του Κανονισμού εγκαθιδρύεται η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη η εποπτική αρχή.

¹³⁴ *Jagna Mucha*, όπ.π., σελ. 96.

¹³⁵ *Ευάγγελος Μαργαρίτης*, όπ.π., σελ. 215.

Το πραγματικό ζήτημα αναφέρεται στις λοιπές περιπτώσεις και ειδικώς σε σχέση με τη δικαιοδοτική βάση της συνήθους διαμονής του υποκειμένου των δεδομένων. Πειστικά θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς την άποψη ότι οι συλλογικοί φορείς δρουν ως αντιπρόσωποι των υποκειμένων, δεδομένου ότι τουλάχιστον στην περίπτωση του άρθρου 80 παρ. 1 ΓΚΠΔ εξαρτώνται από την εντολή των υποκειμένων και συνεπώς, οι διατάξεις των άρθρων 77, 79 και 82 που εγκαθιδρύουν τη διεθνή δικαιοδοσία αντίστοιχα, ισχύουν και στην περίπτωση της συλλογικής άσκησης των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων¹³⁶. Καθόλου προβληματική δεν φαίνεται αυτή η δικαιοδοτική βάση στην περίπτωση που ο φορέας εκπροσώπησης ασκήσει τα δικαιώματα των υποκειμένων στον τόπο της εικαζόμενης παράβασης (για την άσκηση καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής) ή στο κράτος μέλος όπου ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία διατηρεί την εγκατάστασή του (για την άσκηση της προσφυγής κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία). Αναφορικά όμως με τη δικαιοδοτική βάση του τόπου της συνήθους διαμονής του υποκειμένου των δεδομένων, γεννώνται πολλά ερωτήματα και συνακόλουθα πολλές επιφυλάξεις. Είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν η επιλογή του συγκεκριμένου forum ικανοποιεί την αρχή της εγγύτητας, δεδομένου ότι τα περισσότερα υποκείμενα των δεδομένων είναι πολύ πιθανό να διατηρούν τη συνήθη διαμονή τους σε διαφορετικά κράτη. Αποτέλεσμα των ανωτέρω, θα είναι ότι κάποια από τα υποκείμενα δεν θα έχουν σχέση ούτε με τον τόπο που είναι εγκατεστημένος ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία, ούτε με τον τόπο στον οποίο ασκήθηκε η προσφυγή.

Εναλλακτικά, κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι, δεδομένου ότι το άρθρο 80 ΓΚΠΔ σιωπά ως προς την διεθνή δικαιοδοσία, υφίσταται νομοθετικό κενό και ως εκ τούτου η λύση θα πρέπει να αναζητηθεί σε άλλους κανόνες για τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας. Μία λύση θα ήταν να ανατρέξει στις γενικές διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας για τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως αυτές ρυθμίζονται στον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια^{137,138}. Ακόμα και αυτή η λύση όμως, δεν

¹³⁶ *Alexia Pato*, Jurisdiction and Cross-Border collective Redress – A European Private International Law Perspective, Studies in Private International Law, Hart Publishing, Bloomsbury Publishing Plc, 2019, σελ. 279.

¹³⁷ *Alexia Pato*, όπ.π., 279.

¹³⁸ Αιτιολογική σκέψη 147 ΓΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία: «Σε περίπτωση που ο παρών Κανονισμός περιέχει ειδικούς κανόνες δικαιοδοσίας, ιδίως όσον αφορά διαδικασίες με τις οποίες ασκείται δικαστική προσφυγή, μεταξύ άλλων, για αποζημίωση κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος επεξεργασία, οι γενικοί κανόνες δικαιοδοσίας όπως οι προβλεπόμενοι στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του

είναι ιδανική, καθώς ο και ο Κανονισμός 1215/2012 (Βρυξέλλες Ια) δεν εμπεριέχει διάταξη που να ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία σε περιπτώσεις άσκησης συλλογικής αγωγής. Επίσης, η λύση αυτή δεν είναι αποτελεσματική όσον αφορά τις προσφυγές που ασκούνται στα διοικητικά δικαστήρια, δεδομένου ότι, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, ο Κανονισμός 1215/2012 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του τις διοικητικές υποθέσεις.

Δεδομένων των αναφερόμενων ερμηνευτικών δυσχερειών, το ορθότερο θα ήταν στην περίπτωση αυτή να ασκηθούν οι έννομες αξιώσεις των υποκειμένων ενώπιον του τόπου της εικαζόμενης παράβασης στην περίπτωση του άρθρου 77 ΓΚΠΔ και ενώπιον του τόπου του κράτους μέλους στο οποίο ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχουν εγκατάσταση στις περιπτώσεις των άρθρων 79 και 82 ΓΚΠΔ. Για την περίπτωση δε, που δεν υφίσταται εγκατάσταση του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία σε κράτος μέλος¹³⁹, ορθότερο θα ήταν να εφαρμοστεί οποιαδήποτε άλλη δικαιοδοτική βάση του Κανονισμού 1215/2012, στην οποία θα μπορούσε να υπαχθεί η εκάστοτε υπόθεση, πάντα υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις που θα τύχουν εφαρμογής δεν έρχονται σε αντίθεση με το πνεύμα και τους σκοπούς του κανονισμού¹⁴⁰.

§ 15. Η έννοια του φορέα εκπροσώπησης

Ερμηνευτικές δυσχέρειες προκαλεί και η διάταξη και σχετικά με τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ο φορέας εκπροσώπησης, ιδίως εάν λάβει κανείς υπόψη ότι ο Κανονισμός δεν αφήνει περιθώρια περαιτέρω εξειδίκευσής των ανωτέρω προϋποθέσεων στον εθνικό νομοθέτη. Το άρθρο 80 παρ. 1 ΓΚΠΔ τάσσει σωρευτικά τα ακόλουθα κριτήρια: α) να αποτελεί μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση β) να έχει συσταθεί δεόντως σύμφωνα με το δίκαιο κράτους-μέλους, γ) να διαθέτει καταστατικούς σκοπούς γενικού συμφέροντος και δ) να δραστηριοποιείται στον τομέα

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου δεν θα πρέπει να θίγουν την εφαρμογή αυτών των ειδικών κανόνων».

¹³⁹ Βλ. άρθρο 3 παρ. 2 ΓΚΠΔ.

¹⁴⁰ *Lydia Lundstedt: International Jurisdiction over Cross-border Private Enforcement Actions under the GDPR*, Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series, no 57, σελ. 252-254, διαθέσιμο από <https://ssrn.com/abstract=3159854>, [πρόσβαση: 05.05.2020].

της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα¹⁴¹.

Τα ανωτέρω κριτήρια είναι αρκετά ασαφή και γεννούν πολλαπλά ερωτήματα: Με βάση το δίκαιο ποιου κράτους μέλους θα ελεγχθεί το κύρος της σύστασης του φορέα εκπροσώπησης; Διότι, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το κύρος της σύστασης θα ελεγχθεί με βάση το δίκαιο στο οποίο αυτός ο φορέας είναι εγκατεστημένος και ασκεί τη δραστηριότητά του, ή με βάση το δίκαιο της εγκατάστασης του υποκειμένου ή ότι ο εκάστοτε δικαστής ή η εκάστοτε διοικητική αρχή ελέγχουν το κύρος της σύστασης του ανωτέρω φορέα με βάση τον κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που τους υποδεικνύει η *lex fori* ή με βάση την ίδια τη *lex fori*¹⁴². Επίσης, δεν συγκεκριμενοποιείται με ποια κριτήρια θα κριθεί η δραστηριοποίηση του φορέα εκπροσώπησης στον εν λόγω τομέα. Άραγε αρκεί η αναγραφή του συγκεκριμένου σκοπού στην εκάστοτε πράξη σύστασης ή είναι απαραίτητο να αποδείξει ο εκάστοτε φορέας ότι διαθέτει εμπειρία πραγματικής ενασχόλησης με ζητήματα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα; Και αν απαιτείται η απόδειξη εμπειρίας, πόσα χρόνια εμπειρίας άραγε αρκούν για την κάλυψη του ως άνω κριτηρίου;

Επιπροσθέτως, η ρητή απαίτηση του Κανονισμού περί σύστασης σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο Κανονισμός δέχεται τη νομική εκπροσώπηση των υποκειμένων μόνο από νομικά πρόσωπα που πληρούν τα ανωτέρω αναφερόμενα κριτήρια. Στην πράξη, τις απαιτήσεις αυτές φαίνεται να καλύπτουν πρωτίστως ενώσεις καταναλωτών¹⁴³. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί και η

¹⁴¹ Τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ο φορέας εκπροσώπησης έχουν μεταβληθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας. Οι αλλαγές αυτές είναι διαθέσιμες από: « https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/15-07-27_gdpr_recommendations_annex_en_1.pdf » [πρόσβαση: 25.06.2020].

¹⁴² *Feiler Lukas*, όπ.π., article 80 (3).

¹⁴³ *ΔΕΕ*, C-40/17, *Fashion ID GmbH & Co.KG κατά Verbraucherzentrale NRW eV*, Συλλογή Νομολογίας ECLI:EU:C:2019:629. Στην υπόθεση αυτή, το ΔΕΕ έκρινε ότι: «[...] καμία διάταξη της εν λόγω οδηγίας δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν –ούτε τα εξουσιοδοτεί ρητώς να προβλέψουν–, στο εθνικό δίκαιο, ότι οι ενώσεις δύνανται να εκπροσωπούν πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ενώπιον των δικαστηρίων ή να στρέφονται δικαστικώς με δική τους πρωτοβουλία κατά προσώπων τα οποία φέρονται ότι έχουν παραβιάσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Εξ αυτού όμως δεν συνάγεται ότι η οδηγία 95/46 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει στις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών να στρέφονται δικαστικώς κατά προσώπων τα οποία φέρονται ότι έχουν παραβεί την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. [...] Το γεγονός όμως ότι ένα κράτος μέλος παρέχει με την εθνική του νομοθεσία στις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών τη δυνατότητα να στρέφονται δικαστικώς κατά προσώπων τα οποία φέρονται ότι έχουν παραβιάσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ουδόλως υπονομεύει την επίτευξη των σκοπών της οδηγίας αλλά, αντιθέτως, συμβάλλει σε αυτήν. [...] Τέλος, από το γεγονός ότι ο κανονισμός 2016/679, ο οποίος κατήργησε και αντικατέστησε την οδηγία 95/46 και εφαρμόζεται από την 25η Μαΐου

εκπροσώπηση από συνδικαλιστικές οργανώσεις¹⁴⁴, αλλά και από περισσότερους από έναν οργανισμούς¹⁴⁵. Αντιθέτως, μηχανισμοί συλλογικής προστασίας, δυνάμει των οποίων ένα φυσικό πρόσωπο εκπροσωπεί περισσότερους ζημιωθέντες δεν μπορούν να ισχύσουν υπό το παρόν νομοθετικό πλαίσιο^{146,147}.

Η αδυναμία φυσικού προσώπου να εκπροσωπήσει περισσότερους ζημιωθέντες είχε ήδη κριθεί από το ΔΕΕ με την από 25.01.2018 απόφασή του στην με αρ. C-498/16 υπόθεση, μεταξύ του M. Schrems κατά της εταιρείας Facebook Ireland Limited. Ο M. Schrems είχε ιδρύσει μη κερδοσκοπικό σύλλογο για τον σεβασμό του θεμελιώδους

2018, επιτρέπει ρητώς, στο άρθρο 80, παράγραφος 2, στα κράτη μέλη να παρέχουν με την εθνική τους νομοθεσία στις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών τη δυνατότητα να στρέφονται δικαστικώς κατά προσώπων τα οποία φέρονται ότι έχουν παραβιάσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ουδόλως μπορεί να συναχθεί ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούσαν να προβλέψουν τέτοιο δικαίωμα των ενώσεων αυτών υπό την ισχύ της οδηγίας 95/46, αλλά, αντιθέτως, επιβεβαιώνει ότι η ερμηνεία που δίνεται στην οδηγία αυτή με την παρούσα απόφαση αντικατοπτρίζει τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 22 έως 24 της οδηγίας 95/46 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει στις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών να στρέφονται δικαστικώς κατά προσώπων τα οποία φέρονται ότι έχουν παραβιάσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.».

¹⁴⁴ Alexia Pato, The collective private enforcement of data protection rights in EU, όπ.π., σελ. 4.

¹⁴⁵ Βασίλης Καρκατζούνης, Απαγόρευση cookie walls και άλλες πτυχές της συγκατάθεσης για τη χρήση cookies και άλλων ιχνηλατών (trackers), ΕφημΔΔ, Μαιος-Ιούνιος 2020, 3/20, σελ. 265-270 στο οποίο αναλύει την απόφαση του Conseil d'Etat, με αρ. 434684 της 19^{ης} Ιουλίου 2019, Lignes directrices de la CNIL relatives aux cookies et autres traceurs de connexion, αναφέροντας ότι «Στην εν λόγω υπόθεση, Στις 4 Ιουλίου 2019 η γαλλική εποπτική αρχή προστασίας δεδομένων [Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)] εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εγκατάσταση cookies και άλλων ιχνηλατών στον τερματικό εξοπλισμό των χρηστών. Οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν τμήμα του συνολικού σχεδίου δράσης της CNIL για τη στοχευμένη διαφήμιση στο πλαίσιο διαβούλευσης με τους επαγγελματίες του κλάδου και φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Σύμφωνα με τη γαλλική αρχή, το κείμενό της είχε ως στόχο, αφενός, την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών για την ερμηνεία που υιοθετεί αναφορικά με τους οικείο νομικό πλαίσιο, μετά και τη θέση σε ισχύ του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων² (εφεξής, ΓΚΠΔ) και, αφετέρου, την παροχή συστάσεων σχετικά με τις πρακτικές που προκρίνει ως βέλτιστες. Κατά των κατευθυντήριων γραμμών της CNIL προσέφυγε στο γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας (Conseil d'Etat, εφεξής ΣτΕ) μία σειρά από οργανισμούς που εκπροσωπούν εκδότες και παρόχους επιγραμμικού (online) περιεχομένου, ηλεκτρονικά καταστήματα και διαφημιστές, με κύριο αίτημα την ακύρωση της εν λόγω απόφασης λόγω υπέρβασης εξουσίας εκ μέρους της CNIL. Εναλλακτικά, οι ενώσεις ζήτησαν την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκ μέρους του ΣτΕ. Με απόφασή του που δημοσιεύθηκε στις 19 Ιουνίου 2020, το Συμβούλιο της Επικρατείας της Γαλλίας έκρινε επί των αιτημάτων των αιτούντων οργανισμών, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων που αφορούν τις κατευθυντήριες γραμμές της CNIL.».

¹⁴⁶ Alexia Pato, The national adaption of article 80 GDPR: Towards the effective Private Enforcement of collective Data protection rights, σε Dr. Karen McCullagh, Dr. Olivia Tambou, Sam Bourton, National Adaptions of the GDPR, Collection Open Access Book, Blog Droit Européen, Φεβρουάριος 2019, σελ. 98.

¹⁴⁷ Βλ. σχετικά ΔΕΕ, 25.01.2018, Maximilian Schrems κατά Facebook Ireland Limited, Συλλογή Νομολογίας: ECLI:EU:C:2018:37: Η διάταξη αυτή συμβαδίζει με την κρίση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση Schrems κατά Facebook, σύμφωνα με την οποία, ένα φυσικό πρόσωπο – καταναλωτής δύναται να ασκήσει ατομική αγωγή κατά της εταιρείας Facebook, όχι όμως και συλλογική αγωγή, εκπροσωπώντας άλλους καταναλωτές, στη βάση του άρθρου 16 παρ. 1 του Κανονισμού 44/2001.

δικαιώματος της προστασίας των δεδομένων, με σκοπό τον σεβασμό του θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας των δεδομένων, την παροχή της αναγκαίας σχετικής πληροφορήσεως και την προβολή στα μέσα ενημερώσεως, καθώς και την πολιτική αναγνώριση του ζητήματος. Προσέφυγε ενώπιον του Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου αστικών υποθέσεων Βιέννης, Αυστρία) υποστηρίζοντας ότι η εναγομένη εταιρεία ευθυνόταν για πολυάριθμες παραβιάσεις των διατάξεων περί της προστασίας των δεδομένων, ιδίως του Datenschutzgesetz 2000 (αυστριακού νόμου του 2000 περί της προστασίας των δεδομένων), του Data Protection Act 1988 (ιρλανδικού νόμου του 1988 περί της προστασίας των δεδομένων), και της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31). Στηρίχτηκε προς τούτο τόσο στις δικές του απαιτήσεις όσο και στις παρεμφερείς απαιτήσεις τις οποίες του εκχώρησαν επτά ακόμη αντισυμβαλλόμενοι της εναγομένης της κύριας δίκης, που επίσης ήταν καταναλωτές και κατοικούσαν στην Αυστρία, στη Γερμανία και στην Ινδία, ενόψει της ασκήσεως της αγωγής του κατά της Facebook Ireland. Το Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien απέρριψε την αγωγή του M. Schrems και ο ενάγων άσκησε έφεση ενώπιον του αρμόδιου Δικαστηρίου, το οποίο μεταρρύθμισε τη διάταξη αυτή εν μέρει. Αμφότεροι οι αντίδικοι άσκησαν αναίρεση (Revision) κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberster Gerichtshof (Ανώτατου Δικαστηρίου, Αυστρία), το οποίο ανέστειλε την ενώπιόν του Διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: *«Έχει το άρθρο 16 του κανονισμού 44/2001 την έννοια ότι ένας καταναλωτής σε ορισμένο κράτος μέλος δύναται να προβάλλει ως ενάγων ενώπιον δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του, συγχρόνως με τις δικές του απαιτήσεις από σύμβαση καταναλωτή, και παρόμοιες απαιτήσεις άλλων καταναλωτών με κατοικία: α) στο ίδιο κράτος μέλος, β) σε άλλο κράτος μέλος ή γ) σε τρίτο κράτος, όταν αυτές του έχουν εκχωρηθεί και αφορούν καταναλωτικές συμβάσεις συναφθείσες με το ίδιο εναγόμενο μέρος στο ίδιο νομικό πλαίσιο και η εκχώρηση δεν εμπίπτει στη σφαίρα της επαγγελματικής ή εμπορικής δραστηριότητας του ενάγοντος, αλλά εξυπηρετεί την κοινή διεκδίκηση των απαιτήσεων;»* Επί του προδικαστικού ερωτήματος, το ΔΕΕ απάντησε ο προσφεύγων μπορούσε να ασκήσει μόνο ατομική και

όχι συλλογική αγωγή¹⁴⁸, καθώς το άρθρο 16, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι δεν τυγχάνει εφαρμογής επί αγωγής που ασκεί καταναλωτής προκειμένου να προβάλει, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου της κατοικίας του, όχι μόνον τις δικές του απαιτήσεις, αλλά και τις απαιτήσεις που του έχουν εκχωρήσει άλλοι καταναλωτές οι οποίοι έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος, σε άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτα κράτη¹⁴⁹.

Θα πρέπει να σημειωθεί, βέβαια, ότι η ανωτέρω απόφαση δεν έκρινε στη βάση του ΓΚΠΔ, αλλά εξέτασε την εφαρμογή του άρθρου 16 του Κανονισμού 44/2001 στο πλαίσιο άσκησης αγωγής από ένα φυσικό πρόσωπο–καταναλωτή για λογαριασμό άλλων φυσικών προσώπων-καταναλωτών. Ωστόσο, η απόφαση αυτή, «επιβεβαιώνει» τις επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα των νομοθετικών ρυθμίσεων για τη συλλογική προστασία, καταδεικνύει τη δυσκολία των ευρωπαϊών πολιτών να διεκδικήσουν σε συλλογικό επίπεδο τα δικαιώματά τους σε περιπτώσεις ομαδικής ζημίας¹⁵⁰ και φανερώνει την ανάγκη να ρυθμιστεί το ζήτημα της συλλογικής προστασίας κατά τρόπο ομοιόμορφο στο δίκαιο της Ένωσης. Παράλληλα, δε, το σκεπτικό της απόφασης εναρμονίζεται πλήρως με την απαίτηση του ΓΚΠΔ ο συλλογικός φορέας να αποτελεί νομικό πρόσωπο. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατή η επίτευξη της εναρμόνισης και της ομοιομορφίας των ρυθμίσεων των κρατών μελών στην Ένωση.

§ 16. Το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της διάταξης.

Από μία απλή ανάγνωση της ως άνω διάταξης συνάγεται ότι ο φορέας εκπροσώπησης μπορεί να ασκήσει για λογαριασμό του υποκειμένου των δεδομένων τα παρακάτω δικαιώματα:

1. την υποβολή: α) καταγγελίας σε εποπτική αρχή (άρθρο 77), β) δικαστικής προσφυγής κατά αρχής ελέγχου (άρθρο 78) και γ) πραγματικής δικαστικής προσφυγής (άρθρο 79) κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία.

¹⁴⁸ *Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης*, όπ.π., σελ. 16.

¹⁴⁹ *ΔΕΕ*, C-498/16, Maximilian Schrems κατά Facebook Ireland Limited, Συλλογή Νομολογίας ECLI:EU:C:2018:37.

¹⁵⁰ *Laima Jančiūte*, Data protection and the construction of collective redress in Europe: exploring challenges and opportunities, *International Data Privacy Law*, Vol. 9, No. 1, σελ. 2-14, 4.

2. την άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης εξ ονόματος του υποκειμένου (άρθρο 82), μόνον στην περίπτωση που αυτή η δυνατότητα προβλέπεται από το δίκαιο του εκάστοτε κράτους μέλους.

3. την υποβολή: α) καταγγελίας σε εποπτική αρχή (άρθρο 77), β) δικαστικής προσφυγής κατά αρχής ελέγχου (άρθρο 78) και γ) πραγματικής δικαστικής προσφυγής (άρθρο 79) κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία, για λογαριασμό του, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον θεωρεί ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας, μόνον στην περίπτωση που αυτό επιτρέπεται από το εκάστοτε εθνικό δίκαιο κράτους μέλους.

Τη θεωρία απασχόλησε το ερμηνευτικό ζήτημα που αναφέρεται από τη διατύπωση του άρθρου 80 παρ. 1 ΓΚΠΔ. Ειδικότερα, διατυπώθηκε το εύλογο ερώτημα, εάν η πρόταση «εφόσον προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους» της παραγράφου 1 του άρθρου 80 καταλαμβάνει την ενάσκηση των δικαιωμάτων της υποβολής καταγγελίας στην εποπτική αρχή, της άσκησης πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά της αρχής και της άσκησης δικαστικής προσφυγής κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία (άρθρα 77, 78, 79 ΓΚΠΔ) ή εάν αφορά αποκλειστικά το δικαίωμα διεκδίκησης αποζημίωσης του άρθρου 82 ΓΚΠΔ¹⁵¹.

Παρά την ασάφεια που δημιουργείται, στην πραγματικότητα την απάντηση ερώτημα δίνει ο ίδιος ο Κανονισμός: Στην αιτιολογική σκέψη 42 του Κανονισμού, ορίζεται ότι ο φορέας εκπροσώπησης θα έχει το δικαίωμα να λάβει αποζημίωση για λογαριασμό των υποκειμένων των δεδομένων, μόνον εφόσον αυτό προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους, το δικαίωμα. Επίσης, προβλέπεται ότι ο φορέας εκπροσώπησης ενδέχεται να μην έχει το δικαίωμα να απαιτεί αποζημίωση για λογαριασμό του υποκειμένου των δεδομένων, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου. Ενόψει των ανωτέρω, εξάγεται με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι το δικαίωμα αποζημίωσης από τον φορέα εκπροσώπησης ασκείται μόνον εφόσον το δικαίωμα αυτό προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους, ενώ αντίθετα τα άλλα τρία είδη παροχής έννομης προστασίας δεν εναπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια του

¹⁵¹ *Alexia Pato*, The collective private enforcement of data protection rights in the EU, όπ.π., σελ. 5, υποσ. 17.

εθνικού νομοθέτη, αλλά καθίσταται υποχρεωτικά διαθέσιμα στους φορείς εκπροσώπησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 80 ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

§ 17. Εισαγωγικά

Ο κανονισμός επιλέχθηκε ως νομοθετικό εργαλείο κατά τη διαδικασία μεταρρύθμισης του ενωσιακού δικαίου προστασίας δεδομένων, μεταξύ άλλων, επειδή οι ρυθμίσεις του θα ίσχυαν αυτόματα στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών, δίχως να απαιτείται ενσωμάτωσή τους με εθνικό νόμο. Έτσι εξασφαλίστηκε η απλούστευση των διαδικασιών, αλλά και η συνεκτικότητα της ρύθμισης της επεξεργασίας και της προστασίας των δεδομένων στον χώρο της Ένωσης¹⁵².

Στην πραγματικότητα όμως, ο συγκεκριμένος Κανονισμός, βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ Οδηγίας και Κανονισμού, καθώς συμπεριλαμβάνει πολλές «ρήτρες ευελιξίας». Εναπόκειται δηλαδή, στον εκάστοτε εθνικό νομοθέτη να συγκεκριμενοποιήσει και να εξειδικεύσει συγκεκριμένους κανόνες, οι οποίοι αναφέρονται στο κείμενό του ρητά και συγκεκριμένα κάθε φορά. Κατά τον τρόπο αυτό, είναι δεδομένο ότι δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτη εναρμόνιση στο πεδίο της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η ιδιαιτερότητα αυτή δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη και το ειδικότερο θέμα της συλλογικής προστασίας που καθιερώνει ο Κανονισμός. Το άρθρο 80 εμπεριέχει τρεις ρήτρες ευελιξίας. Πρώτον, δίδεται η δυνατότητα τον εθνικό νομοθέτη να καθορίσει εάν η συλλογική προστασία αφορά την άσκηση δικαστικής προσφυγής με αποζημιωτικό χαρακτήρα (άρθρο 82). Δεύτερον, παρέχεται η διακριτική ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη, να υιοθετήσει το σύστημα opt-out (άρθρο 80 παρ. 2). Τρίτον, ο ενωσιακός νομοθέτης καταλείπει στον εθνικό νομοθέτη τη δυνατότητα να καθορίσει το μοντέλο με το οποίο ο εκάστοτε α ο φορέας εκπροσώπησης θα εκπροσωπήσει το/τα υποκείμενο/-α των δεδομένων.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο εμφανίζονται σημαντικές διαφορές στις νομοθεσίες των κρατών-μελών. Κάποιες από αυτές τις νομοθεσίες έχουν εντάξει στο εθνικό τους σύστημα νέες ρυθμίσεις μετά τη θέση σε ισχύ του νέου Κανονισμού. Άλλες νομοθεσίες δεν διαθέτουν ειδικές ρυθμίσεις για τη συλλογική προστασία. Σε άλλες

¹⁵² *Λίλιαν Μήτρου*, ό.π., σελ. 33.

πάλι, υφίστανται ρυθμίσεις για τη συλλογική προστασία σε άλλους κλάδους δικαίου, αλλά όχι στο πλαίσιο των προσωπικών δεδομένων. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις, αμφισβητείται εάν η ισχύουσα νομοθεσία συμβαδίζει με το γράμμα και τον σκοπό του Κανονισμού. Αμέσως κατωτέρω, παρατίθεται μια συνοπτική παρουσίαση των νομοθεσιών κάποιων κρατών μελών αναφορικά με τη δυνατότητα προσφυγής στη συλλογική προστασία.

§ 18. Η εφαρμογή του άρθρου 80 ΓΚΠΔ στο εθνικό μας δίκαιο

Στην εθνική μας νομοθεσία δύο ήταν μέχρι πρότινος τα χαρακτηριστικά παραδείγματα συλλογικής προστασίας: Η συλλογική αγωγή στο πλαίσιο του άρθρου 10 ν. 2251/1994 από ενώσεις καταναλωτών και η άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων ή εργοδοτών από αναγνωρισμένα επαγγελματικά σωματεία ενώσεις ή επιμελητήρια αυτών κατά το άρθρο 669 ΚΠολΔ. Στην περίπτωση της ένωσης καταναλωτών, πρόκειται για νομιμοποίηση της ένωσης ως δικαιούχου διαδίκου και όχι για κατ' εξαίρεση νομιμοποίησή της ως μη δικαιούχου διαδίκου. Τούτο διότι, η άσκηση συλλογικής αγωγής που αποβλέπει στην προστασία γενικών συμφερόντων είναι ανεξάρτητη από την προσβολή ατομικών δικαιωμάτων και αποτελεί άσκηση αξιώσεως του ουσιαστικού δικαίου, η οποία ανήκει στον ίδιο τον νομιμοποιούμενο φορέα. Αντιθέτως, στην περίπτωση του άρθρου 669 ΚΠολΔ, κατά την οποία η αγωγή ασκείται υπέρ των μελών μιας συλλογικής οργανώσεως και προϋπέθετε ατομική προσβολή δικαιωμάτων των μελών της, η οργάνωση τα ασκούσε χάριν και για λογαριασμό τους ως δικαιώματα αυτών των ίδιων των μελών. Η προστασία που επιδιωκόταν στις περιπτώσεις αυτές ήταν κατά πρώτο λόγο ατομική, ενώ η προστασία γενικότερων συμφερόντων ήταν έμμεση αντανακλαστική συνέπεια¹⁵³.

Με την δημοσίευση του νόμου 4624/2019, εντάχθηκε η έννοια της συλλογικής προστασίας και στον κλάδο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Αρχικώς, ρητή αναφορά στα ένδικα βοηθήματα που έχει στη διάθεσή του το υποκείμενο των δεδομένων, γίνεται στα άρθρα 20 και 40 του ανωτέρω νόμου. Ειδικότερα, το άρθρο 20 με τίτλο «Δικαστική προστασία κατά της αρχής», αντιστοιχεί

¹⁵³ *Αθανασίο Κων. Πουλιάδη*, Η συλλογική δικαστική προστασία των καταναλωτών, στην εθνική και στην κοινοτική έννομη τάξη, διαθέσιμο από [«http://www.dsanet.gr/ekpaideush/seminaria/pouliadis.htm»](http://www.dsanet.gr/ekpaideush/seminaria/pouliadis.htm) [πρόσβαση:05.05.2020].

στο άρθρο 77 του ΓΚΠΔ και ορίζει ότι οι κανονιστικές αποφάσεις και οι ατομικές διοικητικές πράξεις της Αρχής προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αντίστοιχα, το άρθρο 40 του νόμου με τίτλο «Δικαστική προστασία κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία» ορίζει ότι κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο για την άσκηση αγωγής κατά του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία έχει την εγκατάστασή του, άλλως το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου, το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη συνήθη διαμονή του. Οι εν λόγω διατάξεις δεν παρεκκλίνουν ούτε στο ελάχιστο από τις διατάξεις του ΓΚΠΔ.

Εν συνεχεία, η συλλογική προστασία ρυθμίζεται σε ξεχωριστό άρθρο. Το άρθρο 41 ορίζει ότι: «1. Όταν το υποκείμενο των δεδομένων θεωρεί ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορά παραβιάζει τις διατάξεις του ΓΚΠΔ ή του Κεφαλαίου Γ του παρόντος νόμου έχει το δικαίωμα να αναθέσει σε μη κερδοσκοπικό φορέα, οργανισμό, οργάνωση ή σωματείο ή ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχει συσταθεί και λειτουργεί νομίμως στην Ελληνική Επικράτεια, οι στόχοι του είναι προς το δημόσιο συμφέρον και δραστηριοποιείται στον τομέα προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να υποβάλει στο όνομά του ενώπιον της Αρχής καταγγελία σύμφωνα με το άρθρο 77 του ΓΚΠΔ και να ασκήσει στο όνομά του τα δικαιώματα που αναφέρονται στο άρθρο 78 του ΓΚΠΔ και του άρθρου 20 του παρόντος νόμου. 2. Η ανάθεση της εκπροσώπησης κατά την παράγραφο 1 γίνεται με ειδική έγγραφη εξουσιοδότηση, η οποία φέρει το γνήσιο της υπογραφής του αναθέτοντος σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 1 εδάφιο α' του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α 45). Η ανάκληση αυτής δύναται να γίνει οποτεδήποτε, εν όλω ή εν μέρει».

Από την ανωτέρω διάταξη προκύπτει ότι η περίπτωση της συλλογικής προστασίας στο πλαίσιο του νόμου 4624/2019 δεν ταυτίζεται με τις ως άνω περιπτώσεις των ενώσεων καταναλωτών και των επαγγελματικών σωματείων. Ο εθνικός νομοθέτης επέλεξε να περιγράψει λακωνικά τον τρόπο με τον οποίο νομιμοποιείται ο εκάστοτε φορέας εκπροσώπησης να ασκήσει τα δικαιώματα του υποκειμένου.

Καταρχήν, από μία απλή επισκόπηση της διάταξης, αντιλαμβάνεται κανείς ότι αντιμετωπίζει ένα πιο αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο σε σύγκριση με το άρθρο 80 ΓΚΠΔ, ως προς το ζήτημα της σύστασης του φορέα εκπροσώπησης, αλλά και ως προς το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της¹⁵⁴. Ειδικότερα, ο νόμος ορίζει ότι ο φορέας εκπροσώπησης πρέπει να έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και δύναται να είναι οργανισμός, οργάνωση, ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, αλλά και σωματείο. Περαιτέρω, κατά παρέκκλιση του Κανονισμού που απαιτεί ο φορέας αυτός να έχει συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους-μέλους, η εθνική μας νομοθεσία απαιτεί να έχει συσταθεί και να λειτουργεί νομίμως στην ελληνική επικράτεια, περιορίζοντας το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της διάταξης σε ένα πιο αυστηρό πλαίσιο κατά τρόπο ανεπίτρεπτο, αφού η συγκεκριμένη διάταξη δεν επιδέχεται περαιτέρω προσαρμογή από τον εθνικό νομοθέτη.

Σε ό,τι αφορά το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της διάταξης, μπορεί να παρατηρήσει κανείς περαιτέρω διαφοροποιήσεις σε σχέση με τον Κανονισμό:

Η ελληνική νομοθεσία δεν εκμεταλλεύτηκε τη δυνατότητα που παρέχει ο Κανονισμός, να αναθέτει το υποκείμενο των δεδομένων σε έναν φορέα την εκπροσώπηση του στο πλαίσιο άσκησης αγωγής αποζημίωσης κατά το άρθρο 82 ΓΚΠΔ. Η επιλογή αυτή από τον εθνικό μας νομοθέτη, αν και δεν επεξηγείται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, είναι σύμφωνη με το γράμμα του Κανονισμού.

Ιδιαίτερη παρέκκλιση από τη διάταξη του άρθρου 80 του Κανονισμού αποτελεί η επιλογή του εθνικού μας νομοθέτη να εντάξει στη συλλογική προστασία μόνον την υποβολή καταγγελίας ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα¹⁵⁵ και την άσκηση της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ. Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, το άρθρο 80 ΓΚΠΔ, ορίζει ότι διακριτική ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη αναφορικά με τα δικαιώματα των φορέων εκπροσώπησης, υφίσταται μόνον στο πλαίσιο του 82 ΓΚΠΔ, ενώ η εκπροσώπηση των υποκειμένων στο πλαίσιο του

¹⁵⁴ Βλ. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016», σελ. 31.

¹⁵⁵ Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) είναι η αρμόδια εποπτική αρχή, στην οποία έχει ανατεθεί η εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων του ΓΚΠΔ, του ν. 4624/2019 και των άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελληνική Επικράτεια. Η ΑΠΔΠΧ αποτελεί δημόσια αρχή κατά το άρθρο 9Α του Ελληνικού Συντάγματος. Βλ. άρθρα 4, 9-20 ν. 4624/2019, με τις σχετικές παραπομπές.

άρθρου 77, 78 και 79 είναι υποχρεωτική βάσει του ενωσιακού δικαίου. Συνεπώς, ο εθνικός νομοθέτης περιόρισε κατά τρόπο ανεπίτρεπτο το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 80 ΓΚΠΔ.

Η παρέκκλιση αυτή αποτελεί, μάλιστα, επιλογή του εθνικού μας νομοθέτη, δεδομένου ότι στο πρώτο σχέδιο νόμου, και συγκεκριμένα στο άρθρο 68 αυτού, προβλεπόταν η εκπροσώπηση του υποκειμένου για όλα τα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται στα άρθρα 77, 78, 79 και 82 του Κανονισμού, με απαραίτητη προϋπόθεση την ανάθεση του υποκειμένου¹⁵⁶. Στο δεύτερο σχέδιο νόμου, όμως, η πρόβλεψη του Κανονισμού άλλαξε ριζικά. Και ενώ, κατά τη δημόσια διαβούλευση του σχεδίου νόμου, τονίστηκε η σημαντική αυτή παρέκκλιση από τις διατάξεις του Κανονισμού, παρ' όλα αυτά η διάταξη μεταφέρθηκε αυτούσια όπως εισήχθη στο σχέδιο νόμου¹⁵⁷.

Πέραν των ανωτέρω, η ελληνική νομοθεσία δεν συγκεκριμενοποιεί τον τρόπο με τον οποίο νομιμοποιείται ο εκάστοτε φορέας προκειμένου να ασκήσει την καταγγελία ή την αίτηση ακύρωσης. Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το γράμμα του ΓΚΠΔ, ο φορέας δύναται να υποβάλει την καταγγελία και να ασκήσει τα δικαιώματα των άρθρων 77, 78 και 79 ΓΚΠΔ «για λογαριασμό» του υποκειμένου των δεδομένων. Βέβαια, όπως επίσης, προαναφέρθηκε η επιλογή του λεκτικού αυτού δεν παραπέμπει σε συγκεκριμένο τρόπο άσκησης της καταγγελίας ή της προσφυγής από δικονομική άποψη. Το μόνο προσδιοριστικό, του μοντέλου άσκησης συλλογικής προστασίας στοιχείο, είναι ο όρος «στο όνομα του υποκειμένου» που αναφέρεται στο άρθρο 41. Από το γράμμα του νόμου προκύπτει ότι ακόμα και στην περίπτωση άσκησης των δικαιωμάτων του υποκειμένου από φορέα εκπροσώπησης, το υποκείμενο των δεδομένων παραμένει διάδικος, ενώ ο φορέας εκπροσώπησης αποτελεί νόμιμο αντιπρόσωπό του.

Σε κάθε περίπτωση, ο ελληνικός νόμος τάσσεται υπέρ του συστήματος opt-in, αφού δεν παρέχει τη δυνατότητα να προβαίνει ο εκάστοτε φορέας στην ενάσκηση των ως άνω δικαιωμάτων χωρίς σχετική ανάθεση, όπως προβλέπει η παρ. 2 του άρθρου 82 του Κανονισμού. Παρατηρείται αντιθέτως, ότι ο εθνικός νομοθέτης επιλέγει αυστηρά κριτήρια για την ανάθεση: α) ειδική, β) έγγραφη γ) με γνήσιο υπογραφής από δημόσια

¹⁵⁶ Βλ. <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=9331>, άρθρο 68 [τελευταία πρόσβαση: 10.05.2020].

¹⁵⁷ Βλ. <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10606#comments>, άρθρο 42 [τελευταία πρόσβαση 10.05.2020].

αρχή εξουσιοδότηση, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 11 παρ. 1 εδ. α' του ΚΔΔιαδ και δ) με δυνατότητα ανάκλησης, εν όλω ή εν μέρει, σε οποιονδήποτε χρόνο.

Παρά το γεγονός ότι ο νόμος δεν αναφέρεται στην άσκηση των δικαιωμάτων του υποκειμένου χωρίς προηγούμενη ανάθεση, από τον συνδυασμό των διατάξεων 77 έως 82 ΓΚΠΔ, 41 ν. 4624/2019 και 10 ν. 2251/1994 προκύπτει ότι η ελληνική νομοθεσία επιτρέπει περιορισμένα την εφαρμογή του άρθρου 80 παρ. 2 του Κανονισμού. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι οι ενώσεις καταναλωτών έχουν το δικαίωμα να ασκούν καταγγελίες στην ΑΠΔΠΧ και προσφυγές ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, μόνον όμως για τις περιπτώσεις της επεξεργασίας δεδομένων καταναλωτών, μόνον εφόσον έχει διαπιστωθεί ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματα ενός τουλάχιστον υποκειμένου και μόνον για την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στα άρθρα 77, 78 και 79 ΓΚΠΔ.

Ήδη, πριν καν την ψήφιση του Κανονισμού με την με αρ. 147/2004 απόφασή του το Εφετείο των Αθηνών έκανε δεκτό ότι εάν η παραβίαση των διατάξεων του τότε ισχύοντος νόμου 2472/1997 γίνει δια μέσου ρητών που περιλήφθηκαν σε σύμβαση προμηθευτή και καταναλωτή χωρεί η συλλογική αγωγή προς προστασία των συλλογικών συμφερόντων από κάθε παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή. Με το σκεπτικό αυτό έκανε δεκτή τη συλλογική αγωγή και αναγνώρισε ότι οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών συναίνεσης ήταν άκυροι ως καταχρηστικοί, απαγορεύοντας την εναγόμενη να επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα καταναλωτών και απειλώντας με χρηματική ποινή ύψους 5.000 ευρώ για την περίπτωση της παραβίασης¹⁵⁸.

Ενόψει των ανωτέρω, είναι φανερό ότι ο ελληνικός νόμος δεν έχει μεταφέρει ορθά τη διάταξη του Κανονισμού για τη συλλογική προστασία, δεν έχει αξιοποιήσει τις ρήτρες ευελιξίας της και δεν έχει καταφέρει να διασαφηνίσει τα σημεία που εναπόκειντο στον εθνικό νομοθέτη. Δεδομένου δε, ότι θέτει πιο αυστηρά κριτήρια για την ενάσκηση του δικαιώματος του άρθρου 80 του Κανονισμού, τοποθετεί το υποκείμενο των δεδομένων σε δυσμενέστερη θέση από αυτήν που επιτρέπεται, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ανασφάλεια δικαίου.

¹⁵⁸ Βλ. *Ευάγγελο Μαργαρίτη*, ό.π., σελ. 228-229, με αναφορά σε αντίθετη 528/2002 ΠΠρΑθ · Βλ. 147/2004 ΕφΑθ, ΠΠρΑθ 528/2008 ΤΝΠ Νόμος.

§ 19. Η εφαρμογή του άρθρου 80 ΓΚΠΔ στα εθνικά δίκαια των κρατών-μελών

Το ελληνικό δίκαιο δεν είναι το μοναδικό που παρεκκλίνει από τον Κανονισμό ως προς τη διάταξη για τη συλλογική προστασία, αφού ανάλογες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και στα εθνικά δίκαια άλλων κρατών μελών. Κάτωθι, παρατίθεται μία σύντομη επισκόπηση στα δίκαια κάποιων κρατών μελών της Ένωσης, αναφορικά με το ζήτημα της συλλογικής προστασίας.

Αυστρία

Το άρθρο 28 του Αυστριακού Νόμου για την Προστασία των Δεδομένων¹⁵⁹ προβλέπει τη δυνατότητα των υποκειμένων των δεδομένων να αναθέτουν σε μη κερδοσκοπικό φορέα, οργανισμό ή ένωση, που έχει συσταθεί και έχει καταστατικούς σκοπούς που αφορούν το δημόσιο συμφέρον και είναι ενεργός στον τομέα της προστασίας δικαιωμάτων¹⁶⁰, πρώτον, να ασκήσει για λογαριασμό τους το δικαίωμα καταγγελίας ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων, δεύτερον να υποβάλει προσφυγή ενώπιον του ομοσπονδιακού διοικητικού δικαστηρίου και τρίτον να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης για υλική και ηθική βλάβη από τον υπεύθυνο ή τον εκτελούντα την επεξεργασία.

Ο αυστριακός νόμος παρουσιάζεται ιδιαίτερα αναλυτικός. Ορίζει κατά τρόπο ειδικό τη διαδικασία ενώπιον της αυστριακής αρχής δεδομένων, τα στοιχεία που πρέπει να αναφέρονται στην καταγγελία, τις προθεσμίες που πρέπει να τηρηθούν για να είναι αυτή παραδεκτή και τη διαδικασία ενώπιον της αρχής. Περαιτέρω, καθορίζει την καθ' ύλην αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων σε περίπτωση προσφυγής κατά της απόφασης της αρχής προστασίας δεδομένων, τη σύνθεση του δικαστηρίου, τις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή ενός δικαστή στη σύνθεση αυτή. Τέλος, ορίζει ρητά

¹⁵⁹ Bundesgesetz zum Schutz natürlichen Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten, διαθέσιμος από: https://resources.law.cam.ac.uk/cipil/documents/GDPR_English_From_Official_Bodies/Austria%20-%20GDPR%20Implementation%20Act.pdf [πρόσβαση:20.05.2020].

¹⁶⁰ Στην Αυστρία τέτοιες οργανώσεις είναι η Ένωση Καταναλωτών της Αυστρίας και η NOYB-European Centre for Digital Rights, βλ. Dr. Gunther Leissler, Mag. Janos Boszormeyi, Mag. Patrizia Reisinger, National Adaptions of the GDPR in Austria σε Dr. Karen McCullagh, Dr. Olivia Tambou, Sam Bourton, National Adaptions of the GDPR, Collection Open Access Book, Blog Droit Européen, Φεβρουάριος 2019, σελ. 40.

τη δυνατότητα αποζημίωσης για υλική και μη υλική ζημία (ηθική βλάβη), καθώς και την κατά τόπον αρμοδιότητα για την ενάσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης¹⁶¹.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο αυστριακός νόμος δεν προβλέπει εάν και ποια εργαλεία είναι διαθέσιμα για τα υποκείμενα των δεδομένων ή τους συλλογικούς φορείς εκπροσώπησης αυτών για την άσκηση του δικαιώματος του άρθρου 79 του ΓΚΠΔ, ήτοι για την άσκηση αγωγής κατά του υπευθύνου ή εκτελούντος την επεξεργασία. Αυτό φυσικά δεν πρέπει να σημαίνει ότι ο εθνικός νομοθέτης θέλησε να αποκλείσει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού. Ούτε θα μπορούσε άλλωστε, δεδομένης της φύσης του κανονισμού ως ρυθμιστικού εργαλείου.

Οι φορείς εκπροσώπησης νομιμοποιούνται μόνο κατόπιν ανάθεσης από το υποκείμενο των δεδομένων, ενώ ο νόμος δεν κάνει αναφορά στην δυνατότητα αυτών να προβούν στα ανωτέρω, δίχως ανάθεση. Παρ' όλα αυτά δεν διευκρινίζονται περαιτέρω προϋποθέσεις για το κύρος της ανάθεσης αυτής.

Για την ενάσκηση των ως άνω δικαιωμάτων παρέχεται η συλλογική αγωγή του άρθρου 227 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Osterreiches Modell der Sammelklage). Με αυτήν την αγωγή ο ζημιωθείς αναθέτει το δικαίωμα προς αποζημίωση σε οποιοδήποτε πρόσωπο (δηλαδή ακόμα και σε φυσικό πρόσωπο) το οποίο μετά την ανάθεση, ενεργεί πλέον στο όνομά του¹⁶². Δεδομένου φυσικά ότι ο Κανονισμός δεν αφήνει περιθώρια για την υποκατάσταση του υποκειμένου από φυσικό πρόσωπο, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν μπορεί φυσικό πρόσωπο να ασκήσει τα δικαιώματα αυτά φυσικό πρόσωπο για λογαριασμό του υποκειμένου.

Βέλγιο

Στο Βέλγιο, η έννομη προστασία του υποκειμένου μέσω της της συλλογικής προστασίας επιτυγχάνεται μέσω του νόμου της 30^{ης} Ιουλίου 2018 για την προστασία των φυσικών προσώπων αναφορικά με την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων¹⁶³.

¹⁶¹ Βλ. άρθρα 24-26 του Αυστριακού Νόμου.

¹⁶² Βλ. *Alexia Pato*, Jurisdiction and Cross-Border collective Redress – A European Private International Law Perspective, Studies in Private International Law, Hart Publishing, Bloomsbury Publishing Plc, 2019, σελ. 178.

¹⁶³ Βλ. Loi du 30 juillet 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel, Επίσημη Εφημερίδα Βελγίου της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 2018, διαθέσιμο από:«

https://resources.law.cam.ac.uk/cipil/documents/GDPR_English_From_Official_Bodies/Belgium%20-%20General%20GDPR%20Implementation%20Law.pdf [πρόσβαση: 20.05.2020].

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 220 του ανωτέρω νόμου, τα υποκείμενα των δεδομένων δύνανται να αναθέσουν σε έναν φορέα εκπροσώπησης να ενεργήσει στο όνομα και για λογαριασμό του, τόσο για την υποβολή διοικητικής προσφυγής, όσο και για τις δικαστικές διαδικασίες. Ο φορέας αυτός σύμφωνα με τον νόμο θα πρέπει να έχει συσταθεί βάσει του Βελγικού Δικαίου, θα πρέπει να έχει νομική προσωπικότητα, να έχει ως σκοπό το δημόσιο συμφέρον και να σχετίζεται με την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων προσωπικού χαρακτήρα για χρονικό διάστημα άνω των τριών ετών. Από τα ανωτέρω, συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος για την εκπροσώπηση του υποκειμένου, είναι αυστηρότερες σε σχέση με αυτές που τάσσει ο Κανονισμός, καθώς ο βελγικός νόμος προσδιορίζει χρονικά την εμπειρία που οφείλει να έχει το νομικό πρόσωπο που θα εκπροσωπεί το υποκείμενο.

Ο εν λόγω νόμος δεν επιτρέπει την ενάσκηση των ανωτέρω αξιώσεων δυνάμει του άρθρου 80 παρ. 2 του ΓΚΠΔ. Παρ' όλα αυτά στο εθνικό δίκαιο του Βελγίου, εφαρμόζεται η «Action en Reparation Collective», η οποία εισήχθη με τον νόμο της 28^{ης} Μαρτίου 2014. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό, οι φορείς εκπροσώπησης δύνανται να ασκήσουν για λογαριασμό των υποκειμένων χωρίς προηγούμενη εντολή, αγωγή για υλική αποζημίωση. Η διάταξη αυτή έρχεται, καταφανώς, σε αντίθεση με το άρθρο 80 παρ. 2 του Κανονισμού που δεν επιτρέπει την εκπροσώπηση του υποκειμένου από συλλογικούς φορείς σε περίπτωση αγωγής αποζημίωσης κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία.

Γαλλία

Σύμφωνα με το άρθρο 38 του Νόμου 2018-1125 για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα¹⁶⁴, σύμφωνα με το οποίο: «*Οποιοδήποτε πρόσωπο μπορεί να εξουσιοδοτήσει μια ένωση ή έναν οργανισμό που αναφέρεται στο IV του άρθρου 37, μια ένωση ή έναν οργανισμό του οποίου ο καταστατικός σκοπός σχετίζεται με την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών όταν αυτά αγνοούνται στο πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή ένωση της οποίας είναι*

¹⁶⁴ Βλ. Ordonnance n° 2018-1125 du 12 décembre 2018 prise en application de l'article 32 de la loi n° 2018-493 du 20 juin 2018 relative à la protection des données personnelles et portant modification de la loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés et diverses dispositions concernant la protection des données à caractère personnel, διαθέσιμο από: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/ordonnance/2018/12/12/JUSC1829503R/jo/texte> [πρόσβαση:20.05.2020].

μέλος αυτό το πρόσωπο και της οποίας ο καταστατικός σκοπός συνεπάγεται την υπεράσπιση συμφερόντων σε σχέση με τους σκοπούς της επίμαχης επεξεργασίας, για τον σκοπό της άσκησης των δικαιωμάτων που προβλέπονται στα άρθρα 77 έως 79 και 82 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 της 27ης Απριλίου 2016 για λογαριασμό του. Μπορεί επίσης να τους εξουσιοδοτήσει να ενεργούν ενώπιον της Εθνικής Επιτροπής Πληροφορικής και Ελευθεριών, κατά της τελευταίας ενώπιον δικαστή ή εναντίον του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία ενώπιον δικαστηρίου κατά την επεξεργασία που σχετίζεται με τον Τίτλο ΙΙΙ του παρόντος νόμου.». Με άλλα λόγια το νομοθετικό καθεστώς της Γαλλίας επιτρέπει την εκπροσώπηση από συλλογικό φορέα και στην περίπτωση της άσκησης αγωγής αποζημίωσης (άρθρο 82 ΓΚΠΔ).

Αναφορικά, δε, με την εκπροσώπηση από συλλογικό φορέα δίχως προηγούμενη εντολή, αυτή φαίνεται να είναι δυνατή, όχι δυνάμει του ανωτέρω νόμου, αλλά μέσω της συλλογικής αγωγής (Action de Groupe) του άρθρου Ι. 623-8 του Γαλλικού Κώδικα Καταναλωτή¹⁶⁵. Ειδικότερα, σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο ενώσεις καταναλωτών μπορούν να προσφύγουν σε συλλογικές διαδικασίες χωρίς προηγούμενη ανάθεση από ζημιωθέντα πρόσωπα, εφόσον έχει ήδη εκδοθεί απόφαση από το Δικαστήριο για την ευθύνη τους. Η ανωτέρω διάταξη απέκτησε ευρύτερο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής, όταν το 2016, ο νόμος για την επικαιροποίηση της δικαιοσύνης στον 21^ο αιώνα τροποποίησε το άρθρο 43 του νόμου της Πληροφορίας της Τεχνολογίας, Αρχείων Δεδομένων και Ελευθερίας, ορίζοντας ότι περισσότερα του ενός, θύματα που υπέστησαν ζημία από παρεμφερή παράνομη συμπεριφορά που προκλήθηκε από υπεύθυνο η εκτελούντα την επεξεργασία μπορούν να ασκήσουν συλλογική αγωγή ενώπιον των αστικών ή διοικητικών δικαστηρίων¹⁶⁶.

Σημειωτέον, ότι η συλλογική προστασία στη Γαλλία έχει δοκιμαστεί ήδη από τον Μάιο του έτους 2018, όταν η ένωση Quadrature du Net άσκησε πέντε καταγγελίες ενώπιον της CNIL¹⁶⁷ κατά της Google, Apple, Facebook, Amazon και Microsoft για λογαριασμό 12.000 υποκειμένων των δεδομένων με νομική βάση το άρθρο 77 ΓΚΠΔ.

¹⁶⁵ Βλ. Loi no 2014/344 du 17 Mars 2014 relative a la consommation, διαθέσιμο από: «<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000028738036&categorieLien=id>» [πρόσβαση:20.05.2020].

¹⁶⁶ Βλ. Alexia Pato, The national adaption of article 80 GDPR: Towards the effective Private Enforcement of collective Data protection rights, σε Dr. Karen McCullagh, Dr. Olivia Tambou, Sam Bourton, National Adaptions of the GDPR, Collection Open Access Book, Blog Droit Européen, Φεβρουάριος 2019, σελ. 60.

¹⁶⁷ Η CNIL είναι η Εθνική Επιτροπή Πληροφορικής και Ελευθεριών, βλ. <https://www.cnil.fr/en/home> [πρόσβαση:20.05.2020].

Η καταγγελία αυτή οδήγησε στην επιβολή προστίμου ύψους 50 εκ. ευρώ στην Google¹⁶⁸.

Γερμανία

Στη Γερμανία, ο νόμος με τον οποίο εξειδικεύτηκαν οι ρυθμίσεις του Κανονισμού, είναι ο νόμος για την προσαρμογή του δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 και την ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/690 της 30ης Ιουνίου 2017¹⁶⁹. Ο εν λόγω νόμος αφιερώνει 5 άρθρα για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 77-79 και 82 του Κανονισμού. Συγκεκριμένα, ο νόμος αναφέρεται α) στη δυνατότητα του υποκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα δικαστικής προσφυγής κατά αρχής ελέγχου¹⁷⁰, β) στο δικαίωμα προσφυγής κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία¹⁷¹, γ) στο δικαίωμα υποβολής καταγγελίας ενώπιον του Ομοσπονδιακού Επιτρόπου σε περίπτωση παράνομης επεξεργασίας από δημόσιους φορείς¹⁷², δ) στο δικαίωμα προσφυγής κατά απόφασης του Ομοσπονδιακού Επιτρόπου ή στην περίπτωση που εκείνος δεν προβεί στη διερεύνηση μιας καταγγελίας ή δεν ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων εντός τριών μηνών για την έκβαση ή το αποτέλεσμα της καταγγελίας¹⁷³ και ε) στο δικαίωμα του υποκειμένου να ζητήσει υλική και μη υλική αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας¹⁷⁴.

Ο νόμος όμως, δεν κάνει καμία πρόβλεψη αναφορικά με την εκπροσώπηση του υποκειμένου από άλλους φορείς. Εύλογα συνεπώς, θα μπορούσε να θεωρήσει κανείς ότι ο Κανονισμός απαγορεύει στην εκπροσώπηση του υποκειμένου από άλλον φορέα. Ωστόσο, το κενό αυτό καλύπτει ο νόμος για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών και άλλων παραβιάσεων, γνωστός ως UKlag¹⁷⁵. Το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου δίνει τη δυνατότητα σε συγκεκριμένες οντότητες να ασκήσουν αγωγές σε

¹⁶⁸ Βλ. <https://www.laquadrature.net/en/2019/01/21/first-sanction-against-google-following-our-collective-complaints/> [πρόσβαση:20.05.2020].

¹⁶⁹ Βλ. Gesetz zur Anpassung des Datenschutzrechts an die Verordnung (EU) 2016/679 und zur Umsetzung der Richtlinie (EU) 2016/680 (Datenschutz-Anpassungs- und -Umsetzungsgesetz EU-DSAanpUG-EU) vom 30. Juni 2017, διαθέσιμο από: https://resources.law.cam.ac.uk/cipil/documents/GDPR_English_From_Official_Bodies/German%20-%20GDPR%20Implementation%20Act.pdf [πρόσβαση:09.05.2020].

¹⁷⁰ Βλ. Τμήμα 20 Κεφάλαιο 6, Μέρος Α΄ του Γερμανικού Νόμου.

¹⁷¹ Βλ. Τμήμα 44, Κεφάλαιο 6, Μέρος Β΄ του Γερμανικού Νόμου.

¹⁷² Βλ. Τμήμα 60, Κεφάλαιο 3, Μέρος Β΄ του Γερμανικού Νόμου.

¹⁷³ Βλ. Τμήμα 61, Κεφάλαιο 3, Μέρος Β΄ του Γερμανικού Νόμου.

¹⁷⁴ Βλ. Τμήμα 83, Κεφάλαιο 7, Μέρος Β΄ του Γερμανικού Νόμου.

¹⁷⁵ Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen, UKlag, διαθέσιμος από <http://www.gesetze-im-internet.de/uklag/> [πρόσβαση: 26.05.2020].

περίπτωση παραβίασης δικαιωμάτων. Αρχικώς, ο νόμος έδινε αυτή τη δυνατότητα μόνον σε υποθέσεις καταναλωτών. Αργότερα, όμως, το πεδίο εφαρμογής της διάταξης έγινε πιο ευρύ, και εντάχθηκαν σε αυτό και υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις προσωπικών δεδομένων¹⁷⁶, σχετικά με επεξεργασία δεδομένων στο πλαίσιο της διαφήμισης, του marketing, την κατάρτιση προφίλ και άλλους εμπορικούς σκοπούς.

Παρ' όλα αυτά, δεν θα μπορούσε με περισσή ευχέρεια να υποστηρίξει κάποιος ότι η δυνατότητα αυτή που δίνει ο Uklag είναι συστηματικά ενταγμένη στη λογική του ΓΚΠΔ, αλλά φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο στην ανάγκη να προστατευθούν τα προσωπικά δεδομένα των ίδιων των καταναλωτών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο προβλέπεται μόνον η άσκηση αγωγής κατά του ζημιώσαντος και όχι η υποβολή καταγγελίας ενώπιον της εποπτικής αρχής, ούτε η δικαστική προσφυγή κατά απόφασης αρχής ελέγχου. Ούτε όμως αξιοποιεί η συγκεκριμένη διάταξη τη διακριτική ευχέρεια του Κανονισμού για άσκηση αγωγής αποζημίωσης κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, όπως προβλέπει το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ. Γι' αυτό, εξάλλου, οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ο φορέας εκπροσώπησης είναι πιο αυστηρές σε σχέση με αυτές που τάσσει ο Κανονισμός καθώς οι ενώσεις καταναλωτών να μεν νομιμοποιούνται να ασκήσουν την αγωγή, αλλά για τη νομιμοποίησή τους πρέπει να έχουν πάνω από 75 μέλη και ένα έτος εμπειρίας, κριτήρια τα οποία δεν προβλέπονται στον Κανονισμό.

Ισπανία

Ο αντίστοιχος νόμος στο ισπανικό εθνικό δίκαιο¹⁷⁷ δεν εμπεριέχει διατάξεις για τη συλλογική προστασία των υποκειμένων των δεδομένων. Για το λόγο αυτό, ερευνητέο είναι το κατά πόσον εμπεριέχονται τέτοιες διατάξεις στον ισπανικό κώδικα πολιτικής δικονομίας. Σύμφωνα με τον κώδικα πολιτικής δικονομίας της Ισπανίας, οι μηχανισμοί συλλογικής προστασίας εφαρμόζονται, όταν προσβάλλονται δικαιώματα καταναλωτών και όχι δικαιώματα που αφορούν υποκείμενα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι δύο αυτοί τομείς είναι φυσικά διαφορετικοί, συναντώνται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία προσβάλλονται προσωπικά δεδομένα ενός καταναλωτή.

¹⁷⁶ Βλ. Τμήμα 2 (2) (11) Uklag.

¹⁷⁷ Βλ. Ley Orgánica 3/2018, de 5 de Diciembre, de Protección de Datos Personales y Garantía de los Derechos Digitale διαθέσιμο από: «<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2018-16673>» [πρόβαση:20.05.2020].

Σε κάθε περίπτωση, το άρθρο 11 Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει πως όχι μόνο οι φορείς εκπροσώπησης, αλλά και ομάδες καταναλωτών είναι δυνατόν να εκκινήσουν διαδικασίες συλλογικής προστασίας (Acción Colectiva), πρόβλεψη η οποία δεν συμβαδίζει με αυτήν του Κανονισμού, η οποία θέτει ως προαπαιτούμενο την εκπροσώπηση από νομίμως συνεστημένο νομικό πρόσωπο.

Οι ενέργειες στις οποίες μπορεί να προβεί ο φορέας εκπροσώπησης είναι, είτε η άσκηση συλλογικής αγωγής με αίτημα την αποζημίωση, είτε η άσκηση συλλογικής αγωγής για την ακύρωση ή την απαγόρευση της εκάστοτε παραβίασης.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 221 (1) (α) του Ισπανικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ορίζει ότι για την ικανοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων, απαιτείται δικαστική απόφαση, η οποία θα καθορίζει κατάλογο των καταναλωτών που μπορούν να ικανοποιηθούν από αυτή. Συνεπώς, ο φορέας εκπροσώπησης μπορεί να εκκινήσει συλλογικές διαδικασίες χωρίς προηγούμενη εντολή, σύμφωνα με το άρθρο 80 παρ. 2 ΓΚΠΔ¹⁷⁸.

Ιρλανδία

Στην Ιρλανδία ο νόμος για την προστασία δεδομένων του έτους 2018¹⁷⁹ προβλέπει στα άρθρα 117 και 120 τη δυνατότητα του υποκειμένου να αναθέσει σε έναν φορέα, οργανισμό ή ένωση που πληροί ορισμένα κριτήρια που περιγράφονται στη 2^η παράγραφο της εν λόγω διάταξης: α) να ασκήσει για λογαριασμό του υποκειμένου αγωγή κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία με αίτημα την παύση της παράνομης συμπεριφοράς, β) να υποβάλει για λογαριασμό του καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής για την προστασία δεδομένων και γ) να ασκήσει για λογαριασμό του τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 128 και 150 του οικείου νόμου. Το άρθρο 128 του εν λόγω νόμου ορίζει τη δυνατότητα του υποκειμένου να καταθέσει για λογαριασμό του αγωγή, ερειδόμενη στις διατάξεις περί αδικοπραξίας σε οποιαδήποτε περίπτωση που τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, ως αυτά ορίζονται στον κανονισμό, έχουν παραβιαστεί. Αίτημα της αγωγής αυτής μπορεί να συνιστά είτε η δίκαιη ικανοποίηση δια διαταγής πράξης ή παράλειψης ή δήλωσης είτε η αποζημίωση για ζημία, λόγω της παραβίασης των διατάξεων του κανονισμού.

¹⁷⁸ Βλ. https://www.fidefundacion.es/Collective-action-under-the-GDPR-A-civil-law-perspective-from-Spain_a920.html [πρόσβαση: 20.05.2020].

¹⁷⁹ Βλ. Number 7 of 2018 Data Protection Act 2018, διαθέσιμο από: « <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/act/7/enacted/en/html> » [πρόσβαση: 01.06.2020]

Η ιρλανδική νομοθεσία, φαίνεται να έχει αντιληφθεί πλήρως τη λογική του κανονισμού, αφού κάνει περαιτέρω ρητή αναφορά τόσο στην κατά τόπον αρμοδιότητα των δικαστηρίων όσο και στη διαδικασία με την οποία μπορεί να ικανοποιηθεί το υποκείμενο, ορίζοντας ρητά ότι ακόμα και σε περίπτωση αποζημίωσης, δικαιούχος αυτής θα είναι το υποκείμενο των δεδομένων¹⁸⁰.

Δανία

Στη Δανία, ο νόμος ο οποίος εισήγαγε τις νομοθετικές ρυθμίσεις του Κανονισμού είναι ο νόμος 502 της 23^{ης} Μαΐου 2018¹⁸¹. Ο νόμος αυτός δεν κάνει αναφορά στη συλλογική εκπροσώπηση του υποκειμένου.

Ωστόσο, στο άρθρο 12 του εν λόγω νόμου με τίτλο «νομικά ένδικα βοηθήματα, ευθύνη και κυρώσεις» ορίζεται ότι τόσο στην περίπτωση άσκησης προσφυγής κατά αρχής ελέγχου όσο και στην περίπτωση της δικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης της Αρχής και κατά του Υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία (αντίστοιχα άρθρα 78 και 79 ΓΚΠΔ), το υποκείμενο των δεδομένων και ο εκπρόσωπος του υποκειμένου δύνανται να ασκήσουν τα ως άνω δικαιώματα. Από τη διατύπωση της διάταξης, προκύπτει ότι η δανική νομοθεσία επιτρέπει την εκπροσώπηση του υποκειμένου από άλλο πρόσωπο.

Δεν ισχύει το ίδιο για την αγωγή αποζημίωσης κατά του υπευθύνου ή του εκτελούντος την επεξεργασία, σύμφωνα με το άρθρο 40 του νόμου, δεδομένου ότι το γράμμα του άρθρου 12 προβλέπει την άσκηση της εν λόγω αγωγής μόνον από το πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία από την παράνομη επεξεργασία ή από κάθε άλλη διαδικασία που έρχεται σε αντίθεση με τον Κανονισμό. Παρ' όλα αυτά και εδώ, η προτίμηση του όρου «*πρόσωπο που έχει υποστεί υλική ή μη υλική βλάβη*» αντί του όρου «*υποκείμενο των δεδομένων*»¹⁸², υποδηλώνει πως ενεργητικά νομιμοποιούμενος θα μπορούσε να θεωρηθεί οποιοσδήποτε συλλογικός φορέας σε περίπτωση που απεδείκνυε υλική ή ηθική βλάβη.

Αναφορικά δε, με τον τρόπο εισαγωγής της ρύθμισης περί ανάθεσης ή μη της εκπροσώπησης του υποκειμένου, ο νόμος δεν ρυθμίζει ρητά την αναγκαιότητα ή μη

¹⁸⁰ Βλ. άρθρο 117 παρ. 8 του Ιρλανδικού Νόμου.

¹⁸¹ Βλ. «https://resources.law.cam.ac.uk/cipil/documents/GDPR_English_From_Official_Bodies/Denmark%20-%20GDPR%20Implementation%20Act.pdf» [πρόσβαση:02.06.2020].

¹⁸² Σε αντίθεση με το άρθρο 39, όπου ως ενεργητικά νομιμοποιούμενο πρόσωπο για την άσκηση των προβλεπόμενων βοηθημάτων ορίζεται ρητά το υποκείμενο των δεδομένων.

της παροχής εξουσιοδότησης προς το υποκείμενο των δεδομένων. Αυτή η ασάφεια αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο άσκησης των βοηθημάτων που προβλέπει ο Κανονισμός χωρίς εξουσιοδότηση.

Στο δικονομικό σύστημα της Δανίας είναι γνωστή η άσκηση συλλογικών αγωγών. Ειδικότερα, υπάρχουν δύο μηχανισμοί άσκησης τέτοιου είδους αγωγών: Πρώτον υπάρχει η δυνατότητα που καθιερώνει το άρθρο 3:305^a του Αστικού Κώδικα της Δανίας, το οποίο δίνει τη δυνατότητα άσκησης αγωγών σε εξειδικευμένες ενώσεις με αίτημα την παύση της παράνομης συμπεριφοράς, με σκοπό την προστασία συμφερόντων γενικότερου συμφέροντος. Δεύτερον, υφίσταται ο μηχανισμός που ονομάζεται *Wet Collectieve Afwikkeling van Massaschades (WCAM)*. Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, ο φορέας εκπροσώπησης που ενεργεί για λογαριασμό τους συμφωνεί στην κατάρτιση μιας σύμβασης με τον ζημιώσαντα. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα εκτός δικαστηρίου. Μετά τη σύναψη της συμφωνίας, τα μέρη καταθέτουν αίτηση ενώπιον του Εφετείου του Άμστερνταμ το οποίο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία με αίτημα την επικύρωση της συμφωνίας των μερών σύμφωνα με το άρθρο 1013 (3) του Δανικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Το δικαστήριο έχει την ευχέρεια να καλέσει οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να υποβάλει δήλωση εναντίωσης. Μετά την έκδοση της απόφασης από το δικαστήριο η ομάδα προσώπων για λογαριασμό της οποίας εκκίνησε η ανωτέρω διαδικασία έχει τη δυνατότητα να αποχωρήσει από τη συμφωνία σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο (*opt – out period*). Μόλις η περίοδος αυτή παρέλθει και η απόφαση καταστεί δεσμευτική, η συμφωνηθείσα αποζημίωση πρέπει να διανεμηθεί στα ενδιαφερόμενα μέρη. Με την αποζημίωση σύμφωνα με την ως άνω διαδικασία τα μέρη δεν έχουν πλέον δικαίωμα να ασκήσουν χωριστές αγωγές για την ίδια διαφορά¹⁸³.

¹⁸³ Βλ. *Alexia Pato*, *Jurisdiction and Cross-Border collective Redress* όπ.π., σελ. 202.

§ 20. Συμπεράσματα

Στη σημερινή εποχή που τα προσωπικά μας δεδομένα τυγχάνουν επεξεργασίας σε ελάχιστα δευτερόλεπτα, με ένα απλό «κλικ», είναι σημαντικό να νιώθει το υποκείμενο των δεδομένων, το οποίο πολλές φορές δεν διαθέτει ούτε την υποδομή ούτε το κίνητρο να στραφεί κατά των υπευθύνων ή εκτελούντων την επεξεργασία¹⁸⁴, ότι μπορεί να προστατευτεί.

Αυτό ήρθε να επιτύχει ο νέος Κανονισμός. Όπως αναφέρθηκε στην Εισαγωγή της παρούσας εργασίας, πρωταρχικός σκοπός του είναι η προστασία των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων στην Ένωση, εντός της οποίας, τα δεδομένα θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα, υπό τους κανόνες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς δικαίου της Ένωσης. Για να επιτευχθεί αυτό, απαραίτητη είναι η επίτευξη ενός συνεκτικού και ομοιόμορφου πλαισίου προστασίας σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης.

Για τον λόγο αυτό, η θέση των υποκειμένων των δεδομένων ενισχύθηκε στον νέο Κανονισμό με την αναμόρφωση των δικαιωμάτων που ήδη είχε κατοχυρώσει η Οδηγία 95/46/EK και με την προσθήκη νέων¹⁸⁵, ενώ ο υπεύθυνος και ο εκτελών την επεξεργασία απέκτησαν αυξημένες υποχρεώσεις με πρωταρχική εκείνη της λογοδοσίας. Παράλληλα, προβλέφθηκε εναργέστερα η προστασία των υποκειμένων ενώπιον των διοικητικών και των δικαστικών αρχών, και μάλιστα τόσο στην περίπτωση που ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία παραβιάσουν κάποιο ή κάποια από τα δικαιώματά τους, όσο και στην περίπτωση που παραβούν κάποιες από τις υποχρεώσεις τους, που απορρέουν από τον Κανονισμό.

Ωστόσο, αναλύοντας τα άρθρα για τα μέσα προστασίας που έχει στη διάθεσή του το υποκείμενο των δεδομένων, έγινε αντιληπτό ότι υφίστανται πολλά ζητήματα που δεν έχουν ρυθμιστεί (όπως το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας και του εφαρμοστέου δικαίου), ενώ επί του παρόντος δεν υπάρχουν επαρκή νομολογιακά δεδομένα για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Παράλληλα, ο Κανονισμός άνοιξε διάπλατα το δρόμο για την ενίσχυση της συλλογικής προστασίας, η οποία ρυθμίζεται στον Κανονισμό σχεδόν κατά τρόπο «επαναστατικό», αν αναλογιστεί κανείς ότι σε αντίστοιχα ενωσιακά νομοθετήματα η

¹⁸⁴ *Emmanuela Truli*, *The General Data Protection Regulation and Civil Liability*, διαθέσιμο από: «<https://ssrn.com/abstract=3201092>» [πρόσβαση:20.05.2020].

¹⁸⁵ *Λίλιαν Μήτρου*, ό.π., σελ. 185.

συλλογική προστασία δεν έχει βρει ακόμα χώρο. Σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα της συλλογικής προστασίας αποτελεί το γεγονός ότι αυτή καθιερώνεται δια του νομοθετικού εργαλείου του κανονισμού, ο οποίος παρέχει τα εχέγγυα για την επίτευξη της απαραίτητης ομοιομορφίας στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών.

Η συλλογική προστασία σε έναν τόσο ευαίσθητο κλάδο, όπως αυτός της προστασίας δεδομένων, ήταν από καιρό απαραίτητη. Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, ότι η πρώτη προσπάθεια συλλογικής προστασίας από μη κερδοσκοπική ομάδα για τα προσωπικά δεδομένα πραγματοποιήθηκε μόλις λίγες ώρες μετά τη θέση σε εφαρμογή του Κανονισμού¹⁸⁶. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο μηχανισμός της συλλογικής προστασίας αναβιβάζει το υποκείμενο των δεδομένων από ασθενέστερο σε ίσο μέρος μιας διμερούς σχέσης, αφού αυτό αποκτά, μέσω του αντιπροσώπου του, τα κατάλληλα εργαλεία άμυνας και επίθεσης και την εμπειρία στο χειρισμό μιας υπόθεσης παραβίασης των δεδομένων και μάλιστα, με μηδαμινό κόστος, προκειμένου να ικανοποιήσει τα νόμιμα συμφέροντά του.

Βέβαια, αναλύοντας το άρθρο 80 του ΓΚΠΔ για την εκπροσώπηση του υποκειμένου και κάνοντας μια μικρή ανασκόπηση στα επιμέρους δίκαια των κρατών μελών, κατέστη αντιληπτό ότι, δυστυχώς, πάρα την ικανοποιητική προσπάθεια, πραγματική εναρμόνιση δεν επιτυγχάνεται και ούτε δύναται να επιτευχθεί: η έννοια του φορέα εκπροσώπησης είναι ασαφής και ιδιαίτερα ευρεία, με αμφισβητούμενο το πεδίο δράσης του και τη νομική του φύση, ενώ ο τρόπος με τον οποίο αυτός μπορεί να εκπροσωπήσει τα υποκείμενα, τα μοντέλα ενάσκησης της συλλογικής προστασίας και οι αξιώσεις του υποκειμένου των δεδομένων καταλείπονται σε σημαντικό βαθμό στη διακριτική ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη.

Τέλος, μετά από μία σύντομη επισκόπηση στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών παρατηρεί κανείς ότι τα εθνικά δίκαια των κρατών μελών δεν έχουν στο σύνολό τους ενσωματώσει τις κατάλληλες ρυθμίσεις σε εφαρμογή του άρθρου 80 ΓΚΠΔ, με αποτέλεσμα οι κανόνες τους να έρχονται σε ευθεία αντίθεση με το γράμμα του

¹⁸⁶ Η μη κερδοσκοπική ομάδα «NOYB», με «οδηγό» τον Maximilian Schrems, κατάθεσε καταγγελίες κατά της Facebook, της Google, του Instagram και του WhatsApp, με τον ισχυρισμό ότι αυτές οι εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης παραβίασαν τις διατάξεις περί υποχρεωτικής συγκατάθεσης, με αιτήματα – μεταξύ άλλων – την παράλειψη της παράνομης συμπεριφοράς και αποζημίωση, βλ. *Michael L. Rustad, Thomas F. Lambert, Thomas H. Koenig, Towards a global data privacy standard, Suffolk University Boston Law School, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper 18-16, September 12, 2018, σελ. 62-63.*

Κανονισμού. Οι διατάξεις αυτές είναι προφανές ότι χρήζουν άμεσης τροποποίησης. Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι οι ρυθμίσεις του Κανονισμού υπερισχύουν έναντι οποιωνδήποτε αντίθετων εθνικών διατάξεων και το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να αναζητήσει τη νομική του βάση απευθείας σε αυτόν για την ενάσκηση των δικαιωμάτων του.

Εν τέλει, επί του παρόντος κανείς δεν μπορεί να διατυπώσει με βεβαιότητα γνώμη για την αποτελεσματικότητα ή μη των ρυθμίσεων των άρθρων 77-82 του Κανονισμού, δεδομένου ότι τόσο αυτές όσο και οι διατάξεις των εφαρμοστικών νόμων των κρατών μελών δεν έχουν δοκιμαστεί ακόμα σε μεγάλη κλίμακα. Βέβαιο είναι, πάντως, ότι αυτές, και ειδικά, το θέμα της συλλογικής προστασίας θα απασχολήσουν πολύ το μέλλον. Εφόσον τα αποτελέσματα στη συλλογική προστασία είναι θετικά, αυτή είναι πολύ πιθανόν να υποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό τον παραδοσιακό μηχανισμό άσκησης αγωγών στον ευαίσθητο κλάδο των προσωπικών δεδομένων που είναι άμεσα συνυφασμένος με τα θεμελιώδη δικαιώματα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας.

Πάντως, παρά τις αδυναμίες του, το πνεύμα του Κανονισμού είναι φανερό και συνοψίζεται στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμόν 4: Η – αναπόφευκτη – επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να προορίζεται να εξυπηρετεί τον άνθρωπο¹⁸⁷.

¹⁸⁷ Βλ. αιτ. σκ. 4 ΓΚΠΔ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Ευγενία, Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Βρέλλης, Σπυρίδων, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Γ' Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008.

Γραμματικάκη-Αλεξίου, Α. / Παπασιώπη – Πασιά Ζ., / Βασιλακάκη Ε., Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Στ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017.

Δαγτόγλου, Π.Δ., Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010.

Ιγγλεζάκης, Ιωάννης, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Κανονισμός 2016/679 και ο εφαρμοστικός νόμος (Ν. 4264/2019), 3^η έκδοση, 2020, Interactive Books.

Καράκωστας, Β., Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι μετά την συνταγματική αναθεώρηση του έτους 2001 και υπό το καθεστώς του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Δίκη, 2005, διαθέσιμο

από:«<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=20436>».

Καρκατζούνης, Βασίλης, Απαγόρευση cookie walls και άλλες πτυχές της συγκατάθεσης για τη χρήση cookies και άλλων ιχνηλατών (trackers), ΕφημΔΔ, Μαιος-Ιούνιος 2020, 3/20, σελ. 265-27.

Κόμνιος, Κομνηνός Γ., Οι γενικοί όροι επιβολής διοικητικών προστίμων κατά τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων - Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 83 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων, ΔΙΜΕΕ, έτος 2017, τεύχος 4, σελ. 502-513.

Μαργαρίτης, Ευάγγελος, Προσωπικά Δεδομένα & Προστασία Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.

Μήτρου, Αίλιαν, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων, νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017.

Μίτλεττον, Φίλιππος, «Ο μηχανισμός Συνεργασίας και Συνεκτικότητας» σε *Λεωνίδα Κοτσαλή, Κωνσταντίνο Μενουδάκο*, Γενικός Κανονισμός για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR), Νομική Διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.

Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φερενίκη, Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ΕφημΔΔ, 2/2012.

Της ίδιας, «Το νέο πλαίσιο δικαιωμάτων» σε *Λεωνίδα Κοτσαλή, Κωνσταντίνο Μενουδάκο*, Γενικός Κανονισμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (GDPR), Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 6-7.

Ομάδα Εργασίας Του Άρθρου 29 για την προστασία Των Δεδομένων, Κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό της επικεφαλής εποπτικής αρχής των υπευθύνων επεξεργασίας ή των εκτελούντων την επεξεργασία, 16/EL WP 244 rev.01, διαθέσιμο από: [«https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611235»](https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611235) [πρόσβαση: 14.06.2020].

Πουλιάδης, Αθανασίος Κων., Η συλλογική δικαστική προστασία των καταναλωτών, στην εθνική και στην κοινοτική έννομη τάξη, διαθέσιμο από [«http://www.dsnet.gr/ekpaideush/seminaria/pouliadis.htm»](http://www.dsnet.gr/ekpaideush/seminaria/pouliadis.htm).

Σαχπεκίδου, Ευγενία Ρ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Β Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Albrecht, Das neue EU Datenschutzrecht – von der Richtlinie zur Verordnung, CR 2016.

Article 29 Working Party, Opinion 01/2012 on the data protection reform proposals, adopted on 23 March 2012, WP 191.

Balboni, Paolo, Pelino, Enrico, Scudiero, Lucio, Rethinking the one-stop-shop mechanism: Legal certainty and legitimate expectation, computer law & security review, 30 (2014) 392-402.

Bergt, Mattias, σε Kühling/Buchner, DS-GVO BDSG,, 2017, Art. 83 Rn. 30

Brkan, Maja, Data Protection and European Private International Law, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Florence School of Regulation, EUI Working Paper RSCAS 2015/40, 2015.

Chamberlain, Johanna / Reichel, Jane, The Relationship Between Damages and Administrative Fines in the EU General Data Protection Regulation, Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series, no 72, Stockholm University, 2019, διαθέσιμο από: « <https://ssrn.com/abstract=3447854> » .

Feiler, Lucas / Forgó, Nikolaus / Weigl, Michaela, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary, Global Law and Business, German Law Publishers, 2018, Kindle Edition, art. 79.

FRA – European Union Agency for fundamental rights, Access to data protection remedies in EU Member States, 2013.

Galetta, Antonella, The Proceduralisation of Data Protection Remedies under EU Data Protection Law: Towards a More Effective and Data Subject-oriented Remedial System?, Review of European Administrative Law; Vol. 8, Nr. 1, 125-151, Paris Legal Publishers, 2015.

Gutwirth, Serge / Leenes, Ronald/ De Hert, Paul, Reforming European Data Protection Law, Law, Governance and Technology Series 20, Springer, 2014.

Hustinx, Peter, EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation, διαθέσιμο από: «https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/speeches-articles/eu-data-protection-law-review-directive_en».

Irion, Kristina/ Luchetta, Giacomo, Report Of The Ceps Digital Forum, Online Personal Data Processing and Eu Data Protection Reform, April 2013.

Jančiūte, Laima, Data protection and the construction of collective redress in Europe: exploring challenges and opportunities, *International Data Privacy Law*, Vol. 9, No. 1, σελ. 2-14.

Koops, Bert-Jaap, The Trouble with European Data Protection Law, Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series, No. 04/2015.

Kotschy, Waltraut, The proposal for a new General Data Protection Regulation—problems solved? *International Data Privacy Law*, 2014, Vol. 4, No. 4, σελ. 274-281.

Kuner. Christopher, The European Commission's Proposed Data Protection Regulation, *Bloomberg BNA Privacy and Security Law Report*, 6 February 2012.

Léonard, Thierry/ Wery, Etienne/ Chaumont, Didier, Règlement général sur les données personnelles (GDPR) ; un site de référence pour tout connaître !, *Droit & Technologies*, 2016, διαθέσιμο από : «<https://www.droit-technologie.org/actualites/reglement-general-sur-les-donnees-personnelles-gdpr-un-site-de-reference-pour-tout-connaître/>».

Lundstedt, Lydia, International Jurisdiction over Cross-border Private Enforcement Actions under the GDPR, *Stockholm Faculty of Law, Research Paper Series*, no 57, διαθέσιμο από <https://ssrn.com/abstract=3159854>.

Maciejewski, Mariusz, Overview of existing collective redress schemes in EU Member States, Directorate General For Internal Policies Policy Department A: Economic And Scientific Policy, European Parliament, Ιούλιος 2011.

McCullagh, Karen/ Tambou, Olivia/ Bourton, Sam, National Adaptions of the GDPR, *Collection Open Access Book*, *Blog Droit Européen*, Φεβρουάριος 2019.

Mitrou, Lilian / Karyda, Maria, EU's Data Protection Reform and the right to be forgotten - A legal response to a technological challenge?, σε *Privacy and Surveillance. Current aspects and perspectives*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 125.

Mucha, Jagna, Consumer protection in practice -transnational comparative account of collective redress mechanisms, Humanities, and social sciences, Quarterly, Volume XXIV (October – December), Research Journal 26 (4/2019), 93-105.

O'Dell, Eoin, Compensation for Breach of the General Data Protection Regulation, σελ. 3, διαθέσιμο από: « <https://ssrn.com/abstract=2992351>».

Paal/Pauly/ Frenzel, Datenschutz-Grundverordnung, C.H.BECK., 2. Auflage. 2018.

Pato, Alexia, Jurisdiction and Cross-Border collective Redress – A European Private International Law Perspective, Studies in Private International Law, Hart Publishing, Bloomsbury Publishing Plc, 2019.

Της ιδίας, The collective private enforcement of data protection rights in the EU, σελ. 5, υποσ. 17, διαθέσιμο από: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3303228

Της ιδίας, The national adaption of article 80 GDPR: Towards the effective Private Enforcement of collective Data protection rights, σε Dr. Karen McCullagh, Dr. Olivia Tambou, Sam Bourton, National Adaptions of the GDPR, Collection Open Access Book, Blog Droit Européen, Φεβρουάριος 2019.

Revalidis, Ioannis, Judicial Jurisdiction Over Internetprivacy Violations And The Gdpr: A Case Of "Privacy Tourism"?, Masaryk University Journal of Law and Technology, Volume 11, issue 1/ 2017 p. 7-37.

Roßnagel, Datenschutzaufsicht nach der EU-Datenschutz-Grundverordnung - Neue Aufgaben und Befugnisse der Aufsichtsbehörden, 2017, 132-133, BeckOK DatenSR/ Holländer, 20. Ed. 1.5.2017, DS-GVO Art. 83 Rn. 26.1,

Rustad, Michael L./ Lambert. Thomas F. / Koenig, Thomas H., Towards a global data privacy standard, Suffolk University Boston Law School, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper 18-16, September 12, 2018.

Truli, Emmanuela, The General Data Protection Regulation and Civil Liability, διαθέσιμο από: «<https://ssrn.com/abstract=3201092>».

Van Alsenoy, Brendan, Liability under EU Data Protection Law From Directive 95/46 to the General Data Protection Regulation, 7 (2016).

Wolff σε Schantz/Wolff, Das neue Datenschutzrecht, 1. Aufl. 2017, Rn. 1126.

ΙΣΤΟΤΟΠΙΟΙ

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2018-16673>»

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/138924.pdf

<http://curia.europa.eu/>

<https://www.cnil.fr/en/home>

<http://www.dpa.gr>

https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/speeches-articles/eu-data-protection-law-review-directive_en

https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/15-07-27_gdpr_recommendations_annex_en_1.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52012PC0011>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_530

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013H0396>

https://www.fidefundacion.es/Collective-action-under-the-GDPR-A-civil-law-perspective-from-Spain_a920.html

<https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2018/11/complaint-google-27-november-2018-final.pdf>

<http://www.gesetze-im-internet.de/uklag/>

<https://www.laquadrature.net/en/2019/01/21/first-sanction-against-google-following-our-collective-complaints/>

<https://lawdb.intrasoftnet.com/>

<https://www.legifrance.gouv.fr/eli/ordonnance/2018/12/12/JUSC1829503R/jo/texte»>

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000028738036&categorieLien=id>

<http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=9331>

<http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10606#comments>

<https://ssrn.com/>

https://resources.law.cam.ac.uk/cipil/documents/GDPR_English_From_Official_Bodies/Austria%20-%20GDPR%20Implementation%20Act.pdf